

Avalik arvamus riigikaitsest 2023

Tellija: Kaitseministeerium
Töö teostaja: Eesti Uuringukeskus OÜ

Juuni 2023

SISUKORD

EESSÕNA	4
KOKKUVÕTE.....	5
UURINGU TAUST JA EESMÄRK	9
METOODIKA.....	10
SIHTRÜHM JA VALIM	10
KÜSITLUSE LÄBIVIIMINE.....	11
ANDMETÖÖTLUS	11
METOODIKA ERINEVUS VARASEMATEST AASTATEST	11
TULEMUSED	12
1. UHKUS EESTIS ELAMISE ÜLE	12
2. INSTITUTSIOONIDE USALDUSVÄÄRSUS.....	13
3. JULGEOLEK NING OHUD	18
3.1 <i>Julgeolek Eestis</i>	18
3.2 <i>Ohud Eestile</i>	19
3.3 <i>Ohud julgeolekule maailmas</i>	23
3.4 <i>Julgeolekuohtude meediakajastus</i>	26
3.5 <i>Julgeolekutagatised</i>	27
4. EESTI INIMESTE KAITSETAHE	29
4.1 <i>Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse</i>	29
4.2 <i>Valmisolek osaleda kaitsetegevuses</i>	31
4.3 <i>Käitumine Eestile sõjalise kallaletungi korral</i>	33
4.4 <i>Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral</i>	36
4.5 <i>Infovajadus</i>	38
5. EESTI KAITSEVÕIME.....	39
5.1 <i>Hinnang Eesti kaitsevõimele</i>	39
5.2 <i>Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas</i>	40
5.3 <i>Suhtumine kaitsevägega seotud tegevustesse</i>	42
5.4 <i>Hinnangud Eesti riigipiiri kaitstusele</i>	44
5.5 <i>Hinnangud Eesti riigikaitse arendamisele</i>	45
6. EESTI RIIGIKAITSE KORRALDUS	46
6.1 <i>Suhtumine ajateenistusse</i>	46
6.1.1 <i>Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks</i>	46
6.1.2 <i>Ajateenistusest kõrvale hoidmine</i>	47
6.1.3 <i>Naiste ajateenistuse läbimine</i>	48
6.2 <i>Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse</i>	50
6.3 <i>Suhtumine reservteenistusse</i>	51
7. RIIGIKAITSELISED ORGANISATSIOONID.....	53
7.1 <i>Suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse</i>	53

7.2	<i>Kaitseliidu ülesanded</i>	54
7.3	<i>Kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega</i>	57
7.4	<i>Suhtumine liitumisse Kaitseliidu ja Naiskodukaitsega</i>	58
8.	NATO	59
8.1	<i>Suhtumine NATO-sse kuulumisse</i>	59
8.2	<i>NATO abi Eestile võimaliku ohu korral</i>	61
8.3	<i>Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks</i>	62
8.4	<i>Hinnangud NATO lahingugrupi sõduritele</i>	65
9.	RAHVUSVAHELISED SÕJALISED OPERATSIOONID	67
9.1	<i>Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides</i>	67
9.2	<i>Rahvusvahelistes operatsioonides osalemise argumendid</i>	68
10.	RIIGIKAITSEÕPETUS KOOLIDES	70
11.	MEEDIATARBIMINE	71
11.1	<i>Infokanalite jälgimine</i>	71
11.2	<i>Infokanalite olulisus riigikaitse alase teabe saamisel</i>	77

EESSÕNA

Kaitseministeerium on teinud avaliku arvamuse uuringuid alates 2000. aastast. Nende keskmes on riigikaitse teemad ja tänaseks on sellest saanud ainulaadne andmebaas, mis võimaldab suhtumist riigikaitsele üle kahe aastakümne jälgida. Seekordne uuring hõlmas 1200 vastajat ja neid küsitleti 2023. aasta märtsis ja aprillis.

Meil on hea meel tõdeda, et jätkuvalt kõrgel tasemel on nii aktiivne kui passiivne kaitsetahe kogu elanikkonnas. Erinevates rollides kaitsetegevuses osalema on valmis juba ligi 2/3 elanikkonnast, sealjuures enam kui kümnendik otseses ja neljandik abistavas sõjalises kaitsetegevuses ning veidi alla kolmandiku mittesõjalises kaitsetegevuses. Ajateenistust peab vajalikuks ligi 90% eestimaalastest. Suhtumine reservväelastesse on hea (85%) ning soositakse ka reservväelaste õppekogunemistele kutsumist (79%).

Ei ole üllatus, et eesti- ja venekeelse elanikkonna seisukohad võivad erineda, kuid ka viimaste seas on viimase aasta jooksul kasvanud nii toetus relvastatud vastupanule Eesti rünnaku puhul, valmidus ise kaitsetegevuses osaleda kui ka toetus noormeeste ajateenistusele.

Samuti suhtutakse üle Eesti positiivselt kaitsevägega seotud tegevustesse. Näiteks viimasel aastal palju kõneainest pakkunud harjutusalade laiendamise suhtes on positiivselt meelestatud enam kui pool elanikest. Kõige suurem toetus on sellele Põhja- ja Kesk-Eestis, järgnevad Lääne-Eesti, Tallinn, Lõuna-Eesti ning Ida-Virumaa.

Kaitsevägi ja Kaitseliit on traditsiooniliselt kõige suurema usaldusega riigiinstitutsioonide seas, neid usaldab 2023. aastal pea 80% eestimaalastest. Sealjuures püsib usaldus kaitseväge vastu samal tasemel juba viiendat aastat ning Kaitseliidu usaldamine on alates 2020. aastast püsivalt kasvanud.

Pea poole eestimaalaste arvates võiks keskhariidust andvates õppeasutustes olla riigikaitseõpetus kohustuslik õppeaine – nagu see hakkab olema alates 2023. aasta sügisest – ning veidi harvemini nähakse seda vabatahtliku õppeainena. Viimase aasta jooksul on kasvanud riigikaitseõpetust kohustuslikuks muuta soovijate osakaal (35%→46%) ning varasemast vähem on seda vabatahtliku õppeainena eelistajad (53%→41%). Arengruumi näitab see, et jätkuvalt vaid kolmandik eestimaalastest peab end piisavalt informeerituks, kuidas välisriigi kallaletungi korral käituda.

Eesti kaitsevõime püsib kahel sambal: Eesti enda sõjaline võimekus ja NATO, mille kollektiivkaitse osaks on Eesti olnud alates 2004. aastast. Selles valguses on oluline märkida, et kaitsekulutuste tõstmist või säilitamist toetab ligi kolmveerand Eesti elanikest. Ka toetus Eesti NATO-sse kuulumisele püsib jätkuvalt tugev (82%) ning on kasvanud ka venekeelse elanikkonna hulgas (50%→57%).

KOKKUVÕTE

OÜ Eesti Uuringukeskus viis 2023. aasta kevadel Kaitseministeeriumi tellimusel läbi 15–74-aastaste Eesti elanike seas küsitluse, mille peamiseks eesmärgiks oli uurida elanike suhtumist ja hoiakuid riigikaitse teemalistes küsimustes. Valimi suuruseks oli 1200 vastajat ning uuringumeetodina kombineeriti veebipaneeli (70%) ja telefoniintervjuusid (30%).

Uhkus Eestis elamise üle

- ✓ Eestis elamise üle on 2023. aastal väga või pigem uhke 80% elanikkonnast, samas kui 14% ei tunne selle üle kas pigem või üldse mitte uhkust.
- ✓ Eesti elamise üle on sagedamini uhked eestlased ja vanemaealised elanikud vanuses 50–74 eluaastat. Võrreldes eelneva aastaga on 2023. aastal oluliselt kasvanud Eestis elamise üle väga uhke olevate noorte hulk – 2022. aastal oli neid neljandik, nüüd 38%.

Institutsioonide usaldusväärsus

- ✓ Institutsioonidest usaldavad Eesti elanikud 2023. aastal kõige enam päästeteenistust (täielikult või pigem usaldab 96%) ning Politsei- ja Piirivalveametit (85%), kuid ka Eesti Kaitseväge (77%), presidenti (77%) ja Kaitseliitu (76%). Kõige vähem usaldavad elanikud Riigikogu (51%), peaministrit (52%) ja valitsust (57%).
- ✓ Eestlaste usaldus institutsioonide vastu on kõrgem kui muust rahvusest eestimaalastel. Nii eestlased kui ka muu rahvuse esindajad usaldavad kõige enam päästeteenistust ning Politsei- ja Piirivalveametit. Kõige vähem usaldavad eestlased Riigikogu ning muust rahvusest Eesti elanikud peaministrit ja NATO-t.

Julgeolek ja ohud

- ✓ 2023. aastal arvab 29% elanikest, et Eesti elukeskkond muutub kümne aasta jooksul turvalisemaks, 22% hinnangul muutub elu ebaturvalisemaks ning 34% elanikkonnast hindab, et olukord jääb samaks.
- ✓ Julgeolekuriskidena maailma rahule ja turvalisusele nimetati 2023. aastal enim tuumarelvade kasutamist (76%), Venemaa sõda Ukrainas (72%) ning Venemaa katseid taastada oma võimu naaberriikides (68%).
- ✓ Eesti turvalisusele peetakse 2023. aastal kõige tõenäolisemateks ohtudeks valeuudiste levikut (väga või küllaltki tõenäoline; 84%) ja küberrünnakud riiklike süsteemide, asutuste, ettevõtete või elanike vastu (83%).
- ✓ Võrreldes 2022. aastaga nähakse 2023. aastal veelgi tõenäolisemate ohtudena küberrünnakud riiklike infosüsteemide, asutuste, ettevõtete või elanike ning piiratud sõjalist rünnakut mõne strateegilise objekti vastu.
- ✓ Aastal 2023 arvab 57% elanikest, et sõjalistest ohtudest kirjutatakse ja räägitakse meedias parasjagu. 26% leiab, et sõjalistest ohtudest kirjutatakse ja räägitakse liiga palju ning 9% elanike hinnangul on vastava sisulisi kajastusi liiga vähe.
- ✓ Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peavad eestimaalased 2023. aastal jätkuvalt kõige sagedamini kuulumist NATO-sse, millele järgnevad liitlaste relvajõudude üksuste alaline viibimine Eestis ning elanike kaitsetahe.

Kaitsetahe

- ✓ 2023. aastal pidas relvastatud vastupanu osutamist rünnaku puhul kindlasti või pigem vajalikuks 83% Eesti elanikkonnast. Ise oleks oma võimete ja oskuste kohaselt valmis kaitsetegevuses kindlasti või pigem osalema pea 64% elanikkonnast. Võrreldes eelneva aastaga siinkohal märkimisväärsed muutusi ei toimunud.
- ✓ Kui Eestile tungitaks kallale, siis 11% elanikest osaleks otseselt sõjalises kaitsetegevuses, 24% osaleks sõjalises kaitsetegevuses abistaval viisil (logistika, tagala; neist 37% mehed, 11% naised) ning 30% osaleks mittesõjalises kaitsetegevuses (meditsiin, evakuatsioon; neist 17% mehed, 44% naised). 9% eestimaalastest ei osaleks kaitsetegevuses, kuid jääks Eestisse ning 17% püüaks Eestist lahkuda. Kümnenndik eestimaalastest ei osanud oma käitumist sellises olukorras prognoosida.
- ✓ Kui Eestile tungitaks kallale, oleks 61% eestimaalastest valmis andma kaitseväge kasutusse isiklikku või firma autot, muud tehnikat, hooneid, põllumaid vms.
- ✓ Jätakuvalt peab vaid kolmandik eestimaalastest end täiesti või pigem piisavalt informeerituks, kuidas võimaliku välisriigi kallaletungi korral käituda. 58% Eesti elanikel on endi hinnangul selles osas puudulikud teadmised.
- ✓ 2023. aastal vajavad eestimaalased täiendavat informatsiooni välisvaenlase kallaletungi korral käitumiseks enim seoses varjumise juhiste ja varjumiskohtadega (43%) ning käitumiseks olukorras, kus satutakse tsiviilisikuna lahingutegevuse piirkonda (42%).

Kaitsevõime

- ✓ 2023. aastal usub 56% eestimaalastest, et Eesti suudab ennast kuni liitlaste täiendava abi saabumiseni kindlasti või pigem kaitsta. Võrreldes 2022. aastaga on antud osakaal 4% võrra langenud.
- ✓ Eesti riigipiiri peab 2023. aastal väga või pigem hästi kaitstuks ligikaudu 2/3 elanikkonnast, võrreldes 2022. aastaga on hinnangud 10% võrra paranenud.
- ✓ Kaitsekulutuste tõstmise pooldajate osakaal on 2023. aastal 43%. Võrreldes 2022. aastaga on rohkem eestimaalasi, kes pooldavad kaitsekulutuste säilimist praegusel tasemel (+8%) ning vähenenud on nende osakaal (−9%), kes toetavad kaitsekulutuste olulist tõstmist.
- ✓ Riigikaitse arendamisega viimastel aastatel on väga või pigem rahul ligi 70% eestimaalastest.
- ✓ Kaitseväge seotud tegevustest suhtuvad Eesti elanikud kõige positiivsemalt reservväelaste õppekogunemistele kutsumisse (väga ja pigem hästi 80%), millele järgnevad liitlaste lennuharjutused ja ülelennud Eesti õhuruumis (75%), kaitseväge tehnika liikumine (73%) ning kaitseväge vormi kandmine avalikes kohtades või üritustel (71%). Kaitseväge õppustesse oma elukoha piirkonnas suhtub toetavalt 65% ning harjutusalade laiendamisse 55% Eesti elanikest. Sealjuures on ka toetaval seisukohal ka 50% lõuna-eestlastest.

Hinnangud aja- ja reservteenistusele

- ✓ 2023. aastal peab noormeeste ajateenistust täiesti või pigem vajalikuks pea 90% ning pigem või täiesti ebavajalikuks vähem kui kümnenndik elanikest. Eestlastest peab noormeeste ajateenistuse läbimist vajalikuks 92% ning muust rahvusest elanikest 74%.

- ✓ 55% Eesti elanikest suhtub ajateenistuse kohustusest kõrvalehoidjatesse taunivalt – 36% suhtub sellesse pigem negatiivselt ja 19% mõistab sellise käitumise täielikult hukka.
- ✓ Eesti elanikest 89% suhtuvad soosivalt kutselistesse kaitseväelastesse ja 85% reservväelastesse.
- ✓ Kokkupuuted reservteenistuse ja reservväelastega on eestimaalastel kõige sagedamini sõprade ja tuttavate kaudu – kolmandikul on tutvusringkonnas mõni reservväelane.
- ✓ Toetus naiste kohustuslikus korras ajateenistuse läbimisele on väike (6%), samas arvab pea 80% Eesti elanikkonnast, et naistel võiks olla võimalus läbida ajateenistus vabatahtlikus korras. 44% eestimaalaste hinnagul võiks naised läbida ajateenistust samadel alustel meestaga, 35% arvates aga eraldi programmi järgi. 12% on seisukohal, et naised ei peaks üldse ajateenistust läbima.

Kokkupuude riigikaitseliste struktuuridega

- ✓ 2023. aastal on ajateenistusega kaitseväes pere või sõprade kaudu kokku puutunud 58%, õppekogunemiste, kordusõppuste ja vabatahtlike reservohvitseride kursustega kaitseväes 46%, tegevteenistuses osalemisega kaitseväes 37%, Kaitseliidu ja/või Naiskodukaitse tegevusega 33%, riigikaitseõpetusega 29% ning Noorte Kotkaste ja Kodutütardega 21%.
- ✓ Isiklikult ollakse kõige sagedamini kokku puutunud riigikaitseõpetusega koolis (12%) ning ajateenistusega kaitseväes (11%).

Hinnangud Kaitseliidule ja Naiskodukaitsele

- ✓ Vabatahtlikesse kaitseliitlastesse suhtub 2023. aastal soosivalt 84% Eesti elanikest.
- ✓ Kaitseliidu kõige olulisemateks ülesanneteks peetakse 2023. aastal jätkuvalt valmistumist elanikkonna organiseeritud kaitseks ohuolukordade puhul, osalemist päästetegevuses õnnetuste ja katastroofide korral ning pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks.
- ✓ Naiskodukaitse ja Kaitseliidu töös seni mitte osalenutest kaaluks vastava ettepaneku korral nendega liitumist 34% elanikest, samas kui 51% seda pigem ei teeks.

Hinnangud NATO-le

- ✓ 82% elanikest pooldab Eesti kuulumist NATO-sse, sealjuures 63% on kindlalt poolt, 11% aga vastu. Rahvuse lõikes pooldavad enim NATO-sse kuulumist eestlased (94%) ja oluliselt vähem teistest rahvustest elanikud (57%), kuid viimaste hulgas on toetus võrreldes 2022. aastaga tõusnud 7% võrra.
- ✓ 29% Eesti elanike hinnangul aitab NATO-sse kuulumine ära hoida sõjalisi konflikte, 48% usub, et konflikti puhkedes osutaks NATO Eestile otsest sõjalist abi, 10% on seisukohal, et NATO piiruks poliitilise ja diplomaatilise toetusega ning 7% elanike hinnangul ei ole Eestil NATO-lt mingisugust abi loota.
- ✓ 2023. aastal peab 19% eestimaalastest NATO poolt ettevõetud samme Eesti julgeoleku tagamiseks täiesti piisavaks ning 50% pigem piisavaks. Võrreldes eelneva aastaga hinnagutes olulisi muutusi toimunud ei ole.

- ✓ NATO liitlasvägede kohalolekut Eestis pooldab kindlasti 53% ning 27% on samuti pigem toetaval seisukohal.
- ✓ Eestis paiknevaid NATO lahingugrupi sõdureid peetakse professionaalseteks, sõbralikeks, võimekateks, heade kavatsustega olevateks, viisakateks ning pühendunuteks. Negatiivseid omadusi seostatakse nendega harva ning seda peamiselt muust rahvusest elanike poolt.

Suhtumine rahvusvahelistesse sõjalistesse operatsioonidesse

- ✓ Elanike suhtumine Eesti rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise vajalikkusesse on 2023. aastal jätkuvalt positiivne – pooldajaid on 61%, vastaseid 29% ning kümnendikul puudub selles osas arvamus.
- ✓ Kõige olulisemad põhjused rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemiseks on eestimaalaste jaoks meie sõdurite reaalse lahingukogemuse saamine ning Eestile võimalike ohtude korral NATO abi tagamine.

Suhtumine riigikaitseõpetusse

- ✓ 46% eestimaalaste arvates võiks keskkohast andvates õppeasutustes olla riigikaitseõpetus kohustuslik õppeaine, samas kui 41% elanikkonnast nägi seda vabatahtliku õppeainena ning 8% ei pidanud selle õpetamist üldse vajalikuks.
- ✓ Viimase aastaga on kasvanud riigikaitseõpetuse kohustusliku õppeainena nägemine 11% võrra.

Meediatarbimine

- ✓ Eesti uudisteportaalidest on kõige enam jälgijaid Eesti Päevalehel/Delfil (73%), Postimehel (72%) ja Eesti Rahvusringhäälingu uudistel (71%). Venemaa uudisteportaale ja ajalehtede võrguväljaandeid ning Uued Uudised portaali jälgitakse kõige vähem (15–18%).
- ✓ Sotsiaalmeediakanalitest jälgitakse kõige enam Youtube-i (90%), Facebook-i (83%) ning kasutatakse laialdaselt ka otsesuhtlusrakendusi (83%).
- ✓ Tele- ja raadiokanalitest jälgivad Eesti elanikud kõige enam ETV eestikeelseid saateid (73%), Kanal 2 (61%) ja TV3 (59%). Ülejäänud kanaleid jälgivad ligi pooled või vähemad eestimaalased.
- ✓ Kõikide meediakanalite lõikes on näha selget trendi, kus eestlased jälgivad peamiselt ainult eestikeelseid kanaleid, teistest rahvustest elanikud lisaks ka muukeelseid, eelkõige venekeelseid. Venemaa telekanalite vaadatavus on veelgi enam langenud.
- ✓ Kõige olulisemateks riigikaitse alase teabe allikateks peetakse televisiooni (väga või pigem oluline 88%), uudisteportaale (87%) ning raadiot (83%). Võrreldes 2022. aastaga siinkohal olulisi muutuseid toimunud ei ole. Ebaolulisteks kanaliteks peetakse jätkuvalt enim reklaamtrükiseid ning tänavareklaame.
- ✓ Riigikaitse teemalise informatsiooni jagamisel peavad eestlased kõiki kanaleid võrreldes teiste rahvustega olulisemaks. Märkatavalt sagedamini peavad teistest rahvustest elanikud riigikaitse teemalise informatsiooni jagamisel ebaolulisteks kanaliteks televisiooni, uudisteportaale, raadiot ning ajalehti.

UURINGU TAUST JA EESMÄRK

Ühtset ühiskonda on raskem haavata ja väliselt mõjutada ning kriisiolukorras on oluline, et Eesti ühiskond ei oleks lõhestunud ning elanikud usaldaksid ja toetaksid riigi tegevusi olukorra lahendamisel.

Aastal 2020 lahvatanud COVID-19 pandeemia ja sellega seoses kehtestatud piirangud avaldasid negatiivset mõju paljudele ühiskonnagruppidele ning sellest tulenev ebakindlus ja ebastabiilne elukeskkond mõjutasid inimeste turvatunnet. 2022. aasta 24. veebruaril eskaleerunud Venemaa sõjategevus Ukraina vastu haavas inimeste turvatunnet veelgi.

Selleks, et kaardistada elanike suhtumist ja hoiakuid riigikaitsealises küsimustes, viis OÜ Eesti Uuringukeskus 2023. aasta kevadel Kaitseministeeriumi tellimusel läbi uuringu 15-74-aastaste Eesti elanike seas. Samalaadseid uuringuid on läbi viidud alates 2001. aastast.

Uuringus käsitleti põhjalikumalt järgmisi teemasid:

- 1) hoiakud Eesti riigi suhtes;
- 2) institutsioonide (sealhulgas kaitsestruktuuride) usaldusväarsus elanike seas;
- 3) hinnangud võimalike ohtude ning julgeolekuriskide suhtes Eestile ning maailmas;
- 4) elanike kaitsetahe ning prognoositav käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- 5) hinnangud Eesti kaitsevõimele ja riigi tegevusele antud valdkonnas;
- 6) suhtumine ajateenistusse ja teistesse kaitsestruktuuridesse;
- 7) suhtumine NATO-sse ja sellega seonduvatesse arengutesse;
- 8) hoiakud seoses rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonidega;
- 9) meediatarbimine.

METOODIKA

Sihtrühm ja valim

Uuringu üldkogumi moodustasid 15–74-aastased Eesti Vabariigi alalised elanikud (989 033 inimest, Statistikaamet 2022. a) ning valimi suuruseks oli 1200 vastajat, kes leiti juhuvaliku teel Eesti elanike seast. Küsitluse läbiviimisel kasutati kvootvalimit soo (mees/naine), vanuserühmade (15-19/20-29/30-39/40-49/50-59/60-74), elukoha (maakond ja Tallinn), asulatüübi (linn/maa) ja rahvuse (eesti/muu) lõikes (tabel 1).

Tabel 1. Üldkogumi ning kaalumata ja kaalutud valimi kirjeldus.

KOKKU		ÜLDKOGUM		VALIM		KAALUTUD VALIM	
		N	%	N	%	N	%
		989033	100%	1200	100%	1200	100%
SUGU	MEHED	485513	49%	578	48%	589	49%
	NAISED	503520	51%	622	52%	611	51%
VANUS	15-19	66578	7%	80	7%	81	7%
	20-29	134506	14%	161	13%	163	14%
	30-39	199035	20%	244	20%	241	20%
	40-49	183636	19%	224	19%	223	19%
	50-59	171562	17%	207	17%	208	17%
	60-74	233716	23%	284	24%	284	23%
RAHVUS	EESTLANE	662652	67%	804	67%	812	67%
	MUU RAHVUS	326381	33%	396	33%	388	33%
PIIR-KONNAD	TALLINN	330528	33%	404	34%	401	33%
	PÕHJA-EESTI	128210	13%	161	13%	156	13%
	LÄÄNE-EESTI	106988	11%	126	11%	130	11%
	KESK-EESTI	89812	9%	111	9%	109	9%
	LÕUNA-EESTI	232206	24%	278	23%	282	24%
	KIRDE-EESTI	101289	10%	120	10%	123	10%
ASULA TÜÜP	LINN	682433	69%	828	70%	833	69%
	MAA	306600	31%	372	30%	367	31%

Küsitluse käigus kujunenud valimi struktuuri võrreldi vastavate näitajatega üldkogumi suhtes ning esinduslikkuse tagamiseks teostati valimi kaalumise soo, vanuse, rahvuse, elukoha maakonna ning asulatüübi lõikes.

Valimi maksimaalne valimiviga ei ületa 95%-lisel usaldusnivool $\pm 2,83\%$, väiksemate gruppide vaatlemisel võib viga olla suurem.

Küsitluse läbiviimine

Küsitlus viidi läbi kombineeritult Norstat Eesti veebipaneeli (70%) ja telefoni teel (30%).

Veebiküsitlus toimus perioodil 29.03–10.04 ja telefoniküsitlus 16.–29.03.2023.

Kuna tegemist oli kordusuuringuga, võeti ankeedi koostamisel aluseks 2022. aastal kasutusel olnud küsimustik, mida koostöös Tellijaga osaliselt muudeti.

Küsitlusele sai vastata nii eesti kui vene keeles. Telefoniküsitluse keskmine intervjuu pikkus oli 35 minutit ja mediaan 34 minutit, veebiküsitluse keskmine vastamisaeg 20 minutit ja mediaan 17 minutit.

Andmetöötlus

Küsitlustulemuste töötlemiseks kasutati andmetöötluspakette *MS Excel* ja *SPSS*. Joonistel toodud andmed on ümardatud arvutiprogrammi poolt ja seetõttu võib ridade või veergude summa moodustada kohati alla või üle 100%.

Tulemuste võrdlemisel taustatunnuste (sugu, vanusegrupp, rahvus, piirkond (NUTSIII, pealinn Tallinn Harjumaast eraldi), haridustase, isiklik netosissetulek ühes kuus) lõikes on kasutatud osakaalude võrdlemisel Hi-ruut teste ning analüüsis on toodud välja vaid need erinevused, mis osutusid statistiliselt olulisteks ning mida saab seega laiendada ka üldkogumile.

Metoodika erinevus varasematest aastatest

Kuni 2020. aastani on uuring läbi viidud silmast-silma (F2F) küsitlusena. 2021. aasta kevadel viidi küsitlus läbi uue meetodiga: kombineeriti Norstat Eesti AS veebipaneeli¹ (70%) ja telefoniküsitlust (30%).

Kuni 2006. aastani viidi küsitlust läbi kolm korda aastas, alates 2007. aastast kaks korda aastas - kevadel ja sügisel. Alates 2021. aastast viiakse küsitlust läbi üks kord aastas kevadel. Sellest tulenevalt võrreldakse uuringus võimalusel tulemusi varasemate kevadiste uuringutulemustega. Juhul kui kevadises uuringus ei olnud mõnda küsimust esitatud, võrreldakse võimalusel tulemusi sügisese uuringu andmetega.

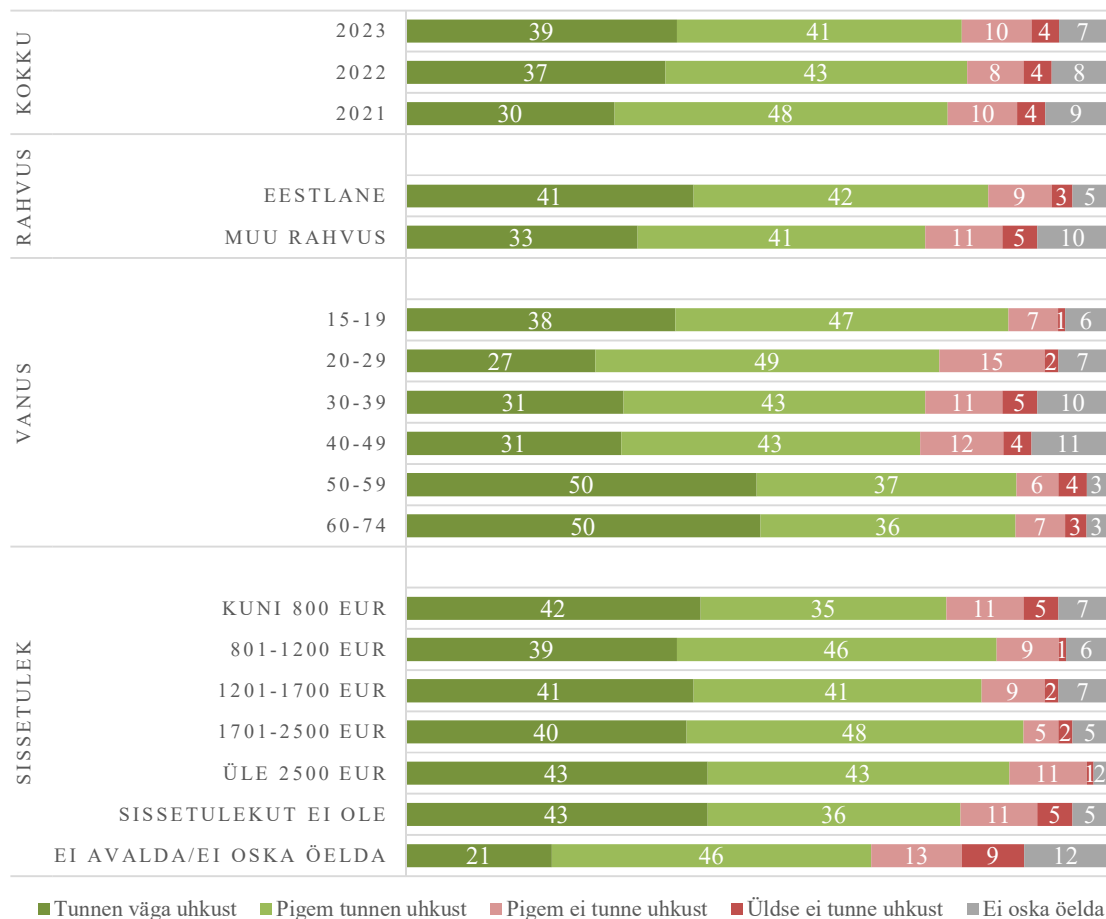
Kuni 2020. aastani olid uuringu sihtrühmaks 15-aastased ja vanemad elanikud, alates 2021. aastast piiritleti sihtrühma ülemine vanusepiir 74 aastaga.

¹ Norstat Eesti AS veebipaneelis on 25 900 aktiivset vastajat Eestist.

TULEMUSED

1. Uhkus Eestis elamise üle

Eestis elamise üle on 2023. aastal väga või pigem uhke 80% elanikkonnast, samas kui 14% ei tunne selle üle kas pigem või üldse mitte uhkust (joonis 1).

Joonis 1. Kuivõrd tuntakse uhkust Eestis elamise üle rahvuse, vanuse ja isikliku kuu netosissetuleku lõikes 2023. aastal (% N= kõik vastajad).

Keskmisest enam on Eesti suhtes positiivselt meelestatud eestlased (väga või pigem uhked 83%) ja vanemaealised elanikud vanuses 50–74 eluaastat (87%). Võrreldes 2022. aastaga on 2023. aastal oluliselt kasvanud Eestis elamise üle väga uhke olevate noorte hulk – kui aasta eest oli neid neljandik, siis nüüd juba 38%.

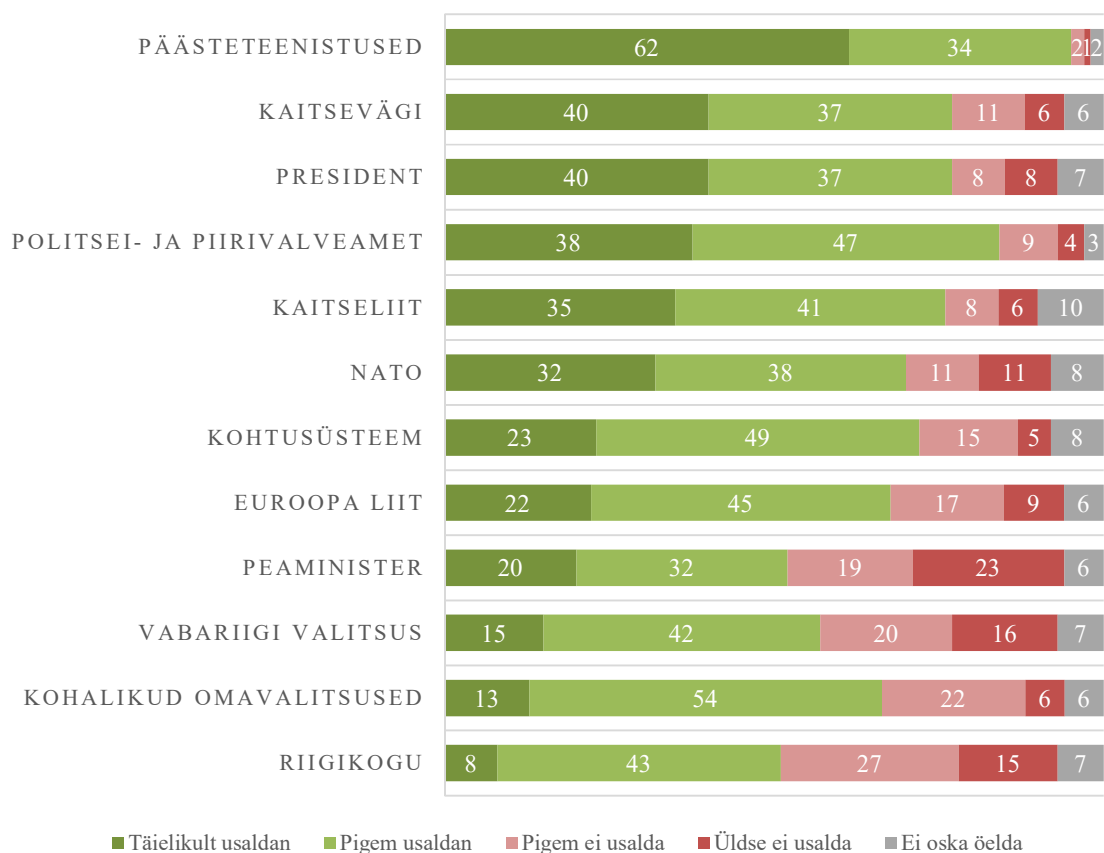
Isikliku netosissetuleku puhul olid erinevused erinevate sissetulekugruppide vahel väiksemad, kuid siiski võib välja tuua, et kõige positiivsemaid hinnanguid andsid 1701–2500 eurot kuus teenivad eestimaalased.

Kui aastatel 2021–2022 kasvas Eesti üle väga uhke olevate eestimaalaste osakaal märkimisväärselt, siis viimase aasta jooksul olulisi muutusi toimunud ei ole.

2. Institutsioonide usaldusväärsus

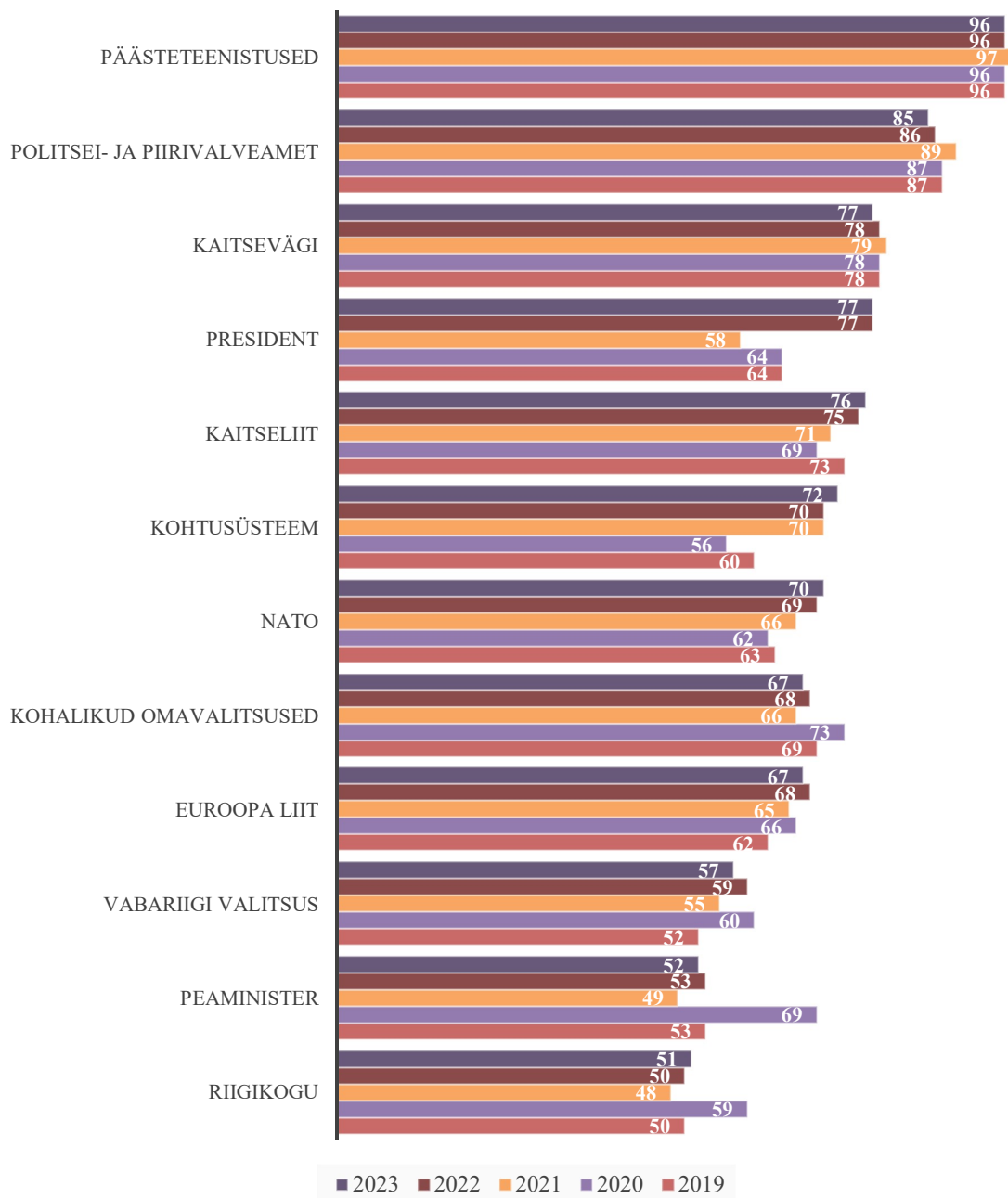
Uuringus oli vaatluse all ka elanike usaldus kaheteistkümne riikliku või rahvusvahelise institutsiooni vastu. Institutsioonide valikul on arvestatud nende rolli Eesti julgeolekupoliitika kujundaja, elluviija või toetajana. Alates oktoobrist 2018 kuuluvad hinnatavate institutsioonide loetellu ka kohalikud omavalitsused ja kohtusüsteem.

Kõige enam usaldatakse päästeteenistust (täielikult või pigem usaldab 96%) ning Politsei- ja Piirivalveametit (85%), kuid ka Eesti Kaitseväge (77%), presidenti (77%) ja Kaitseliitu (76%) (joonis 2). Uuritavatest institutsioonidest usaldavad elanikud kõige vähem Riigikogu (51%), peaministrit (52%) ja valitsust (57%).

Joonis 2. Institutsioonide usaldusväärsus 2023. aastal (%; N=kõik vastajad).

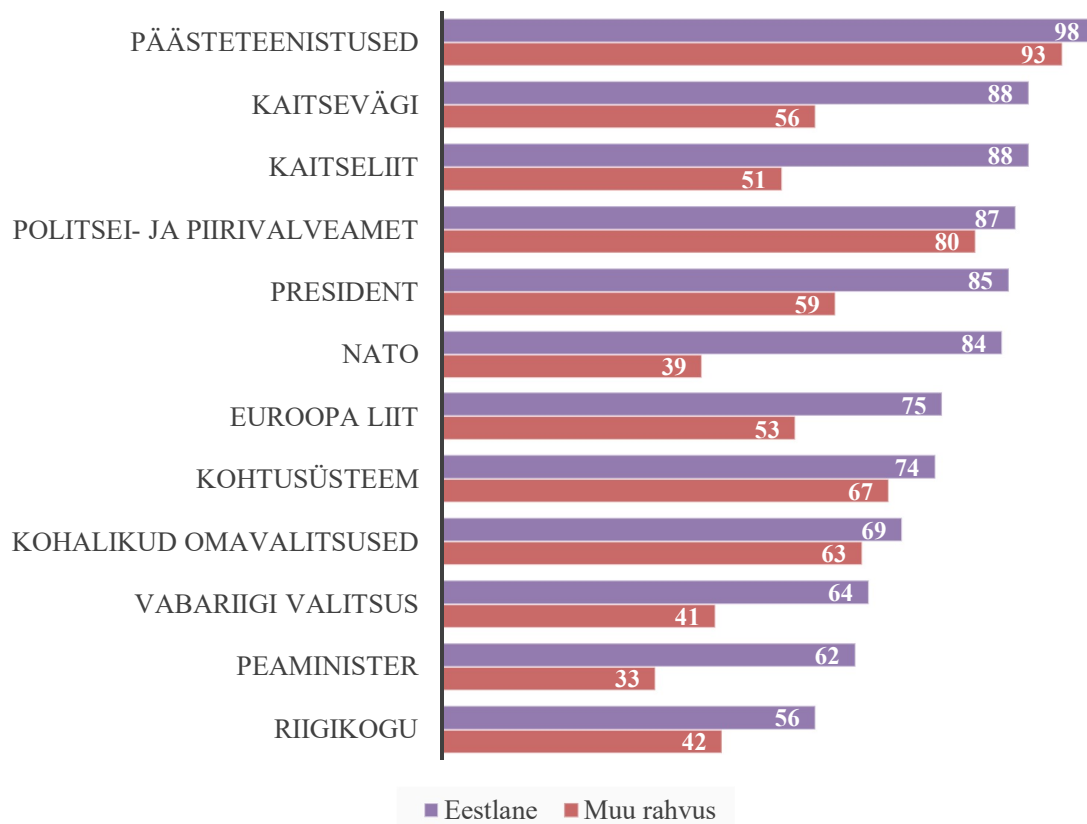
Vaadates viimast viite aastat, on Eesti elanike hinnangul kõige usaldusväärsemad institutsioonid päästeteenistused, Politsei- ja Piirivalveamet ning Eesti Kaitseväge (joonis 3). Aastatel 2022–2023 on Eesti Kaitseväega samale tasemele tõusnud ka usaldus presidendi ja Kaitseliidu vastu.

Joonis 3. Institutsioonide usaldusväärsus aastatel 2019–2023 (täielikult usaldan + pigem usaldan; %, N=kõik vastajad).

Võrreldes 2022. aastaga ei ole 2023. aastal institutsioonide usaldusväärsus märkimisväärselt muutunud – kõik erinevused jäävad 2% piiresse.

Eestlaste usaldus institutsioonide vastu on kõrgem kui muust rahvusest eestimaalastel (joonis 4). Nii eestlased kui ka muu rahvuse esindajad usaldavad kõige enam päästeteenistust ning Politsei- ja Piirivalveametit. Kõige vähem usaldavad eestlased Riigikogu ning muust rahvusest Eesti elanikud peaministrit ja NATO-t.

Joonis 4. Institutsioonide usaldusväärsus rahvuse lõikes 2023. aastal (täielikult usaldan + pigem usaldan, %, N= kõik vastajad).

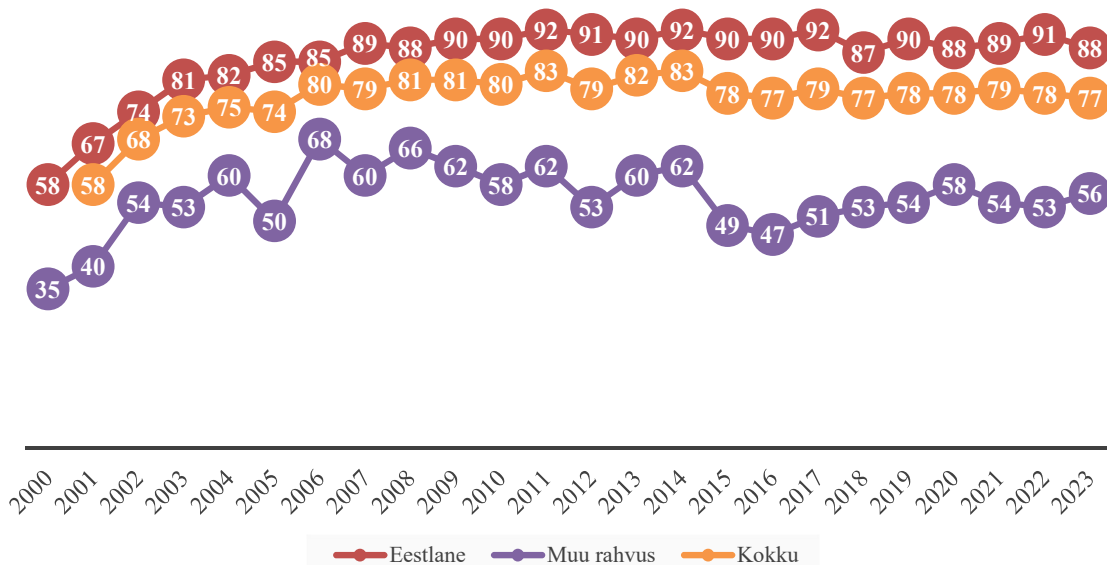
Sarnaselt 2022. aastale erineb kõige enam eestlaste ning muust rahvusest eestimaalaste suhtumine organisatsioonidesse, mis on otseselt seotud Eesti sõjalise kaitsega. Suurim erinevus on NATO puhul, mida usaldab 84% eestlastest ja 39% muu rahvuse esindajatest².

Võrreldes eestlastega usaldavad muude rahvuste esindajad märkimisväärselt vähem ka peaministrit (62% vs 33%) presidenti (85% vs 59%) Vabariigi Valitsust (64% vs 41%) ja Euroopa Liitu (75% vs 53%).

Võrreldes 2022. aastaga peavad eestlased 2023. aastal enamikku institutsioone pisut vähem usaldusväärseks, enim on sealjuures langenud presidendi usaldusväärsus (–4%). Muust rahvusest eestimaalaste puhul on olukord aga vastupidine – usaldus enamiku institutsioonide vastu on aastaga paranenud. Enim on kasvanud muu rahvuse esindajate usaldus Kaitseliidu (+7%), presidendi (+6%), NATO (+5%) ja Euroopa Liidu (+5%) vastu.

² Samas NATO-sse kuulumist kindlasti või pigem toetab 57% muust rahvusest eestimaalastest.

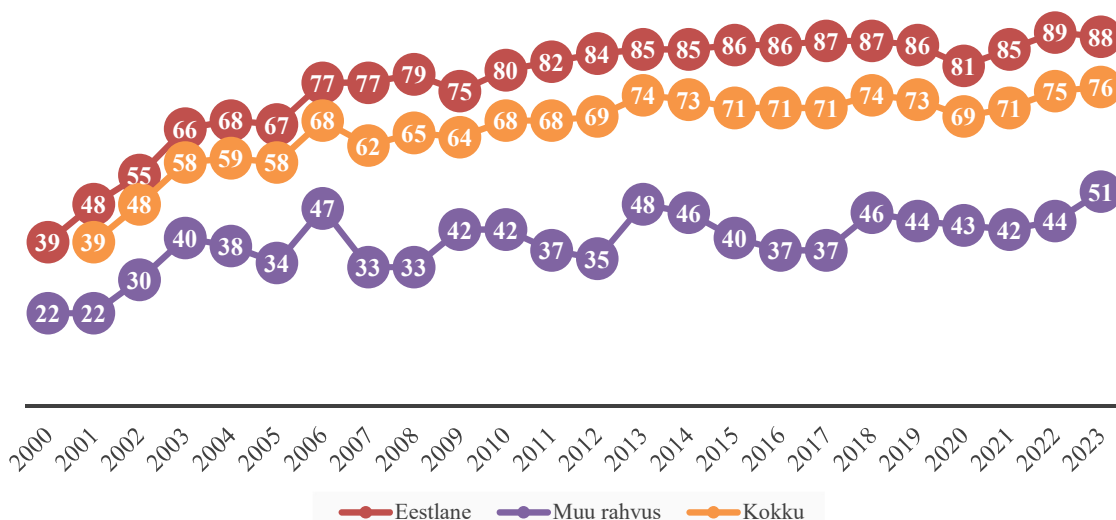
Kaitseväge, mis on olnud järjepidevalt eestimaalaste kõige usaldusväärsemate institutsioonide seas, usaldab 2023. aastal 77% Eesti elanikest (joonis 5). Eestlastest usaldab kaitseväge 88% ja muust rahvusest eestimaalastest 56%.

Joonis 5. Kaitseväge usaldusväärsus rahvuse lõikes aastatel 2000–2023 (pigem/täiesti usaldajate %, N=kõik vastajad).

Kaitseliidu usaldusväärsus on kaitseväega sarnasel tasemel – Kaitseliitu peab usaldusväärseks 76% elanikest, sealjuures 88% eestlastest ja 51% muu rahvuse esindajatest (joonis 6).

Aastaga on märkimisväärselt kasvanud Kaitseliidu usaldusväärsus muust rahvusest elanike seas (+7%).

Joonis 6. Kaitseliidu usaldusväärsus rahvuse lõikes aastatel 2000–2023 (pigem/täiesti usaldajate %, N=kõik vastajad).

Meeste seas on 2023. aastal naistega võrreldes suuremad nii Vabariigi Valitsust, Kaitseliitu ja Euroopa Liitu täielikult usaldajate kui üldse mitte usaldajate osakaalud. NATO-t ja kohtusüsteemi usaldavad mehed naistest enam, samas president ja Kaitseväge on meeste seas sagedamini mitteusaldusväärsed.

Vanusegruppide võrdlusest ilmnes, et erinevaid institutsioone usaldab enam vanemaealine elanikkond, ent mitmel puhul ka noorim vanusegrupp. Usaldus Vabariigi Valitsuse, kaitseväge, ning Politsei- ja Piirivalveameti suhtes on suurim 50-aastaste ja vanemate eestimaalaste seas. Riigikogu, presidenti, Kaitseliitu ja kohalikke omavalitsusi usaldavad enim 60–74-aastased Eesti elanikud. Noorim elanikkonnagrupp – 15–19-aastased – paistis aga silma peaministri, Euroopa Liidu ja kohtusüsteemi suurima usaldamise poolest. Riigikogu ja NATO-t usaldavad ühtviisi kõrgelt nii 50-aastased ja vanemad kui 15–19-aastased.

Haridustasemete võrdlusest ilmnes, et kõrgharidusega eestimaalased usaldavad enim Riigikogu, Vabariigi Valitsust, peaministrit ja kohtusüsteemi. Kesk-, keskeri- või kutseharidusega inimesed eristusid vähema Euroopa Liidu ning alg- või põhiharidusega inimesed vähema kohalike omavalitsuste usaldamise poolest.

Isikliku igakuise netosissetuleku osas eristusid märkimisväärselt kuus üle 2500 euro teenivad Eesti elanikud, kes usaldavad enim Politsei- ja Piirivalveametit, päästeteenistusi, Euroopa Liitu ja kohtusüsteemi. Nii 1701–2500 eurot kuus teenivad kui üle 2500-eurose netosissetulekuga eestimaalased usaldavad väiksema sissetulekuga elanikest enam Kaitseliitu ja NATO-t. Usaldus kaitseväge vastu on suurim 1701–2500 ja kuni 800 eurot kuus teenivate Eesti elanike seas ning kohalikke omavalitsusi peavad kõige usaldusväärsemaks kuni 800-eurose sissetulekuga eestimaalased.

Piirkondlikult eristusid Riigikogu, valitsuse, presidendi, Kaitseväge, Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitseliidu, NATO, Euroopa Liidu ja kohalike omavalitsuste vähema usaldamise poolest Ida-Virumaa elanikud.

Põhja- ja Lääne-Eesti elanikud paistsid silma suurima Riigikogu ning Põhja-Eesti elanikud lisaks ka peaministri usaldamise poolest. Usaldus Kaitseliidu vastu oli suurim Lääne-Eestis (87%).

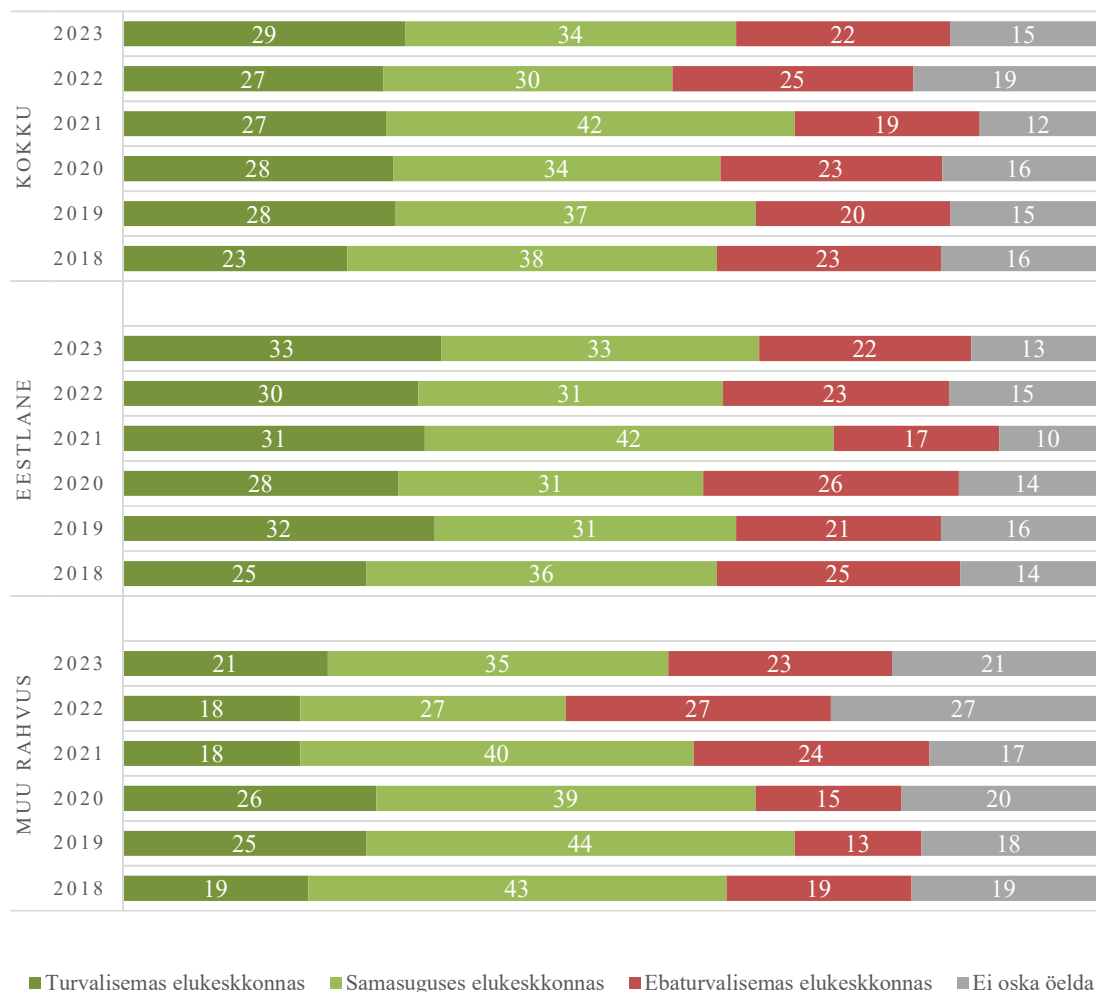
3. Julgeolek ning ohud

Uuringus kaardistati, milliseks hindavad elanikud julgeolekualast olukorda Eestis ja maailmas ning mida peetakse potentsiaalseteks julgeolekuohtudeks ning -tagatisteks.

3.1 Julgeolek Eestis

2023. aasta uuringu tulemuste põhjal muutub Eesti 29% elanike arvates kümne aasta jooksul turvalisemaks. Samas 22% eestimaalaste arvates elame tulevikus ebaturvalisemas keskkonnas ning 34% prognoosib, et olukord jääb samaks (joonis 7). Kui 2022. aastal kasvas eeldatavalt seoses Venemaa Ukraina vastase agressiooni eskaleerumise tõttu tulevikku Eestis kümne aasta pärast ebaturvalisemaks pidavate elanike osakaal, siis 2023. aastal on see võrreldes eelneva aastaga pisut kahanenud ning enam on neid, kes prognoosivad samasuguse olukorra jätkumist.

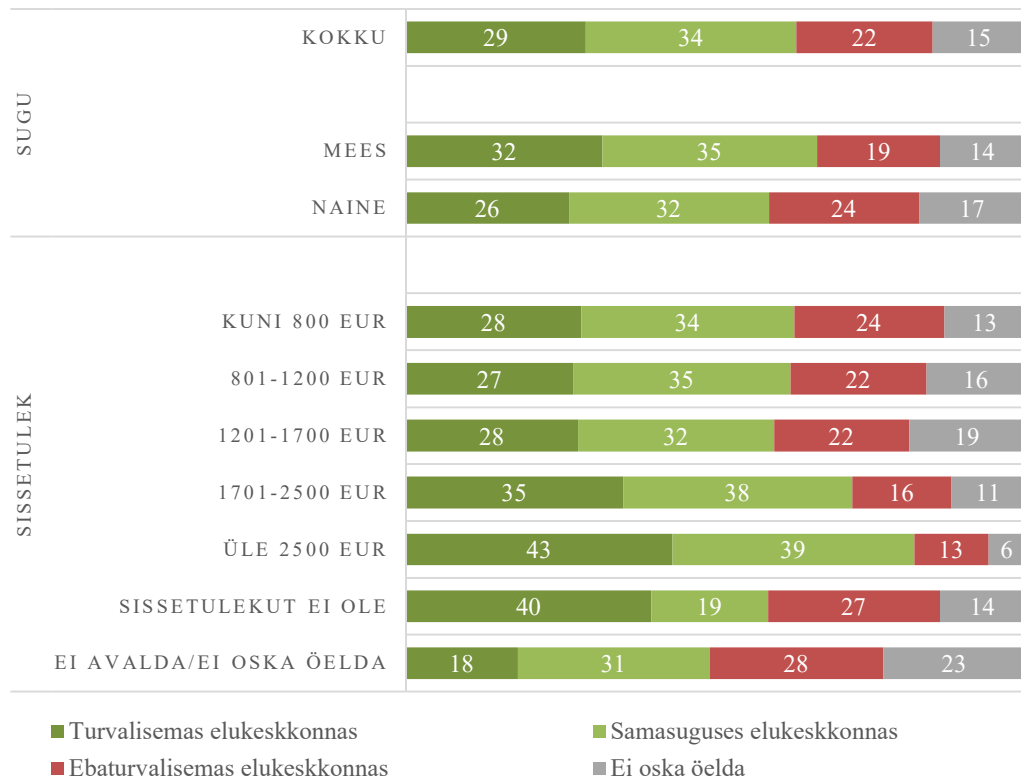
Antud muutus avaldub eelkõige muust rahvusest elanike puhul, samas kui eestlaste seas ei ole võrreldes eelneva aastaga märkimisväärsed muutusi toimunud.

Joonis 7. Elanike prognoos järgmise kümne aasta elukeskkonna turvalisusele Eestis 2018–2023 (%). N=kõik vastajad).

Meeste seas on naistega võrreldes enam levinud arvamus, et elu muutub turvalisemaks (32%), samas kui naised näevad seda sagedamini ebaturvalisemana (24%) (joonis 8).

Eesti elukeskkonna turvalisemaks muutumist usuvad rohkem kõrgema sissetulekuga eestimaalased – enim ilmneb see igakuise isikliku netosissetulekuna üle 2500 euro teenivate elanike puhul (43%), kuid keskmisest enam on samal seisukohal ka 1701–2500-eurose sissetulekuga eestimaalased (35%).

Joonis 8. Elanike prognoos järgmise kümne aasta Eesti elukeskkonna turvalisusele soo ja sissetuleku lõikes 2023. aastal (%; N=kõik vastajad).

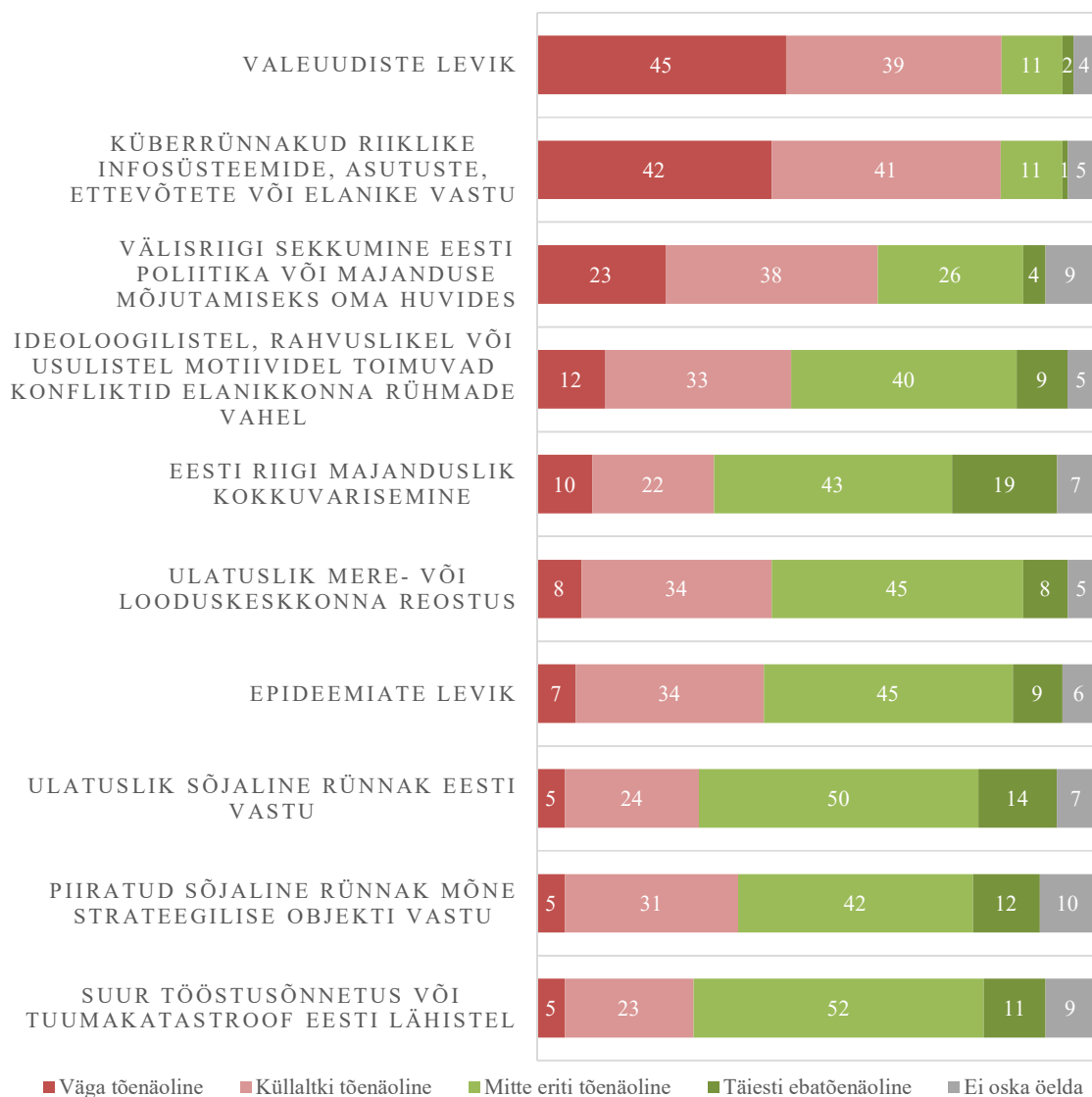
3.2 Ohud Eestile

Selgitamaks, millisenä tajutakse ohte Eestile, esitati vastajaile kümme erinevat võimalikku ohtu ning paluti hinnata nende esinemise tõenäosust (joonis 9).

Eesti turvalisusele peetakse 2023. aastal kõige tõenäolisemateks ohtudeks vaeuudiste levikut (väga või küllaltki tõenäoline; 84%) ja küberrünnakud riiklike süsteemide, asutuste, ettevõtete või elanike vastu (83%). Olukorras, kus jätkuvalt kestab Venemaa sõda Ukrainas, peab 61% eestimaalastest tõenäoliseks välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides. Samuti peetakse ohtudeks piiratud sõjalist rünnakut mõne strateegilise objekti vastu (36%) ning ulatuslikku sõjalist rünnakut mõne välisriigi poolt (29%).

Kõige ebatõenäolisemateks ohuallikateks peetakse 2023. aastal Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist (täiesti või mitte eriti tõenäoline; 62%), suurt tööstusõnnetust või

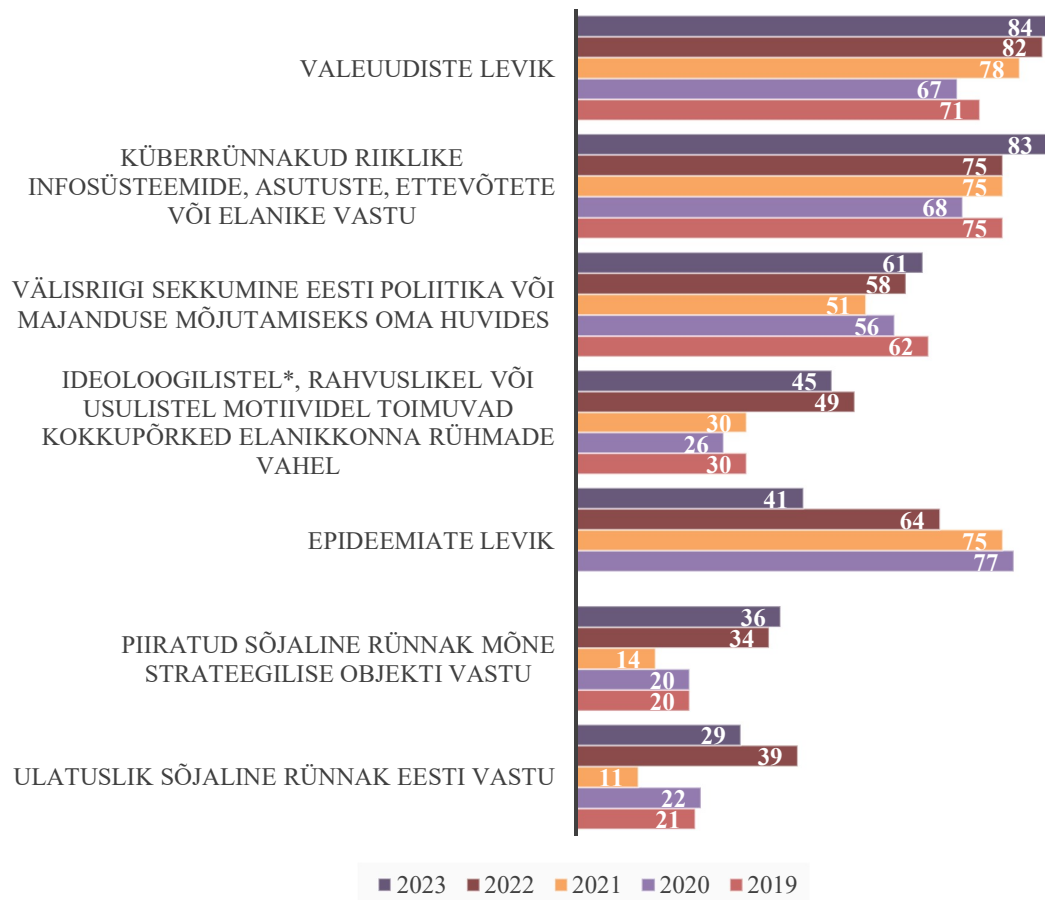
tuumakatastroofi Eesti lähistel (63%) ning ulatuslikku mere- või looduskeskonna reostust (53%).

Joonis 9. Hinnangud Eestit lähemate aastate jooksul ähvardavate ohtude tõenäosusele 2023. aastal (%; N= kõik vastajad).

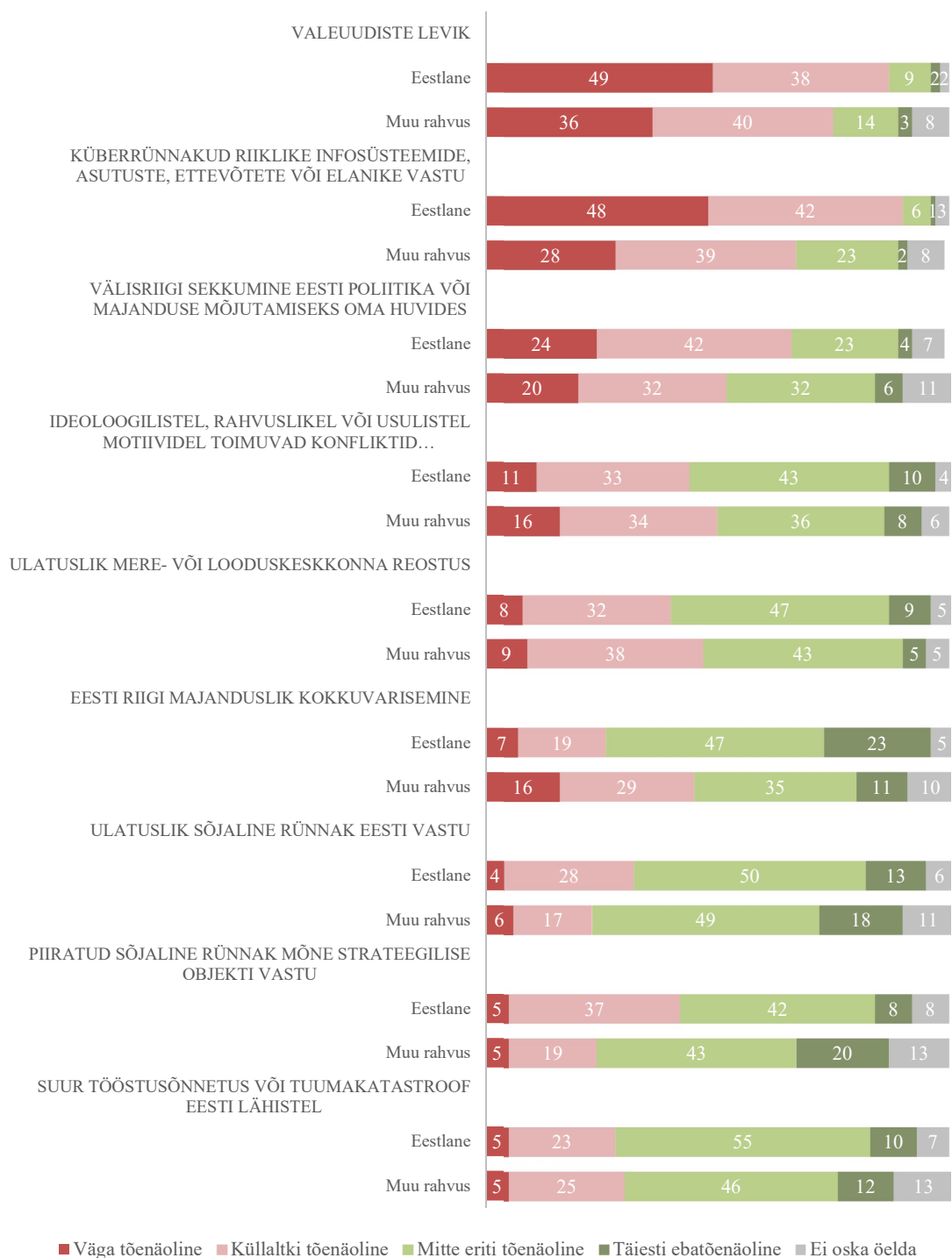
2023. aastal tajuti seoses COVID-19 pandeemia taandumisega võrreldes 2022. aastaga oluliselt vähemal määral ohuna epideemiade levikut (väga või küllaltki tõenäoline –24%; joonis 10). Enam kui aasta möödudes Venemaa sõja eskaleerimisest Ukrainas peetakse vähem tõenäoliseks ka ulatuslikku sõjalist rünnakut Eesti vastu (–10%) ning ideoloogilistel, rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel (–4%).

Võrreldes eelneva aastaga nähakse 2023. aastal aga veelgi tõenäolisema ohtuna eelkõige küberrünnakud riiklike infosüsteemide, asutuste, ettevõtete või elanike vastu (+8%).

Joonis 10. Hinnangud Eestit lähemate aastate jooksul ähvardavate ohtude tõenäosusele aastatel 2019–2023 (%; N=kõik vastajad; *"ideoloogilistel" lisati 2023. aastal)

Nii eestlaste kui ka teistest rahvustest elanike jaoks on 2023. aastal kõige tõenäolisemateks julgeolekuohtudeks lähemate aastate jooksul vaeuudiste levik ning küberrünnakud riiklike infosüsteemide, asutuste, ettevõtete või elanike vastu (joonis 11).

Joonis 11. Hinnangud Eestit lähemate aastate jooksul ähvardavate ohtude tõenäosusele rahvuse lõikes 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

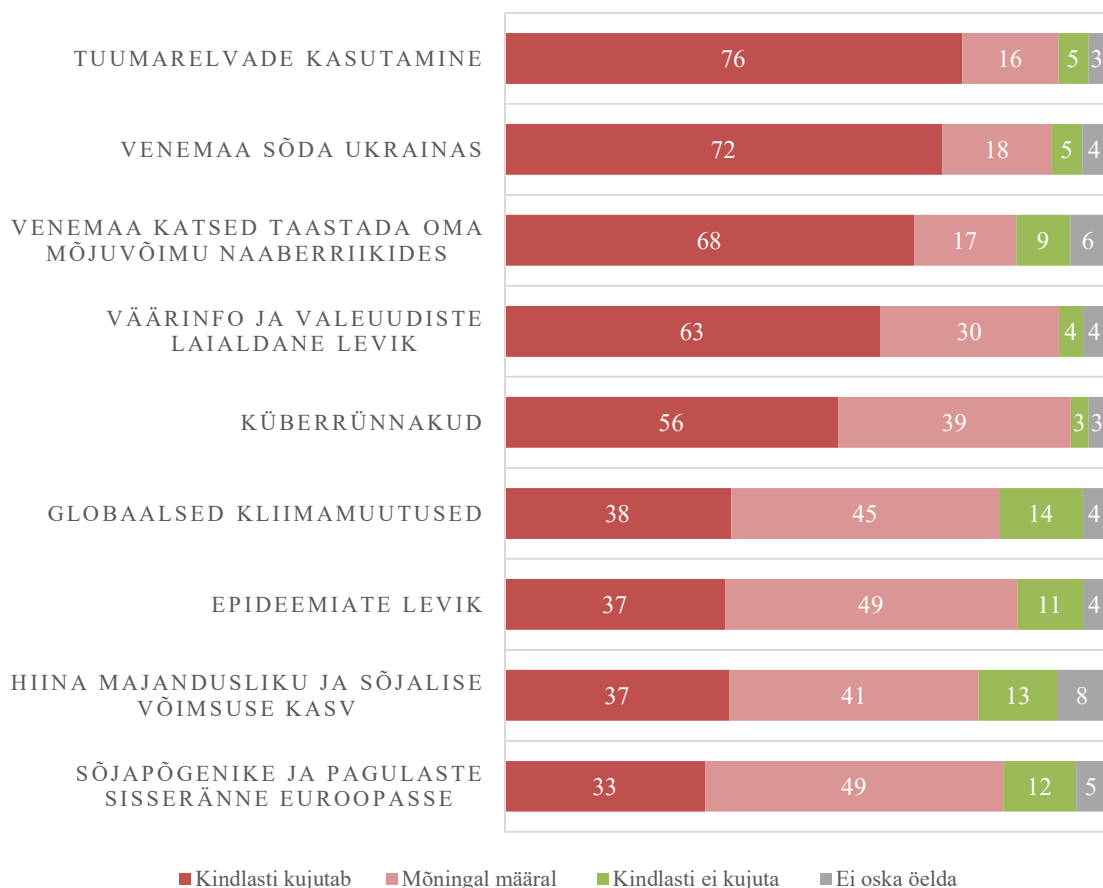
Eestlased peavad muust rahvusest elanikega võrreldes tõenäolisemateks ohtudeks küberrünnakuid (+23%), strateegiliste objektide vastu suunatud piiratud sõjalisi rünnakuid (+18%), välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse oma huvides mõjutamiseks (+14%), vaeuudiste levikut (+12%) ning ulatuslikku sõjalist rünnakut Eesti vastu (+9%).

Muust rahvusest elanikud tunnevad aga enam muret Eesti riigi majandusliku kokkuvarisemise (+19%), ulatuslik mere- või looduskeskkonna reostuse (+7%) ning ideoloogilistel, rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvate elanikkonna rühmade vaheliste konfliktide võimalikkuse (+6%) pärast.

3.3 Ohud julgeolekule maailmas

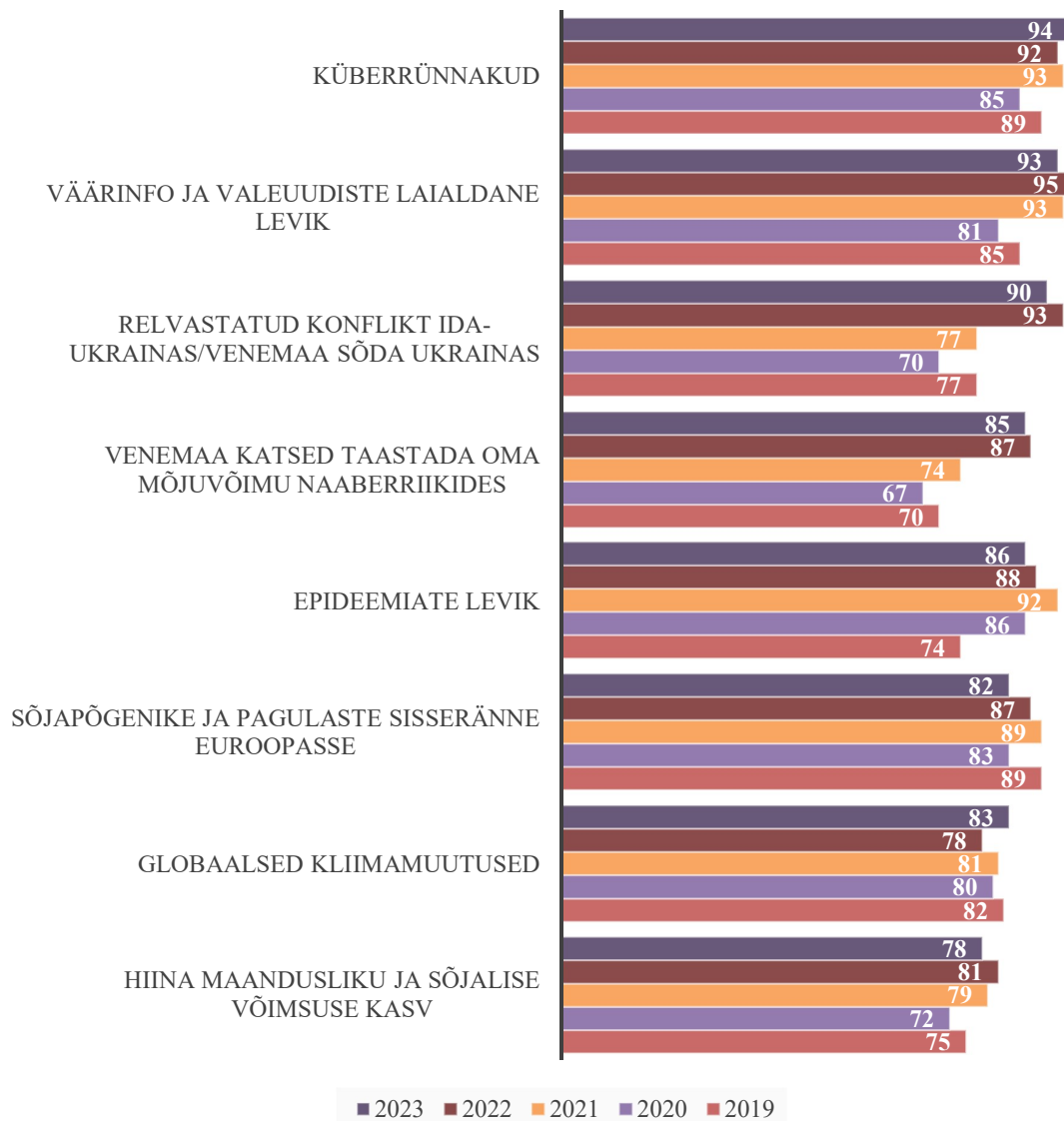
Kui Eesti elanike käest küsiti hinnangut, millised ohud ähvardavad nende arvates kindlasti maailma rahu ja turvalisust, nimetati 2023. aastal julgeolekuriskidena enim tuumarelvade kasutamist (76%), Venemaa sõda Ukrainas (72%) ning Venemaa katseid taastada oma võimu naaberriikides (68%) (joonis 12).

Enam kui pooled eestimaalased nägid kindlat ohtu ka väärinfo ja vaeuudiste laialdases levikus (63%) ja küberrünnakutes (56%). Globaalseid kliimamuutusi, epideemiate levikut, Hiina majandusliku ja sõjalise võimsuse kasvu ning sõjapõgenike ja pagulaste sissetungi Euroopasse tajuti sagedamini mõningal määral maailma turvalisust ohustavana kui kindla ohuna.

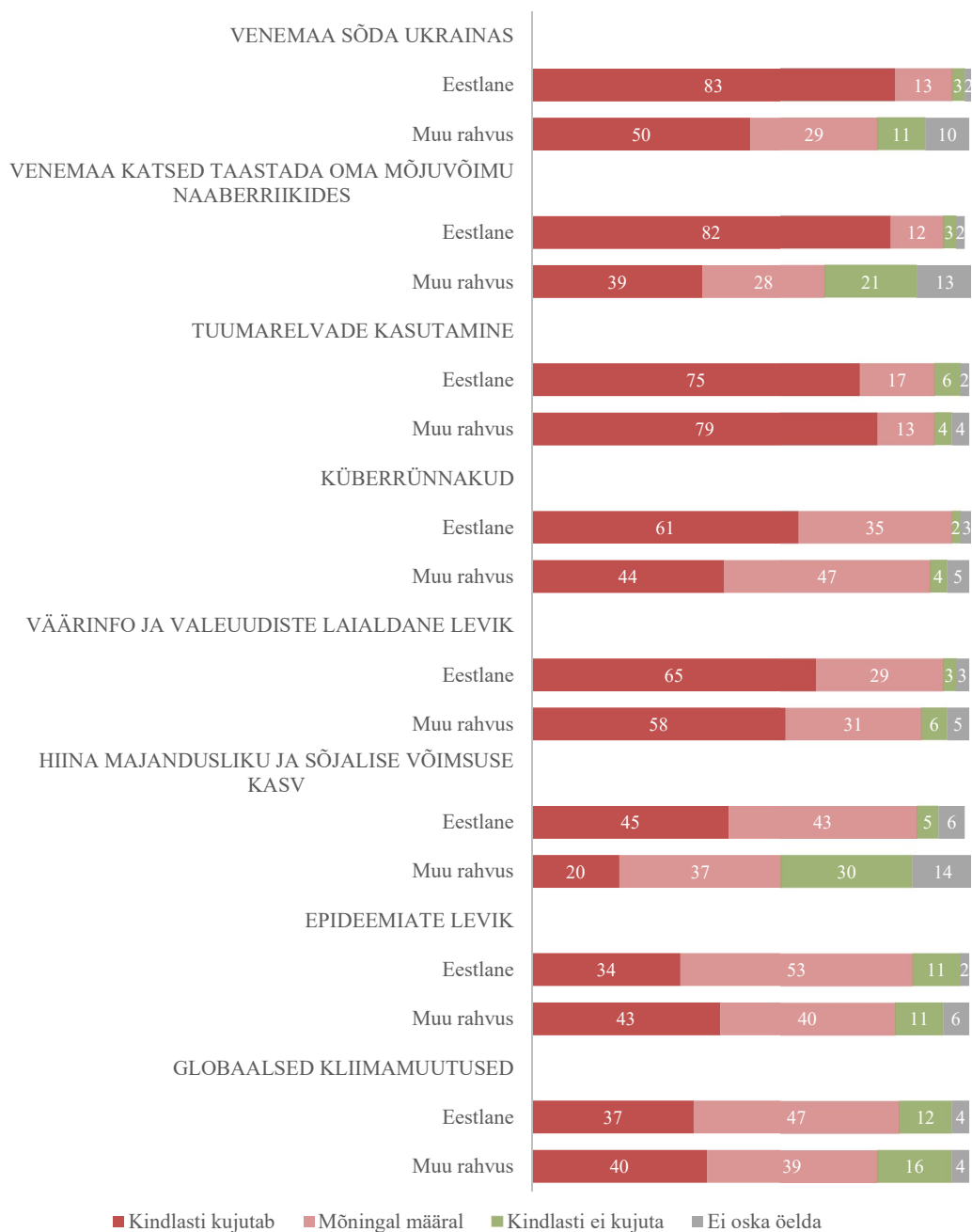
Joonis 12. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

Võrreldes eelneva aastaga peetakse 2023. aastal sagedamini maailma rahu ja turvalisust ohustavaks teguriks globaalseid kliimamuutusi (+5%) (joonis 13). Varasemast väiksemaks ohullikaks peetakse eelkõige sõjapõgenike ja pagulaste sissetõu Euroopasse (–4%).

Joonis 13. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas aastatel 2019–2023 (% , N=kõik vastajad).

Eestlaste jaoks on kõige tõenäolisemateks julgeolekuohtudeks 2023. aastal jätkuvalt Venemaa sõda Ukrainas ning Venemaa katsed taastada oma mõjuvõimu naaberriikides, millele järgneb tuumarelvade kasutamine (joonis 14). Muust rahvusest eestimaalased tunnevad enim muret tuumarelvade kasutamine pärast, millele järgneb väärinfo ja valeuudiste laialdane levik.

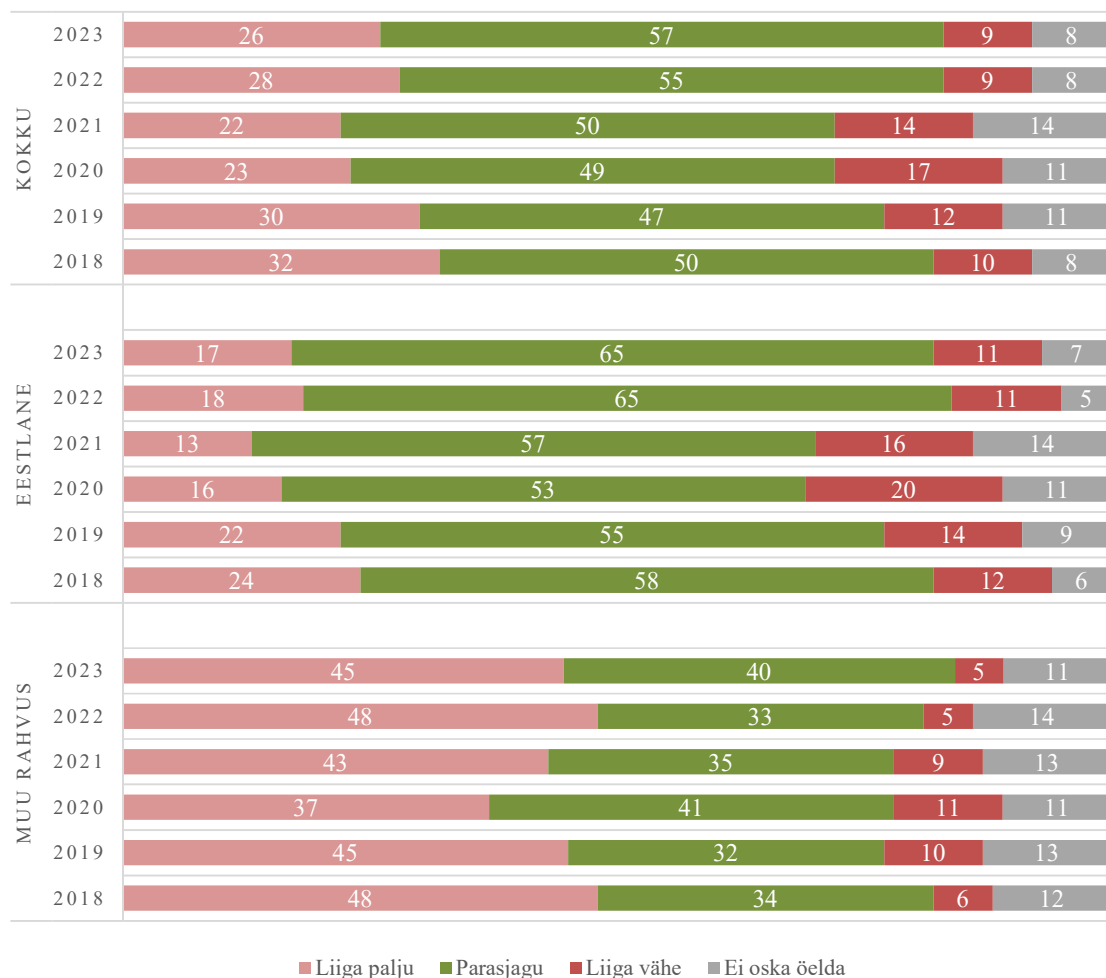

Joonis 14. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas rahvuse lõikes 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

3.4 Julgeolekuohtude meediakajastus

Aastal 2023 peab 57% Eesti elanikest sõjaliste ohtude kajastamist meedias parajaks ning veidi alla kümnendiku hinnangul on see liiga vähene. Üle neljandiku eestimaalastest arvab, et sõjalistest ohtudest kirjutatakse ja räägitakse meedias liiga palju (joonis 15).

Võrreldes eelneva aastaga 2023. aastal eestimaalaste hinnangutes julgeolekuohtude kajastusele tervikuna märkimisväärseid muutusi ei ole.

Joonis 15. Hinnang Eesti meedia julgeolekuohtude kajastusele aastatel 2018–2023 (%; N=kõik vastajad).

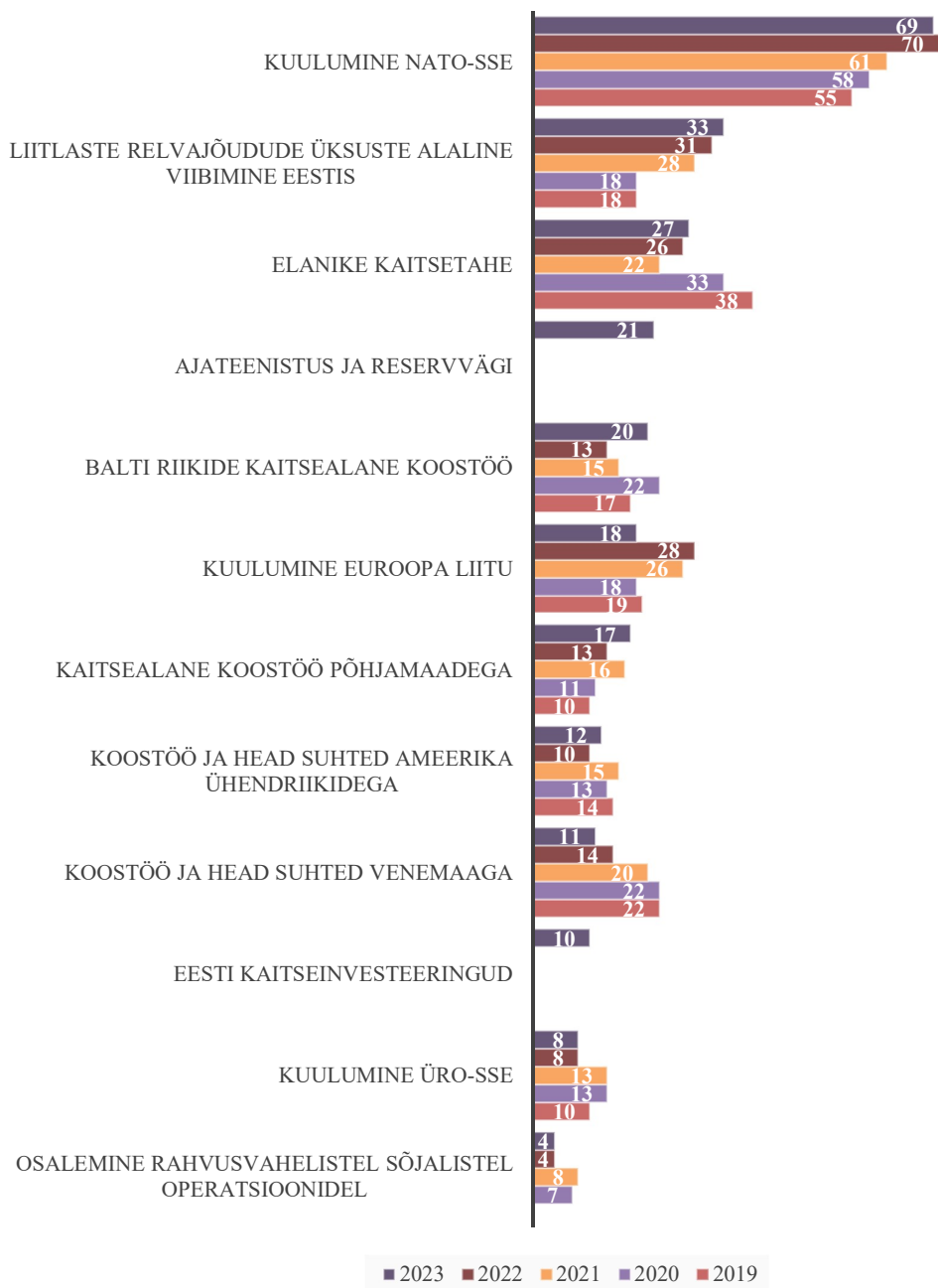
Eesti meedia sõjaliste ohtude kajastamist peab 2023. aastal parajaks 65% eestlastest ja 40% muust rahvusest elanikest.

Muust rahvusest Eesti elanikud on olnud aastatel 2018–2023 eestlastega võrreldes oluliselt sagedamini seisukohal, et sõjalistest ohtudest räägitakse ja kirjutatakse meedias liiga palju.

Kui eestlaste arvamus julgeolekuohtude kajastusele Eesti meedias võrreldes 2022. aastaga oluliselt muutunud ei ole, siis muust rahvusest elanikud on eelnevast aastast sagedamini seisukohal, et julgeolekuohtudest räägitakse parasjagu.

3.5 Julgeolekutagatised

Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peavad eestimaalased 2023. aastal jätkuvalt sagedaimini kuulumist NATO-sse (kolme olulisema tagatise seas märgitud 69%) (joonis 16).

Joonis 16. Eesti julgeolekutagatise aastatel 2019–2023 (kuni 3 olulisemat; %, N=kõik vastajad).

NATO liikmelisust hinnati kõige olulisemaks julgeolekutagatiseks ka aastatel 2019–2021, kuid seoses Venemaa sõja eskaleerimisega Ukrainas on viimasel kahel aastal selle osatähtsus varasemast veelgi suurem.

Teiseks olulisemaks julgeolekutagatiseks peetakse liitlaste relvajõudude üksuste alalist viibimist Eestis (33%) ning kolmanda oluliseima julgeolekutagatisena nähakse Eesti elanike kaitsetaht (27%). Ligi viiendik eestimaalastest peavad olulisemateks julgeolekugarantiideks ka ajateenistus ja reservväge, Balti riikide kaitsealast koostööd, kuulumist Euroopa Liitu ning kaitsealast koostööd Põhjamaadega.

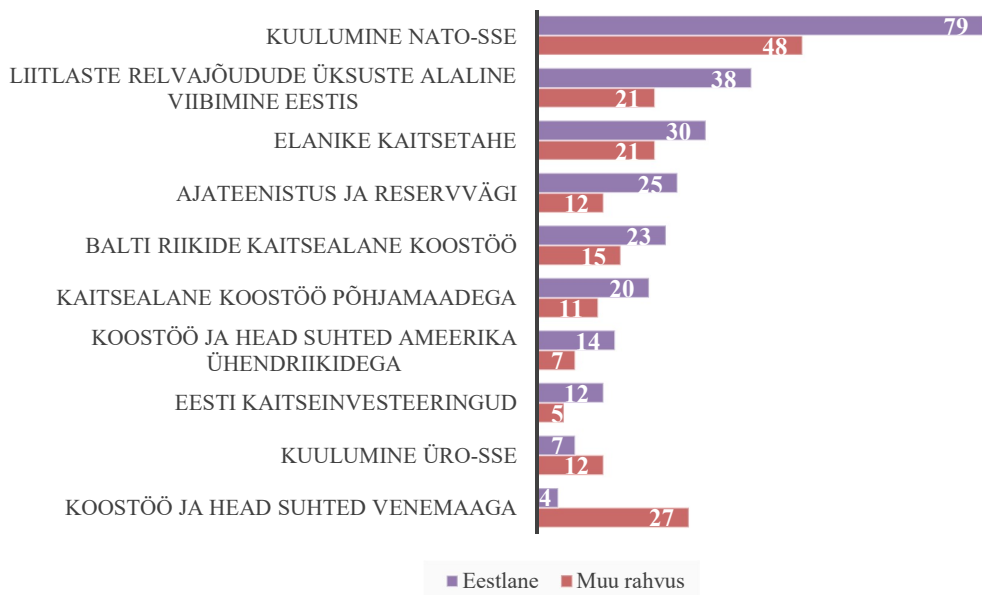
Võrreldes 2022. aastaga nähti 2023. aastal peamiste julgeolekugarantiidena sagedamini kaitsealast koostööd Balti riikide (+7%) ja Põhjamaadega (+4%), oluliselt harvemini aga kuulumist Euroopa Liitu (–10%). Langustrendis püsis ka hinnang koostööle ja headele suhetele Venemaaga (–3%).

Eestlaste ja muust rahvusest eestimaalaste arusaam Eesti olulisimatest julgeolekutagatistest on olnud läbi aastate üsna erinev. Eestlaste silmis on kõige olulisemaks tagatiseks jätkuvalt NATO liikmelisus (79%), mille osatähtsus on aasta jooksul veidi vähenenud (–4%) (joonis 17).

Kui 2021. aastal oli muust rahvusest eestimaalaste jaoks peamine julgeolekutagatis hea koostöö ning suhted Venemaaga, siis alates 2022. aastast, mil eskaleerus Venemaa sõda Ukrainas, on selle osatähtsus kahanenud 40%-lt 27%-le. Eesti peamise julgeolekutagatisena näevad ka muu rahvuse esindajad NATO liikmelisust, mille osatähtsus on kasvanud kahe viimase aastaga 34%-lt 48%-le.

Eestlased pidasid NATO liikmelisuse kõrval kõige olulistemaks julgeolekutagatisteks ka liitlaste relvajõudude üksuste alalist viibimist Eestis (38%) ning Eesti elanike kaitsetaht (30%).

Suurimaks erinevuseks julgeolekutagatiste osas rahvuste lõikes on jätkuvalt head suhted Venemaaga – 2023. aastal on eestlaste seas võrreldes muust rahvusest elanikega pea seitse korda vähem neid, kes peavad häid suhteid ja koostööd Venemaaga antud valdkonnas oluliseks (4% vs 27%).

Joonis 17. Eesti julgeolekutagatised rahvuse lõikes 2023. aastal (kuni 3 olulisemat) (%), N=kõik vastajad).

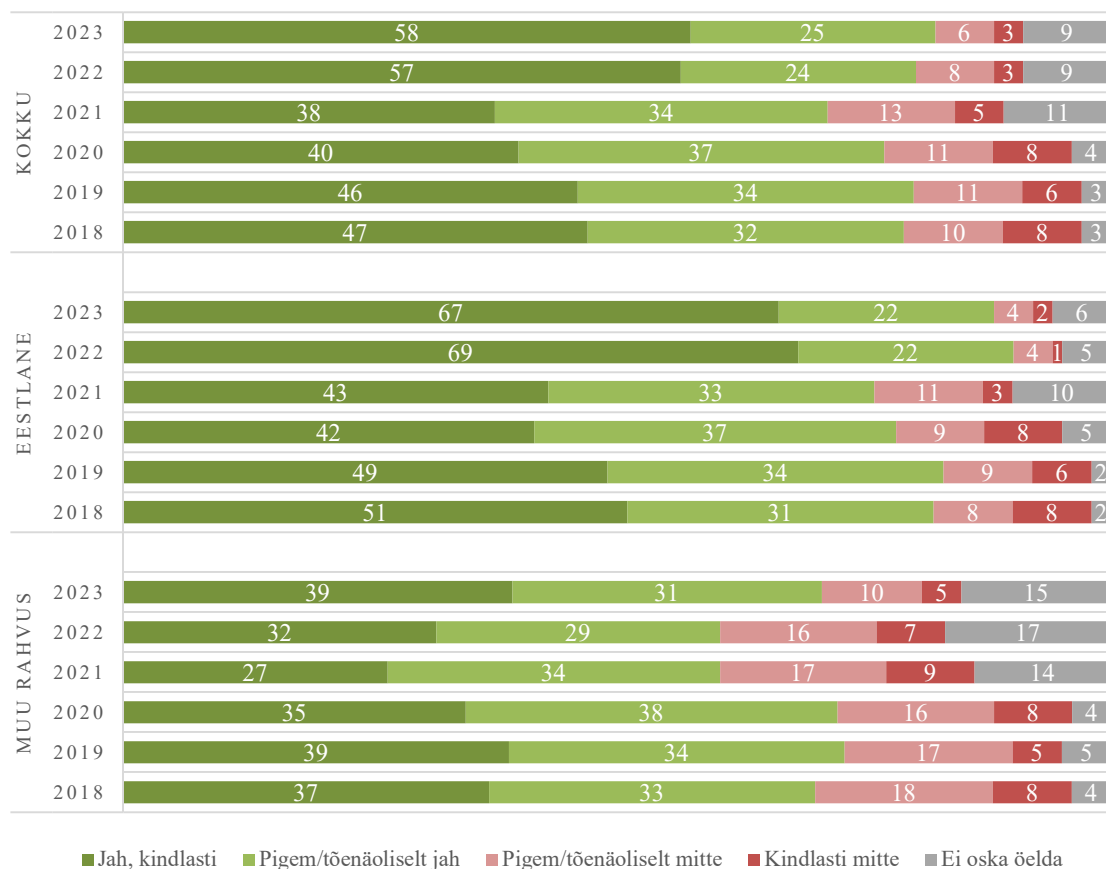
4. Eesti inimeste kaitsetahe

4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse

2023. aastal pidas relvastatud vastupanu osutamist rünnaku puhul kindlasti või pigem vajalikuks 83% Eesti elanikkonnast (joonis 18).

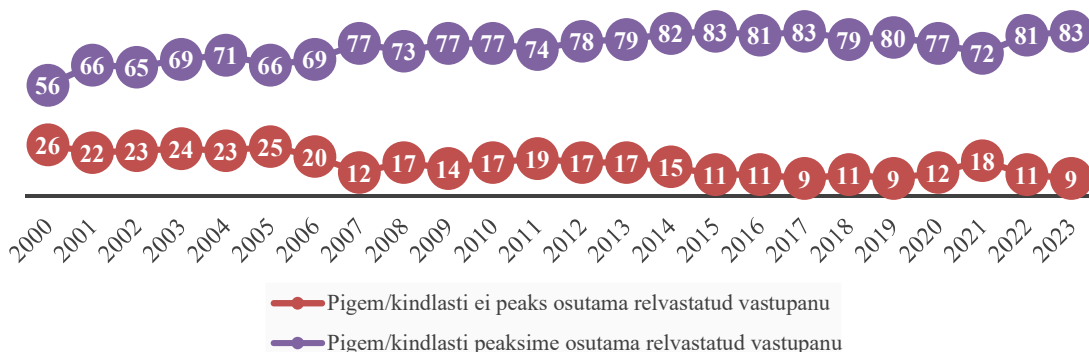
Kui aastatel 2018–2021 relvastatud vastupanu vajalikuks pidavate elanike hulk järjest kahanes, siis 2022. aastal kasvas seda kindlasti vajalikuna nägevate elanike osakaal Venemaa sõja eskaleerimise järel Ukrainas hüppeliselt.

2023. aastal ei ole võrreldes eelneva aastaga toimunud olulisi muutusi hinnangutes relvastatud vastupanu osutamise vajadusele Eesti elanike seas tervikuna ega eestlaste hulgas. Küll aga on kasvanud relvastatud vastupanu osutamist kindlasti vajalikuks pidavate muust rahvusest eestimaalaste osakaal.

Joonis 18. Hinnangud relvastatud vastupanu osutamise vajadusele olukorras, kus Eestit ründaks mõni riik, aastatel 2018–2023 (%). N=kõik vastajad.

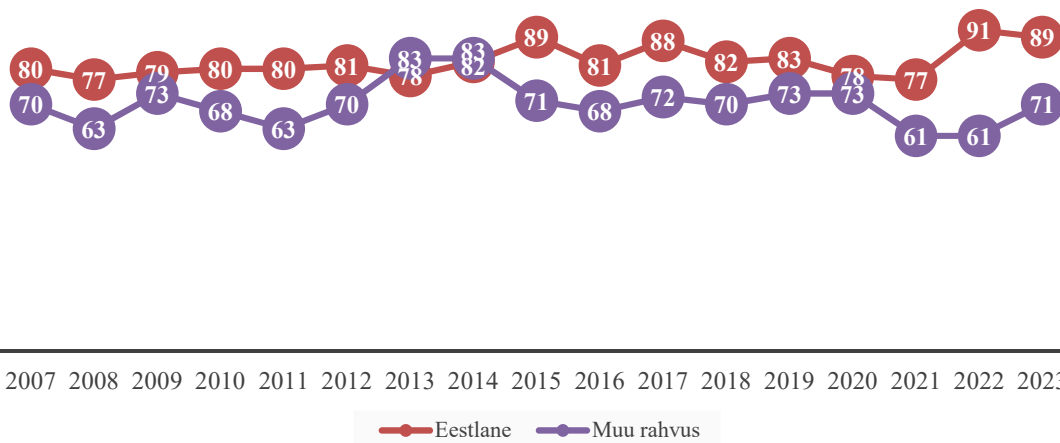
Kui 2019–2021 aastate trend näitas, et Eesti ühiskonnas langes järjepidevalt võõrriigi rünnaku korral relvastatud vastupanu pooldajate osakaal ning kasvas mittepooldajate osakaal, siis 2022. aastal toimus peale Venemaa sõja eskaleerimist Ukrainas hinnangutes oluline pööre relvastatud vastupanu toetamise suunas (joonis 19). 2023. aastal on toetus relvastatud vastupanu osutamise vajalikkusele jätkuvalt kasvutrendis.

Joonis 19. Hinnangud relvastatud vastupanu osutamise vajadusele aastate lõikes (%; N=kõik vastajad).

Eestlaste ja muudest rahvustest elanike toetus relvastatud vastupanu osutamisele oli aastatel 2013–2014 pea võrdne, seejärel toimus Krimmi annekteerimise ja Venemaa sõjalise sissetungi järel Ida-Ukrainasse hinnangute lahknemine, sealjuures eestlaste seas toetus relvastatud vastupanu osutamisele tõusis, teistest rahvustest elanike seas aga vähenes (joonis 20).

2022. aastal, kus Venemaa sõda Ukrainas veelgi eskaleerus, kasvas toetus relvastatud vastupanu osutamisele võõrriigi rünnaku korral eestlaste seas hüppeliselt (+14%), samas kui muust rahvusest elanike hinnangutes muutust ei toimunud. Seevastu 2023. aastal on eestlaste toetus relvastatud vastupanu osutamisele jäänud üldjoontes samale tasemele³, ent muust rahvusest elanike seas on toimunud märkimisväärne toetuse kasv (+10%).

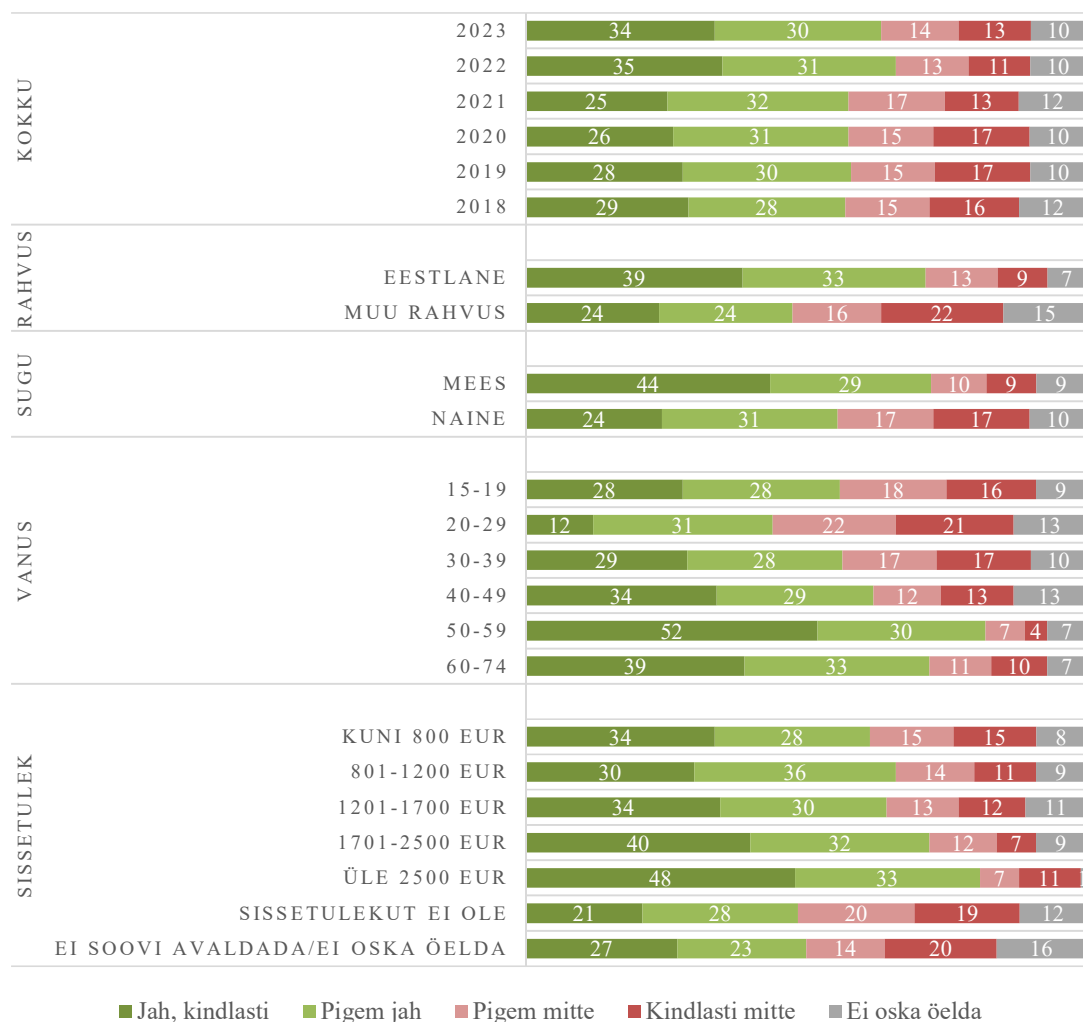

Joonis 20. Relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal rahvuse lõikes (%; N=kõik vastajad).

³ Erinevus on valimivea (+/- 2,83) piires.

4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses

Oma võimete ja oskuste kohaselt oleks kaitsetegevuses valmis osalema kokku pea 2/3 elanikkonnast (joonis 21). Kindlasti oleks selleks valmis 34% ja pigem valmis 30% Eesti elanikest, samas kui valmisolek pigem puudub 14% ning täielikult puudub 13% elanikkonnast.

Joonis 21. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale (%). N=kõik vastajad).

Aastatel 2018–2021 valmidus kaitsetegevuses osalemiseks kokkuvõttes oluliselt ei muutunud, kuid oli märgata selleks pigem valmis olivate osakaalu tõusu kindlasti valmis olivate osakaalu arvelt. 2022. aasta veebruaris eskaleerunud Venemaa sõja järel Ukrainas kasvas Eestile kallale tungi korral kindlasti kaitsetegevuses osalemiseks valmisolijate osakaal. 2023. aastal võrreldes eelneva aastaga kaitsetegevuses osalemise valmiduses olulisi muutusi ei toimunud.

Eestlastest oleks 2023. aastal kindlasti või pigem valmis ise kaitsetegevuses osalema pea kolmveerand ning muust rahvusest elanikest veidi vähem kui pooled.

Kuna riigikaitstes osalemist seostatakse eelkõige relvastatud vastupanuga, milleks on väljaõppe saanud peamiselt mehed, jääb valmisolek panustamiseks naiste puhul madalamaks. Erinevus

meeste ja naiste vahel ilmneb sealjuures eelkõige just kindlas valmisolekus, mida on väljendanud 24% naistest ja 44% meestest.

Kindel valmisolek sõjalise kallaletungi korral Eesti kaitsetegevuses osaleda on suurim 50–59-aastaste vanusegrupis (52%) ning madalaim 20–29-aastaste seas (12%). Kahekümnendates eluaastates noorte seas on kaitsetahe võrreldes 2022. aastaga oluliselt vähenenud – kui aasta eest oli neist valmis kindlasti kaitsetegevuses osalema 22%, siis nüüd 12%.

Sissetulekugruppide võrdlus näitab, et valmidus riigikaitstes osalemiseks on suurim üle 2500 euro kuus teenivate eestimaalastes seas (48%).

Piirkondade ega haridustasemetega puhul valmisolekus sõjalise rünnaku korral Eestit kaitsma asuda (statistiliselt) olulisi erinevusi ei esinenud.

Meessoost Eesti kodanike aktiivne kaitsetahe on kõrgem kui elanikkonnas keskmiselt – 2023. aastal on neist kindlasti või pigem valmis kaitsetegevuses osalema 74%, sealjuures 80% Eesti rahvusest meessoost kodanikest ning 53% muust rahvusest meessoost Eesti kodanikest (tabel 2).

Tabel 2. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate Eesti kodakondsusega meeste osakaal vanuse ja rahvuse lõikes (% kindlasti + pigem jah; N=524).

	KOKKU	15-34 a.	35-49 a.	50-64 a.	65+ a.
Eesti rahvusest Eesti kodakondsusega mehed	80	64	83	92	87
Muudest rahvustest Eesti kodakondsusega mehed ⁴	53	32	55	63	86
Kõik Eesti kodakondsusega mehed	74	57	72	87	87

2023. aastal on Eesti rahvusest meessoost kodanike valmidus kaitsetegevuses osaleda eelnevast aastast 6% võrra madalam, samas kui muudest rahvusest meessoost kodanike kaitsetahe on püsinud stabiilsena.

Vanuserühmade lõikes on Eesti kodakondsusega meeste puhul valmidus riigikaitstes osalemiseks eestlastel endiselt suurim 50-64-aastaste (92%) seas. Muust rahvusest Eesti kodakondsusega isikuid on uuringus vanuserühmade lõikes järelduste tegemiseks liiga vähe.

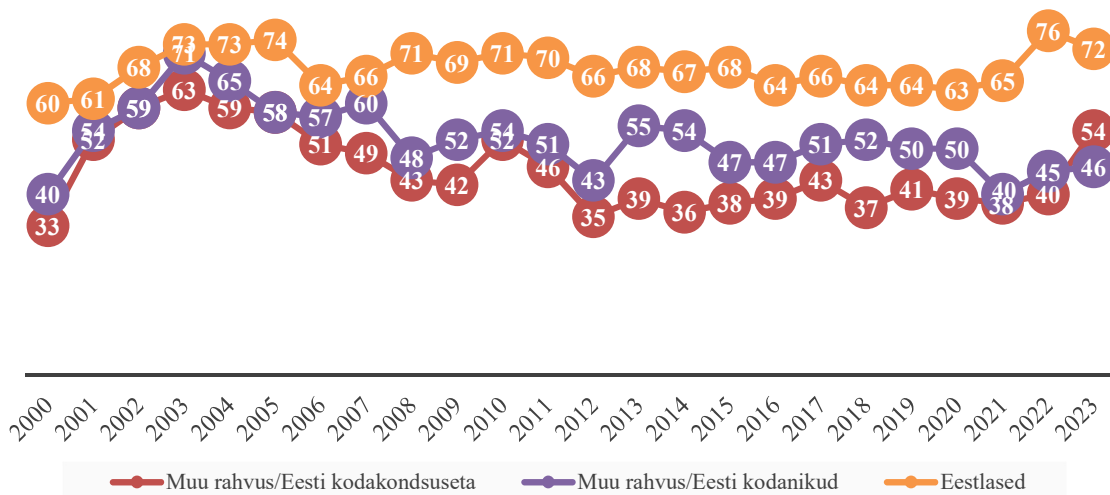
Vaadates kaitsetahte ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes ilmneb, et kui aastal 2000 oli erinevus eestlaste ja muust rahvusest eestimaalaste vahel ulatuslik, siis aastatel 2001-2007 olid erinevused oluliselt väiksemad (joonis 22). Alates 2008. aastast on aga valmisolek riigikaitstes osalemiseks rahvuse lõikes taas suuresti erinev. Antud hinnangute muutusele võisid mõju avaldada nii pronksiöö sündmused, Gruusia sõda kui majanduslangus.

Aastatel 2013–2014 hakkas muust rahvusest Eesti kodanike kaitsevalmidus taas kasvama, kuid langes siis Krimmi annekteerimise järgsetel aastatel 2015-2016 taas alla 50%. Aastatel 2017-2020 näitasid vähemalt pooled muust rahvusest kodanikud valmidust riigikaitstes osaleda, kuid aastal 2021. langes nende valmisolek taas mittekodanikega samale tasemele (ligi 40%).

⁴ Muust rahvusest Eesti kodakondsusega meeste valimi suurus oli 123 inimest, vanuserühmade siseselt jäid valimite suurused liiga väikseks (15–34 n=28; 50–64 a n=19; 65+ a n=7), mis ei võimalda vanuserühmade lõikes muudest rahvustest Eesti kodakondsusega meeste kaitsetahte kohta järeldusi teha.

Eestlaste aktiivne kaitsetahe püsis aastatel 2016–2021 63–65% juures ning kasvas Venemaa sõja eskaleerumise järel Ukrainas 2022. aastal hüppeliselt 76%-ni. Muust rahvusest kodanike valmidus kallaletungi korral kaitsetegevuses osaleda kasvas 5% võrra, mitte-kodanike valmidus aga märkimisväärselt ei muutunud.

2023. aastal on eestlaste valmidus kallaletungi korral kaitsetegevuses osaleda mõnevõrra langenud (–4%), muust rahvusest Eesti kodanike valmisolek püsinud stabiilsena ning muust rahvusest kodakondsuseta elanike kaitsevalmidus hüppeliselt suurenenud (+14%). Siinkohal on oluline silmas pidada, et muudest rahvustest Eesti kodakondsuseta isikute seas oli 39% Venemaa, 15% Ukraina ja 13% muu riigi kodakondsusega isikuid ning 33% oli kodakondsus määratlemata.

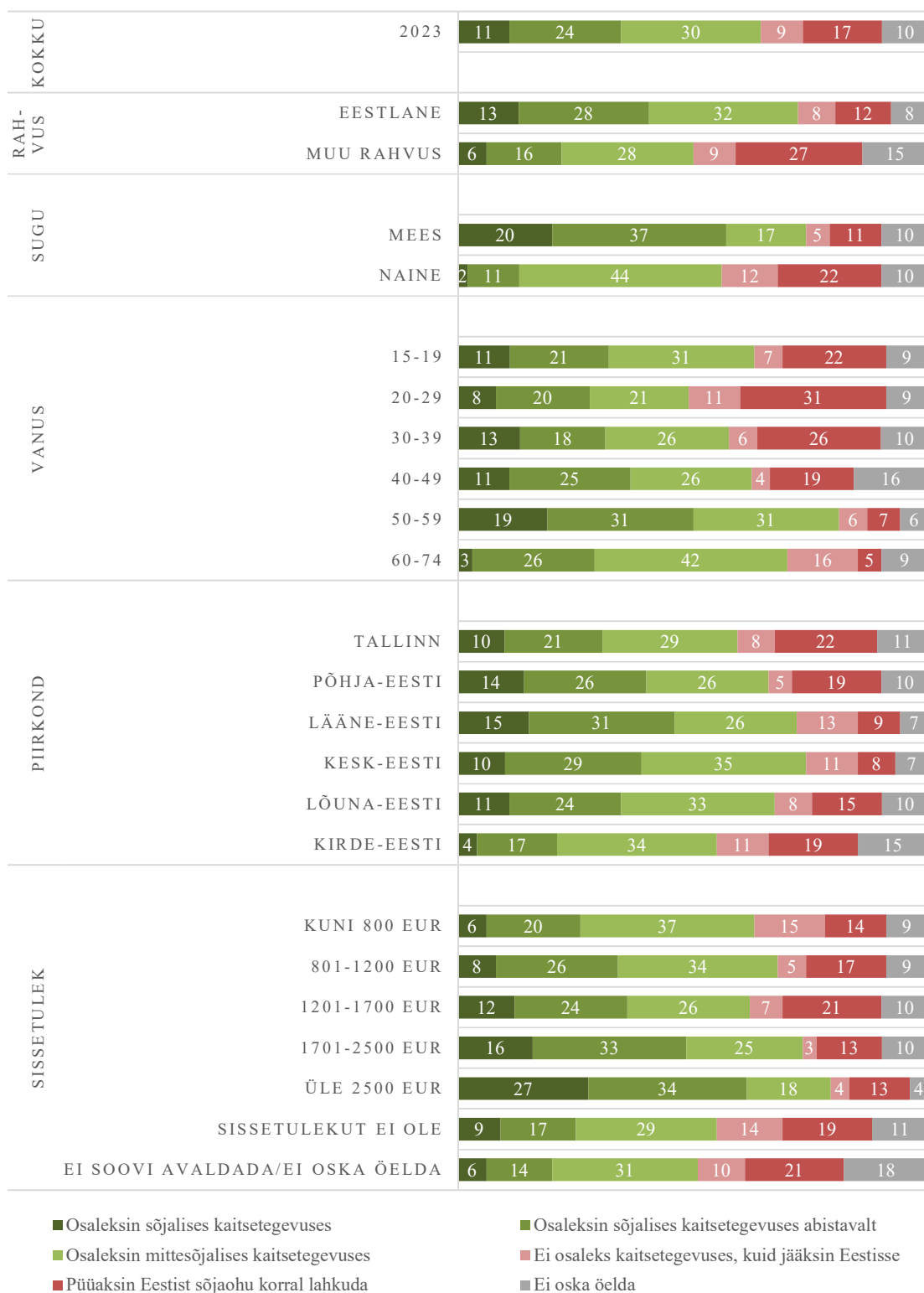
Joonis 22. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000–2023 (%; kindlasti ja pigem jah; N=kõik vastajad).

4.3 Käitumine Eestile sõjalise kallaletungi korral

Kui Eestile tungitaks kallale, siis 11% elanikest osaleks kõige tõenäolisemalt sõjalises kaitsetegevuses, 24% osaleks sõjalises kaitsetegevuses abistavalt, 30% osaleks mittesõjalises kaitsetegevuses, 9% ei osaleks kaitsetegevuses, kuid jäaks Eestisse ning 17% püüaks Eestist lahkuda (joonis 23). Kümnendik eestimaalastest ei osanud oma käitumist sellises olukorras prognoosida.

Kallaletungi korral on sõjalises kaitsetegevuses valmis osalema peamiselt mehed, sagedamini ka eestlased, 50–59-aastased, Lääne- ja Põhja-Eesti elanikud ning üle 2500-eurose netosissetulekuga eestimaalased. Abistavas rollis (näiteks tagalatoetus, logistika jms) osaleks sõjalises kaitsetegevuses samuti ülekaalukalt enim mehed, eestlased ja 50–59-aastased, lisaks keskmisest enam ka Lääne- ja Kesk-Eesti elanikud ning igakuisele üle 2500 või 1701–2500 eurot teenivad eestimaalased.

Mittesõjalises kaitsetegevuses, näiteks meditsiini- ja evakuatsioonikorralduses, näevad end sõjalise kallaletungi korral enim tegutsemas naised, 15–19- ja 50–59-aastased, kesk-, kirde- ja lõuna-eestlased ning madalama sissetulekuga Eesti elanikud (kuni 1200 eurot). Samuti mõnevõrra sagedamini eestlased kui muust rahvusest elanikud.

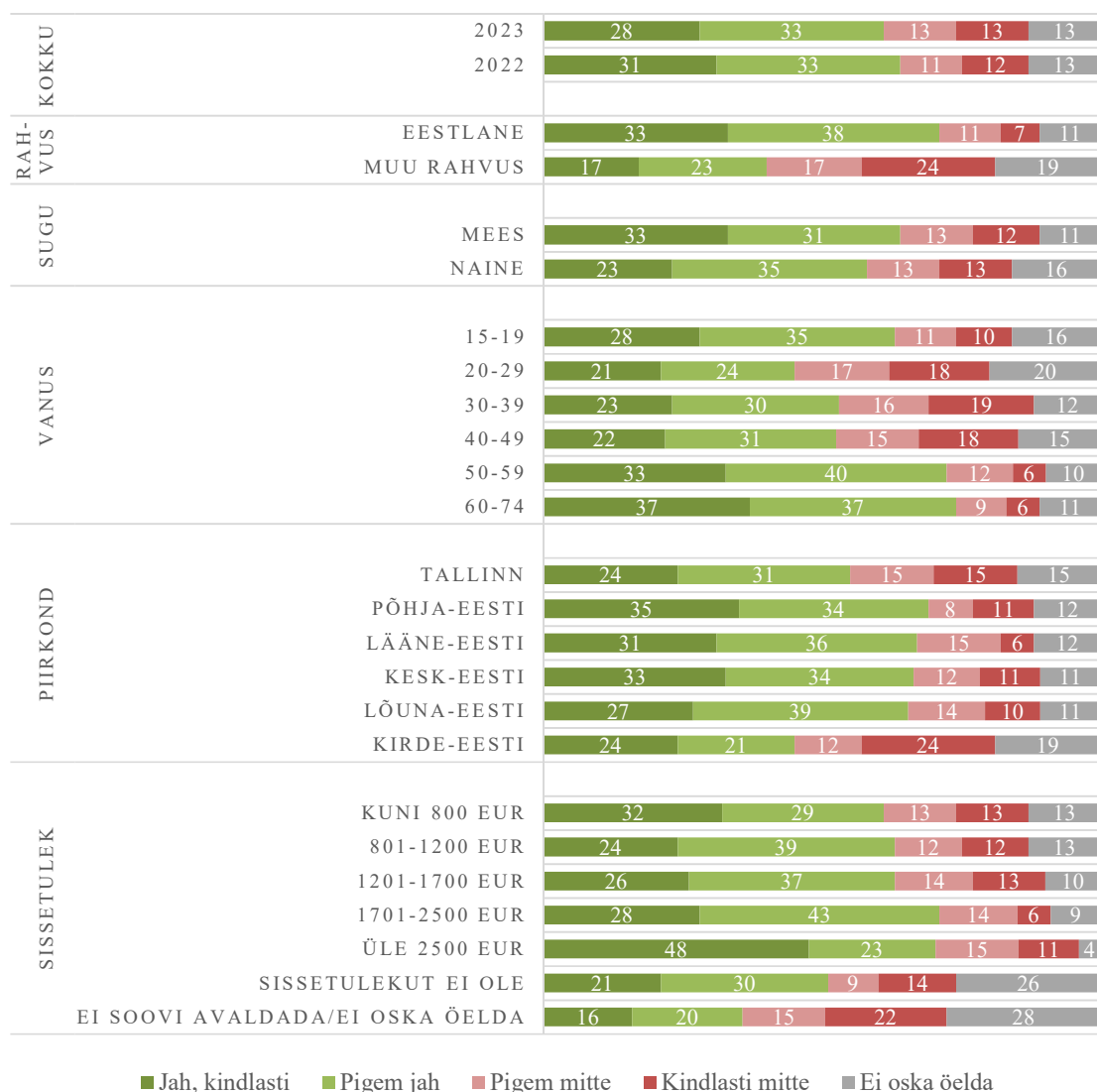

Joonis 23. Kõige tõenäolisem käitumine, kui Eestile tungitaks kallale 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

Kaitsetegevuses ei osaleks, kuid jääksid samas kallaletungi korral Eestisse, keskmisest sagedamini naised, 60–74-aastased, lääne-eestlased ning kuni 800–eurose netosissetulekuga või ilma sissetulekuta eestimaalased. Sõjaolukorras Eestist lahkuda püüaksid enim muude rahvuste esindajad, naised, 20–29-aastased, Tallinna, Põhja- ja Kirde-Eesti elanikud ning igakuiselt 1201–1700 eurot teenivad eestimaalased.

Kui Eestile tungitaks kallale, oleks kindlasti või pigem valmis andma kaitseväge kasutusse isiklikku või firma autot, muud tehnikat, hooneid, põllumaid vms 61% eestimaalastest (joonis 24). Viimase aasta jooksul ei ole siinkohal märkimisväärsed muutusi toimunud.

Suurem valmidus on Eestile kallaletungi korral isikliku või firma vara kaitseväge kasutusse andmiseks meestel, eestlastel, noortel (15–19 a), 50-aastastel ja vanematel ning kõrgema sissetulekuga (1701+ eurot) eestimaalastel. Piirkondlikul tasandil näitasid teistega võrreldes väiksemat valmisolekut Tallinna ja Kirde-Eesti elanikud.

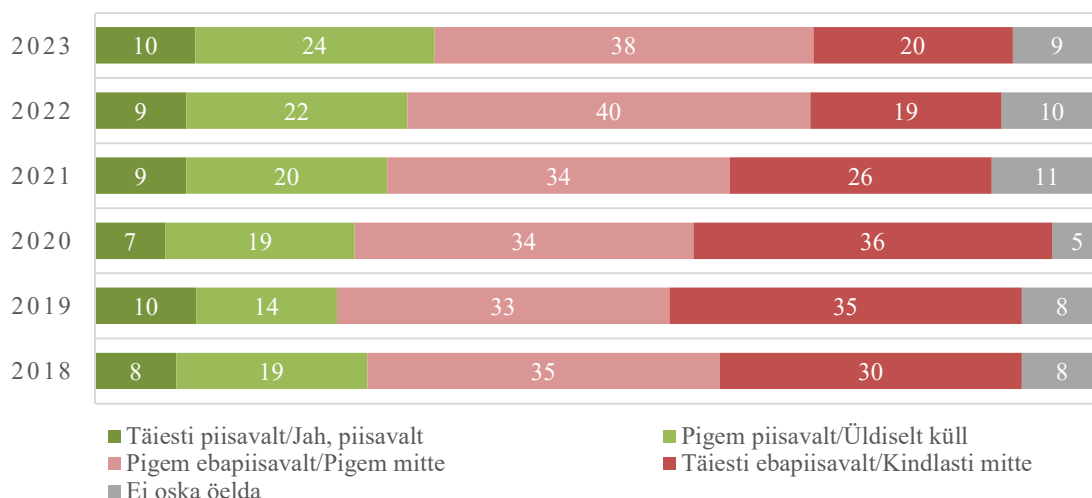

Joonis 24. Valmidus andma kaitseväge kasutusse isiklikku või firma autot, muud tehnikat, hooneid, põllumaid vms, kui Eestile tungitaks kallale 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Eesti elanikud hindavad oma teadlikkust sellest, kuidas võimaliku välisriigi kallaletungi korral käituda, 2023. aastal jätkuvalt küllaltki madalaks – vaid kolmandik peab end täiesti või pigem piisavalt informeerituks, mida neil taolises olukorras oleks võimalik riigi kaitsmiseks teha (joonis 25). 58% eestimaalastel on endi hinnangul välisriigi kallaletungi korral vajalikust käitumisest puudulikud teadmised.

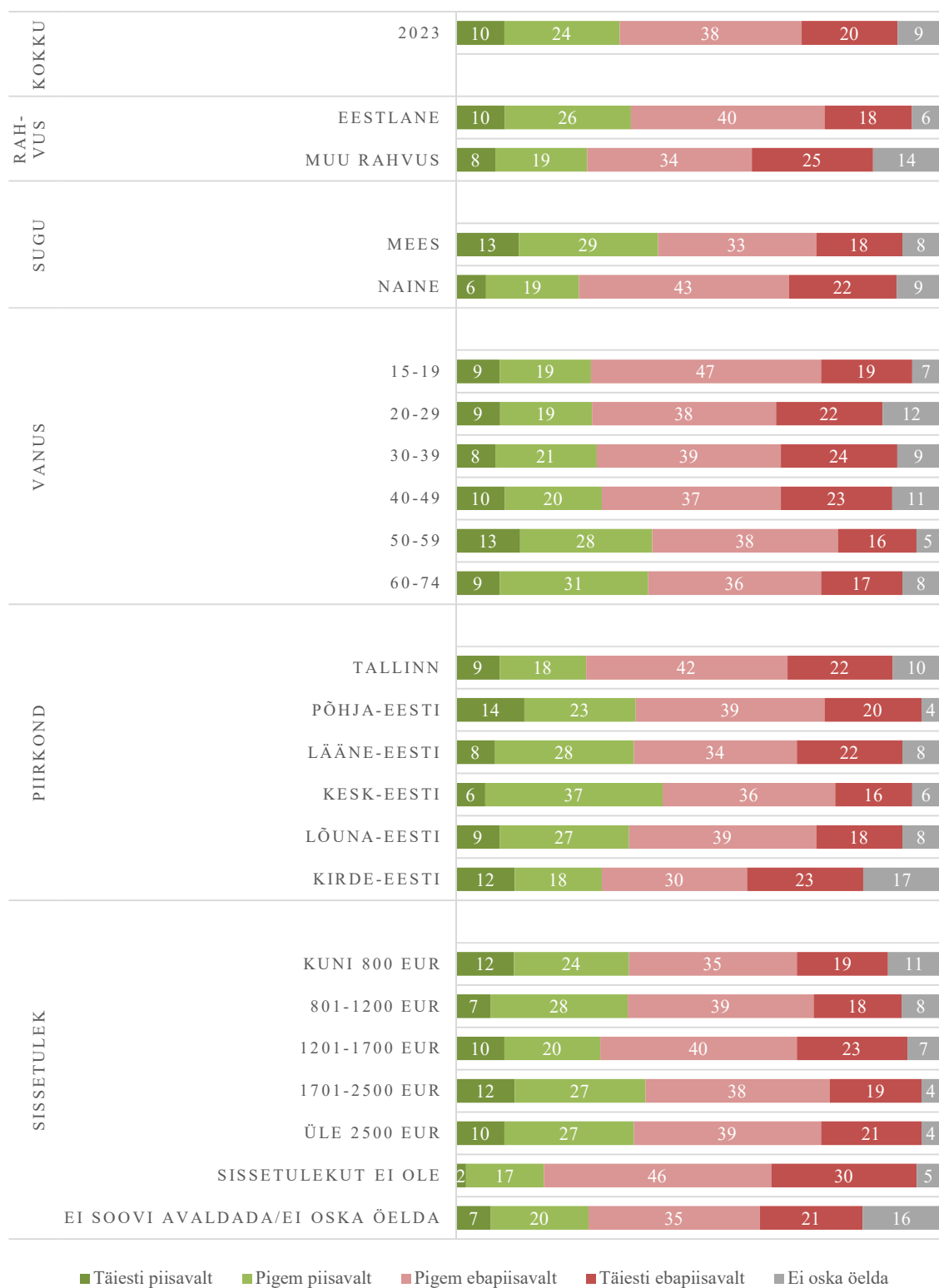
Aastal 2022 vähenes oluliselt eestimaalaste osakaal, kes ei tea üldse, mida võõrriigi kallaletungi korral teha. 2023. aastal Eesti elanike informeerituses sellest, kuidas kallaletungi korral riiki kaitsta, eelneva aastaga võrreldes olulisi muutusi toimunud ei ole. Samas on alates 2019. aastast iga aastaga veidi kasvanud nende Eesti elanike osakaal, kes on enda hinnangul täiesti või pigem piisavalt informeeritud, kuidas võõrriigi kallaletungi korral käituda (24%-lt 34%-ni).

Joonis 25. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung (aastate lõige, %, N=kõik vastajad).

Enda teadlikkust sellest, kuidas käituda võimaliku välisriigi kallaletungi korral, hindavad 2023. aastal sagedaimini täiesti või pigem piisavaks eestlased (36%), mehed (42%), 50–74-aastased (39–41%), kuus netosissetulekuna 1701–2500 eurot teenivad (39%) eestimaalased ning Kesk-Eesti elanikud (43%) (joonis 26).

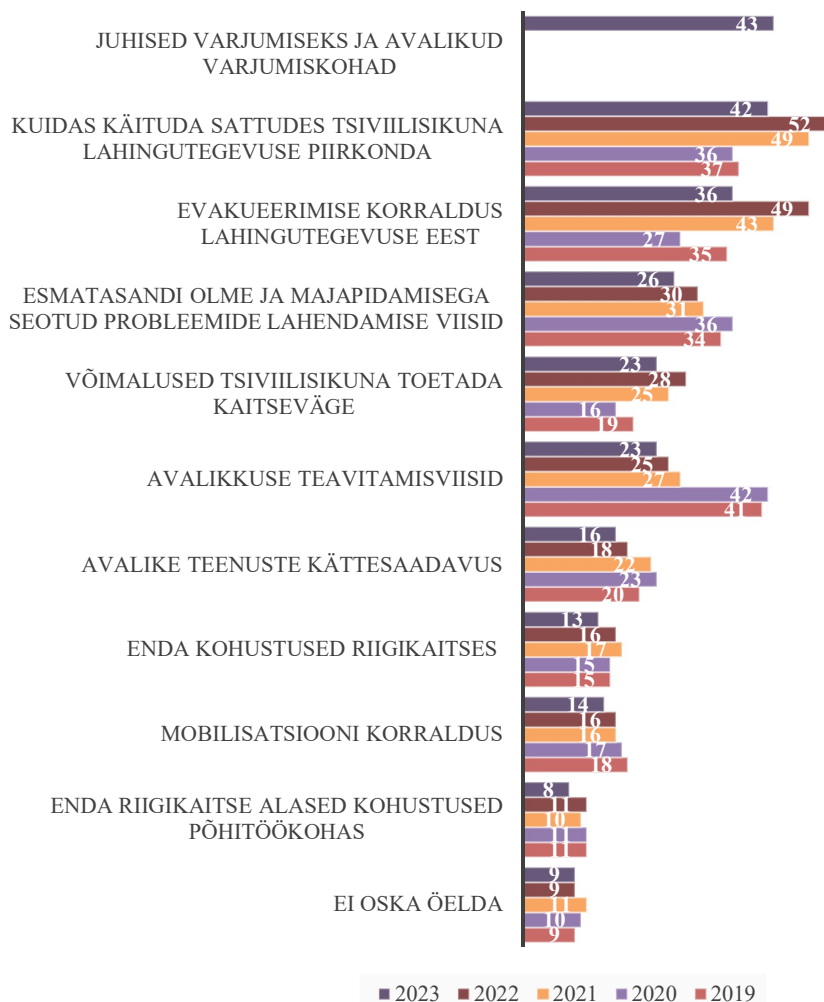
Välisvaenlase kallaletungi puhul vajalikust käitumisest täiesti ebapiisavate teadmiste poolest paistsid silma eelkõige muust rahvusest eestimaalased (25%), Kirde-Eesti elanikud (23%) ning ilma sissetulekuta isikud (30%).

Joonis 26. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung 2023. aastal (sotsiaaldemograafiliste tunnuste lõikes %, N=kõik vastajad)

4.5 Infovajadus

Eesmärgiga välja selgitada, millistel teemadel vajaksid inimesed kõige enam informatsiooni, et osata käituda välisvaenlase kallaletungi korral, paluti küsitletutel ette antud kümne teema seast valida nende jaoks kolm olulisemat. Vastajail oli võimalik etteantud nimekirja ka omalt poolt täiendada.

Joonis 27. Infovajadus riigi tegevuse ja isikliku elukorralduse kohta välisvaenlase kallaletungi ohu võimaluse korral aastatel 2019–2023 (%; N=kõik vastajad).

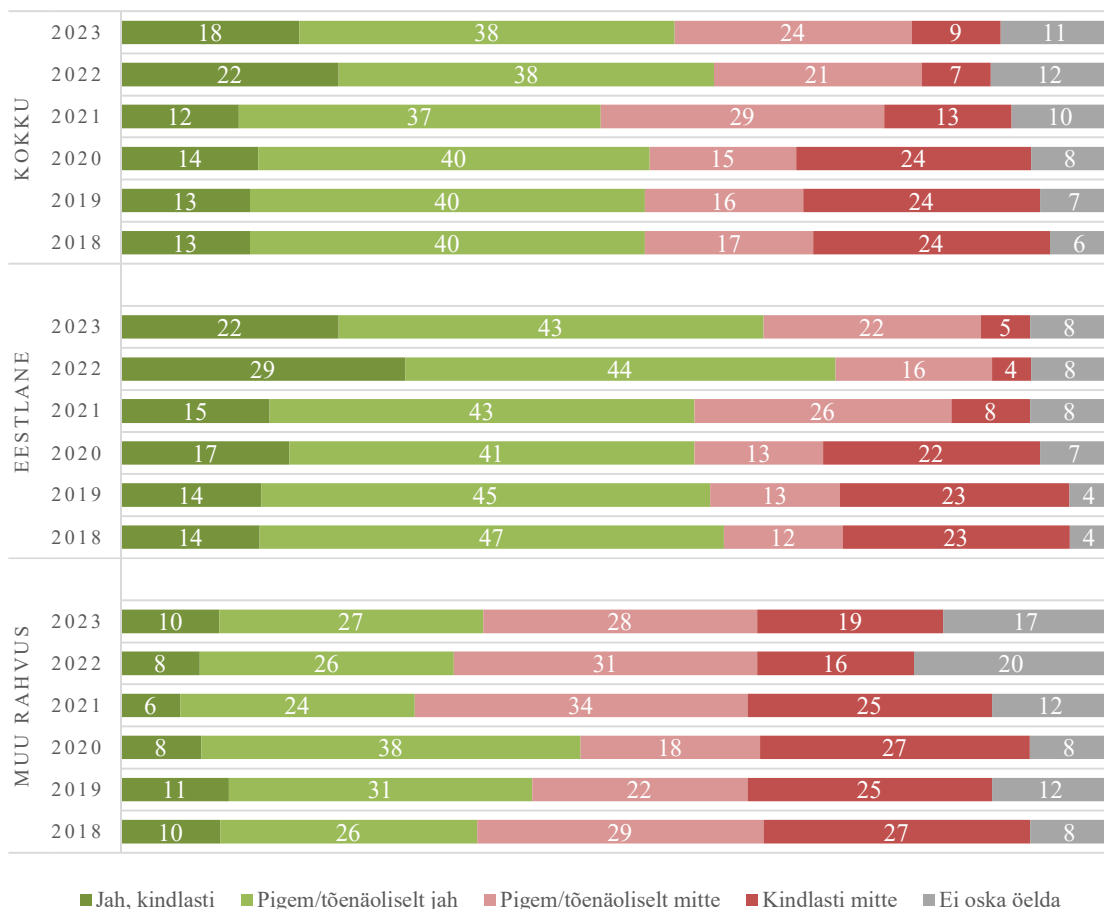
2023. aastal vajavad eestimaalased täiendavat informatsiooni välisvaenlase kallaletungi korral käitumiseks enim seoses varjumise juhiste ja varjumiskohtadega (43%) ning käitumiseks olukorras, kus satutakse tsiviilisikuna lahingutegevuse piirkonda (42%) (joonis 27). Teistest aspektidest enam vajatakse teavet ka evakueerimise korralduse kohta (36%).

Kuna 2023. aastal valikusse lisatud uue teema – varjumise juhised ja varjumiskohad – kohta sooviti enim täiendavat infot, mainiti selle arvelt kõik teisi aspekte varasemast vähemal määral. Enim on sealjuures vähenenud infovajadus evakueerimise korralduse (–13%) ja tsiviilisikuna lahingutegevuse piirkonda sattumisel käitumise (–13%) teemade kohta.

5. Eesti kaitsevõime

5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele

Aastatel 2018-2020 püsis elanike usk Eesti kaitsevõimesse stabiilsena, ilma märkimisväärselt kahanemata ega kasvumata (joonis 28). 2022. aasta drastiliste sündmuste järel Ukrainas tõusis usk sellesse, et Eesti suudab ennast kuni liitlaste abi saabumiseni kindlasti või pigem kaitsta viimase viie aasta kõrgeimale tasemele – 60%-ni. 2023 on võrreldes eelneva aastaga vähenenud eestimaalaste osakaal, kes peab Eesti kaitsmist võõrriigi relvastatud sissetungi korral kuni liitlaste saabumiseni kindlasti võimalikuks (–4%).

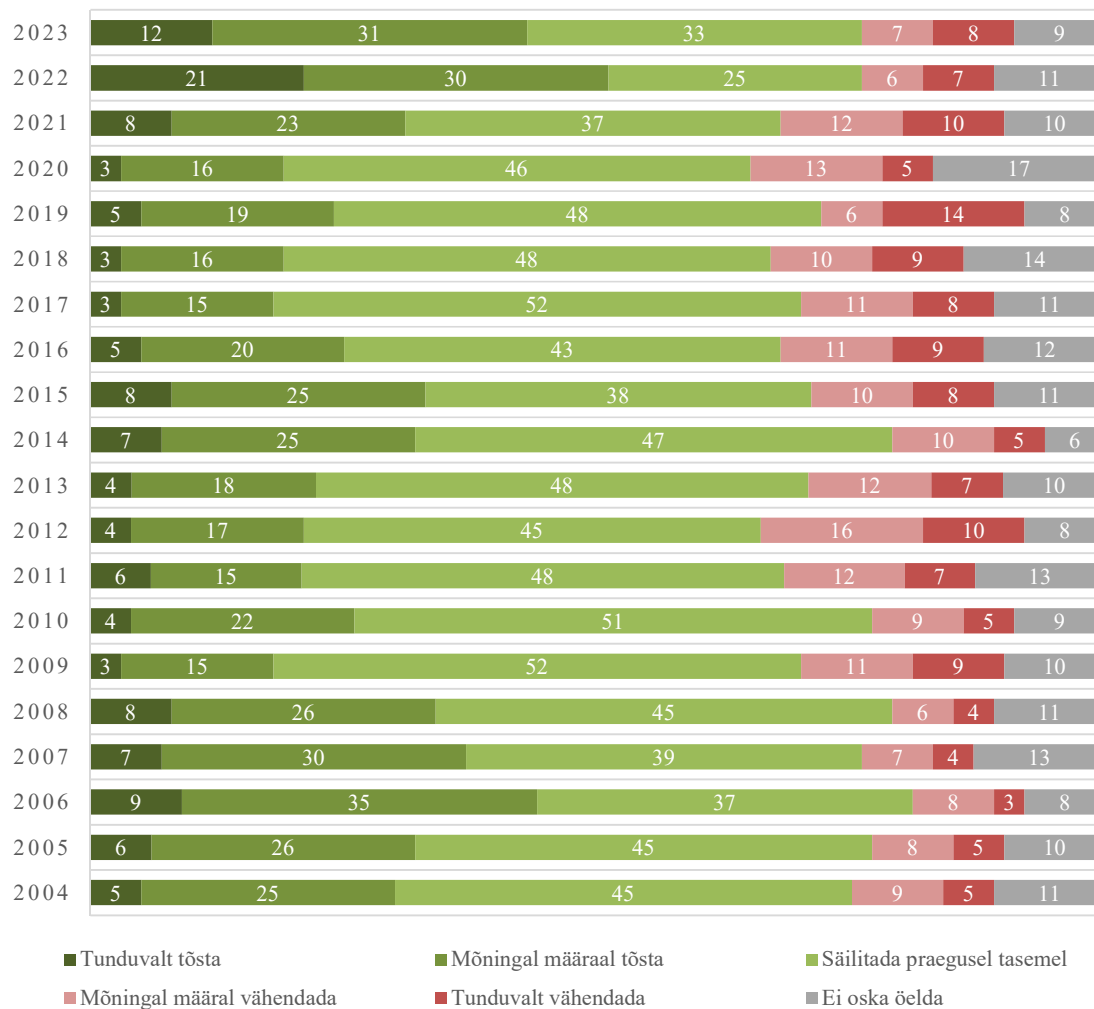

Joonis 28. Hinnangud Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral aastatel 2018–2023 (%). N=kõik vastajad).

Usk Eesti iseseisvasse kaitsevõimesse on suurem eestlaste ning väiksem muust rahvusest eestimaalaste seas: Eesti kaitsmist võõrriigi relvastatud kallaletungi korral peab 2023. aastal täiesti või pigem võimalikuks 65% eestlastest ja 37% muude rahvuste esindajatest. Võrreldes eelneva aastaga on 2023. aastal eestlaste usk Eesti kaitsevõimesse kahanenud (–6%), muust rahvusest elanike puhul püsib aga kasvutrendis.

5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Eesti inimeste suhtumine riigikaitse rahastamisse on olnud toetav arvamusuuringute algusaastatest peale (joonis 29).

Joonis 29. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas aastate lõikes (% , N=kõik vastajad).

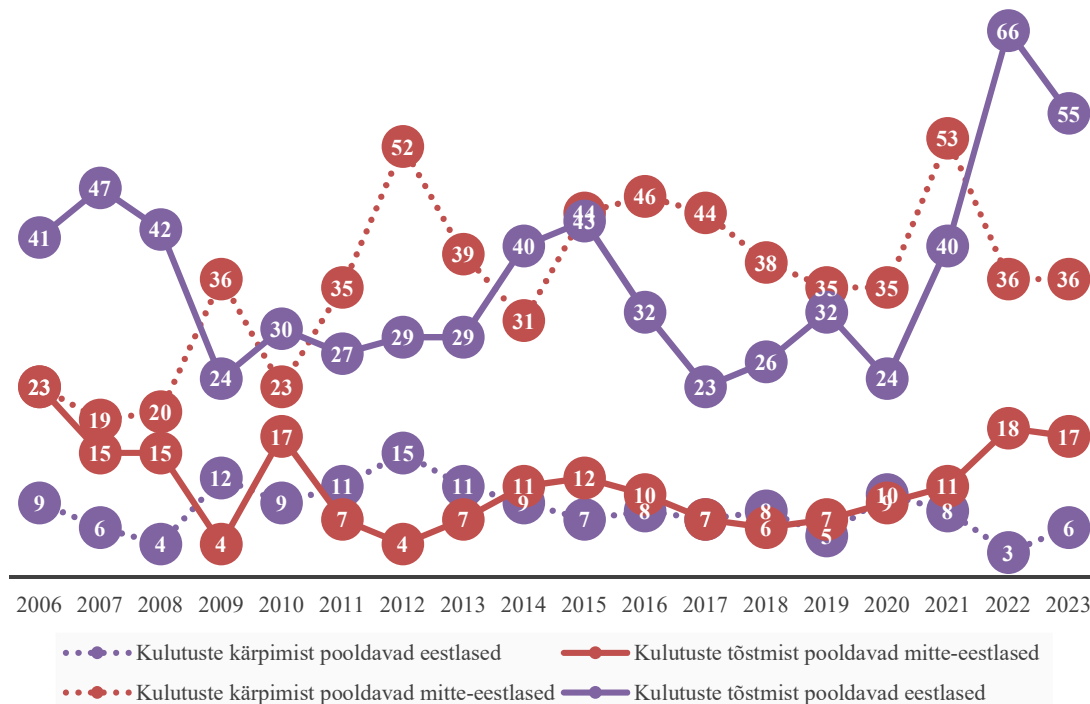
NATO-ga liitumise järel oli mõneaastane periood (eelkõige aastatel 2006–2008), mil kaitsekulude tõstmist pidas vajalikuks kolmandik või veelgi suurem osa elanikkonnast. Toetus kaitsekulutuste suurendamisele kahanes aastatel 2009–2013 majanduslanguse mõjul.

Perioodil 2015–2020, kui kaitsekulutused tõusid vähemalt 2 protsendini SKT-st, kogus kaitsekulutuste tõstmine varasemast vähem toetust ning suurem osa elanikest pooldas olemasoleva taseme säilitamist.

2022. aastal tõusis kaitsekulutuste tõstmise pooldajate osakaal peale Venemaa sõja eskaleerimist Ukrainas alates 2004. aastast kõige kõrgemale tasemele – 51%-ni. Peale kaitsekulutuste tõusu 2022. aastal on 2023. aastal eelneva aastaga võrreldes enam eestimaalasi, kes pooldavad kaitsekulutuste säilimist praegusel tasemel (+8%) ning vähenenud on nende osakaal (9%), kes toetavad kaitsekulutuste olulist tõstmist.

Eestlaste ja muust rahvusest elanike arusaamad, millised peaksid olema kaitsekulutused Eesti riigis, on olnud aastate jooksul täiesti erinevad. Eestlased on läbivalt toetanud pigem kaitsekulutuste tõstmist, teistest rahvustest elanikud aga kärpimist (joonis 30).

2022. aastal kasvas aga nii eestlaste kui muust rahvusest elanike toetus kaitsekulutuste tõstmisele. Eestlastel küll märkimisväärselt suuremal määral kui teistest rahvustest elanikel (+26% vs +7%). 2023. aastal on muust rahvusest elanike hinnangud kaitsekulutustele püsinud eelneva aastaga samal tasemel, eestlaste puhul on aga 11% võrra vähem kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid ning veidi on kasvanud ka toetus nende kärpimisele (+3%).

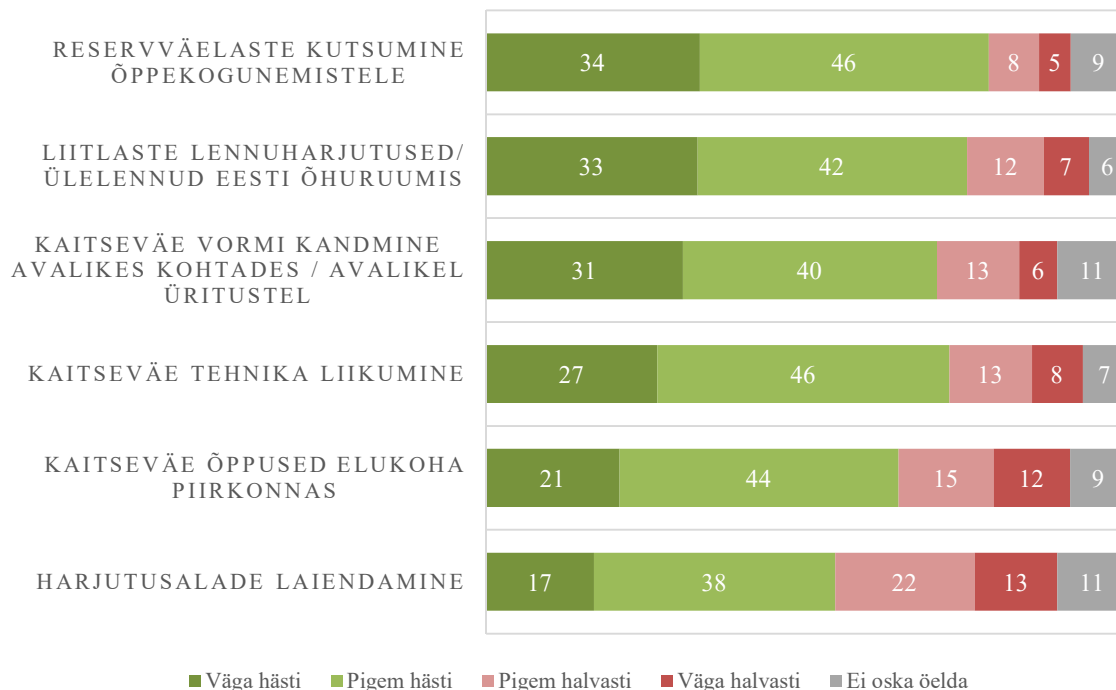

Joonis 30. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas aastate ja rahvuse lõikes (% , N=kõik vastajad).

5.3 Suhtumine kaitseväega seotud tegevustesse

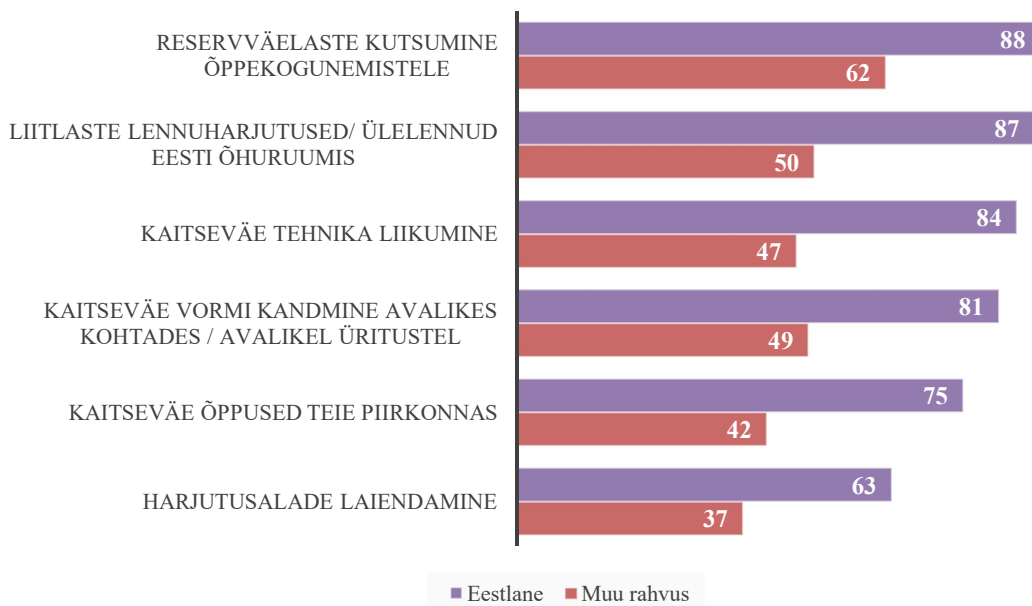
Kaitseväega seotud tegevustesse suhtuvad Eesti elanikud üldiselt positiivselt (joonis 31).

Kõige positiivsemalt ollakse meelestatud reservväelaste õppekogunemistele kutsumise suhtes (väga ja pigem hästi 80%), millele järgnevad liitlaste lennuharjutused ja ülelennud Eesti õhuruumis (75%), kaitseväe tehnika liikumine (73%) ning kaitseväe vormi kandmine avalikes kohtades või üritustel (71%). Kaitseväe õppustesse oma elukoha piirkonnas suhtub toetavalt pea 2/3 ning harjutusalade laiendamisse veidi üle poole Eesti elanikest.

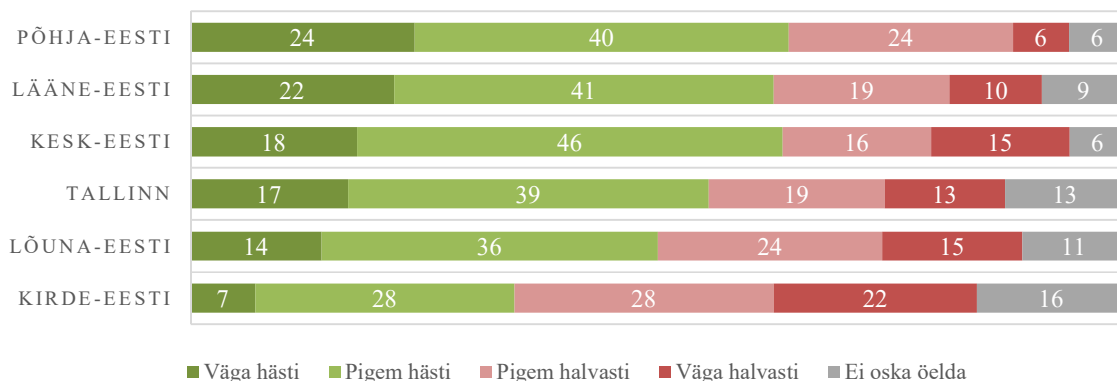
Joonis 31. Suhtumine kaitseväega seotud tegevustesse 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

Eestlased suhtuvad kõigisse uuringus käsitletud kaitseväge seotud tegevustesse positiivsemalt kui muust rahvusest elanikud (joonis 32). Kõige suurem erinevus ilmnis sealjuures suhtumises kaitseväge tehnika liikumisse ning liitlaste lennuharjutustesse ja ülelendudesse Eesti õhuruumis (erinevus hinnangutes 37%).

Joonis 32. Suhtumine kaitsevägega seotud tegevustesse rahvuse lõikes 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

Harjutusalade laiendamisse suhtuvad piirkondlikus vaates kõige positiivsemalt põhja-, lääne- ja kesk-eestlased, pealinnas on aga toetus mõnevõrra väiksem (joonis 33). Enim vastaseid kui pooldajaid on harjutusalade laiendamisel vaid Kirde-Eestis. Samas on vaatamata vastakaid arvamusi tekitanud Nursipalu harjutusväljaku rajamise plaanile Võrumaal Lõuna-Eestis harjutusalade laiendamise toetajaid rohkem kui vastaseid (50% vs 39%).

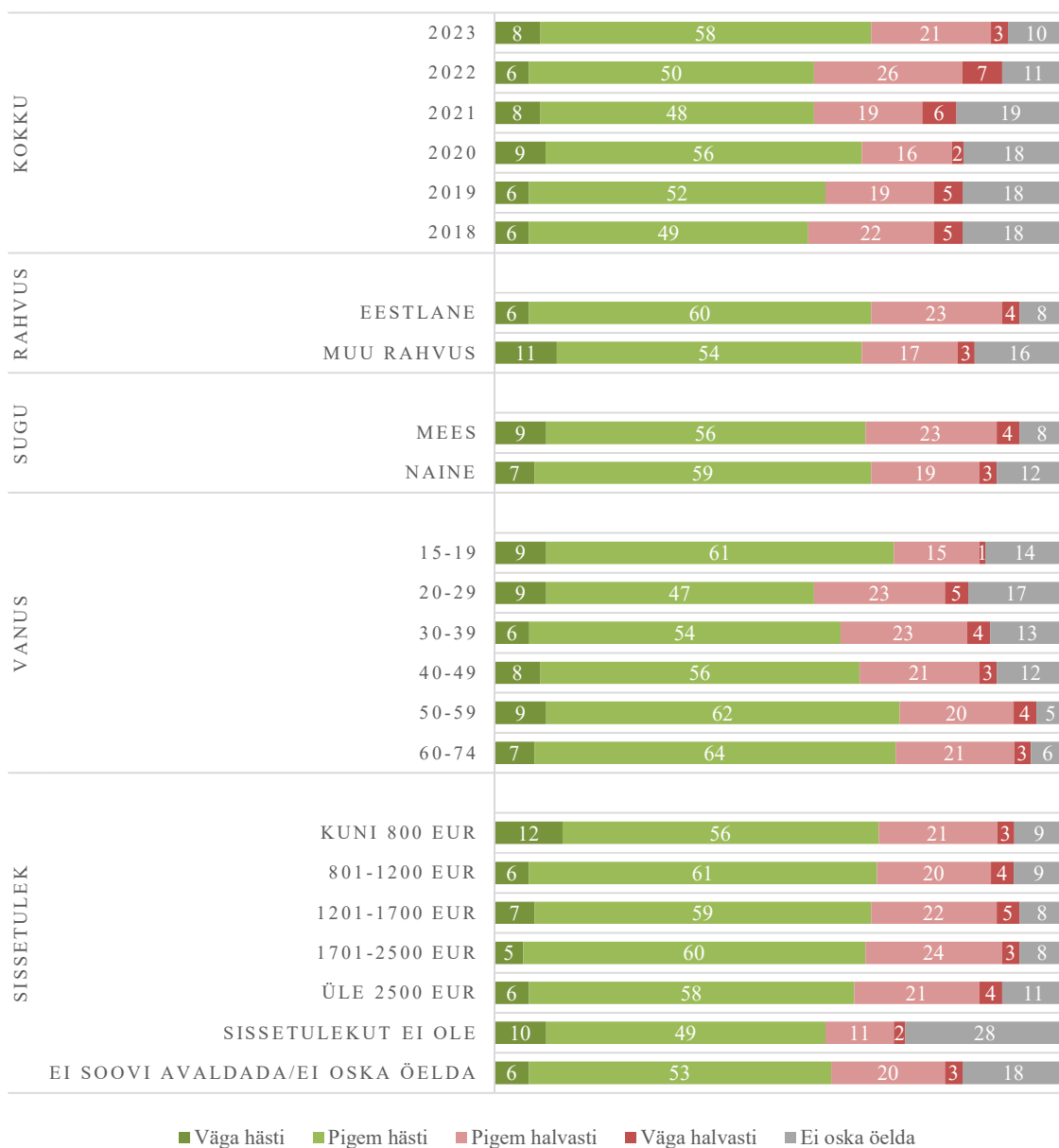
Joonis 33. Suhtumine harjutusalade laiendamisse piirkondade lõikes 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

5.4 Hinnangud Eesti riigipiiri kaitstusele

2023. aastal peab riigipiiri väga või pigem hästi kaitstuks 2/3 Eesti elanikest ning selles osas kriitilisi hinnanguid andis ligi neljandik eestimaalastest (joonis 34).

Võrreldes eelneva aastaga on 2023. aastal kasvanud riigipiiri kaitstusele antud positiivse hinnangute osakaal, eelkõige just piiri pigem hästi kaitstuks pidamise osas, ning oluliselt vähemal määral on olukorda kriitilisemalt hindajaid.

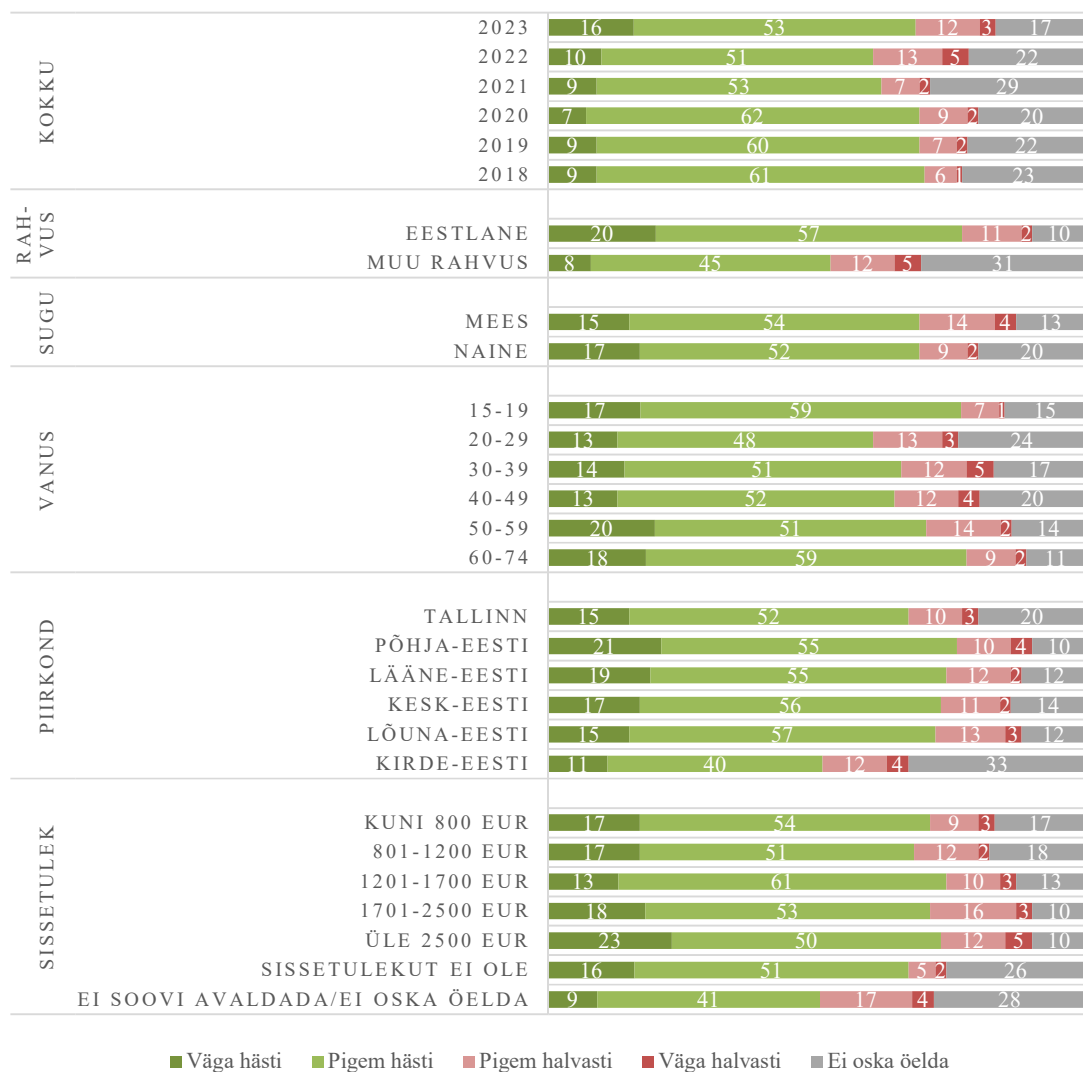
Eesti riigipiiri peavad hästi kaitstuks enim muust rahvusest, 15–19- ja 50–74-aastased ning kuni 800 eurot kuus teenivad eestimaalased.

Joonis 34. Hinnangud Eesti riigipiiri kaitstusele (% , N=kõik vastajad).

5.5 Hinnangud Eesti riigikaitse arendamisele

Eestimaalaste hinnangud Eesti riigi riigikaitse arendamisele viimastel aastatel on 2023. aastal paranenud – 16% on vastavate arendustega väga rahul, enam kui pooled pigem rahulolevad, 15% hinnangul on sellega toime tulnud halvasti ning 17% puudub seisukoht (joonis 35).

Joonis 35. Hinnangud Eesti riigikaitse arendamisele viimastel aastatel (% , N=kõik vastajad).

Riigikaitse arendamisega on oluliselt enam rahule jäänud eestlased kui muust rahvusest eestimaalased. Vanusegruppidest väljendasid suurimat rahulolu kõige nooremad (15–19 a) ja ja kõige vanemad (60–74 a). Piirkondlikus vaates eristus teistest enim Kirde-Eesti, kus riigikaitse arendamisega olid rahul vaid pooled elanikud ning kolmandikul puudus selles osas seisukoht. Samad erisused tulid veidi vähemal määral välja ka Tallinna puhul.

Riigikaitse arendamisega viimastel aastatel olid enam rahul ka üle 2500 euro kuus teenivad eestimaalased. Mehed eristusid naistest suurema rahulolematusega, samas kui naiste seas oli enam neid, kellel puudus sel teemal arvamus.

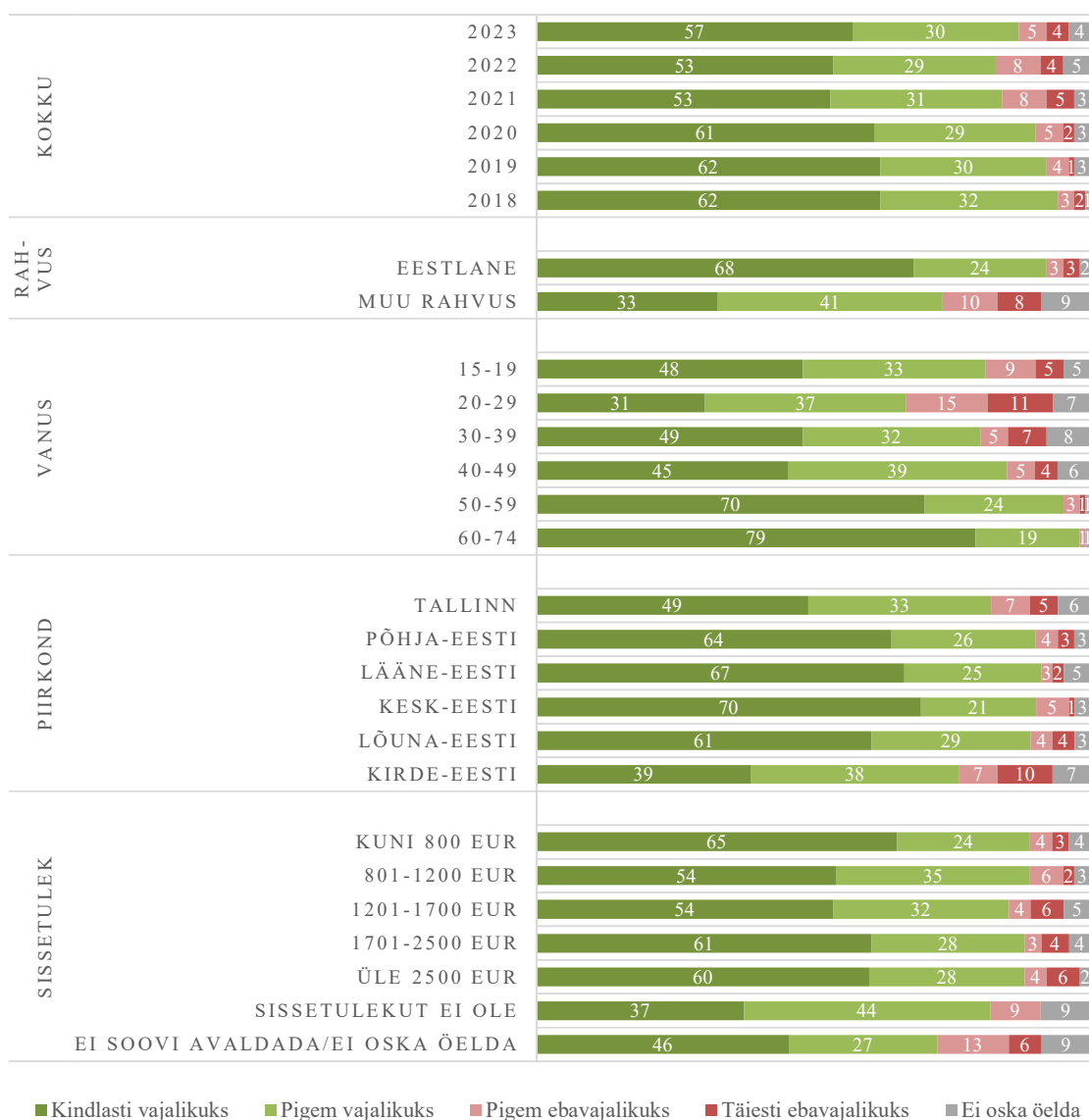
6. Eesti riigikaitse korraldus

Järgmine peatükk käsitleb erinevaid Eesti riigikaitse korraldusega seotud teemasid: suhtumist ajateenistusse, sellest kõrvalehoidmisest ning hinnangut kaitsekontseptsioonile.

6.1 Suhtumine ajateenistusse

6.1.1 Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

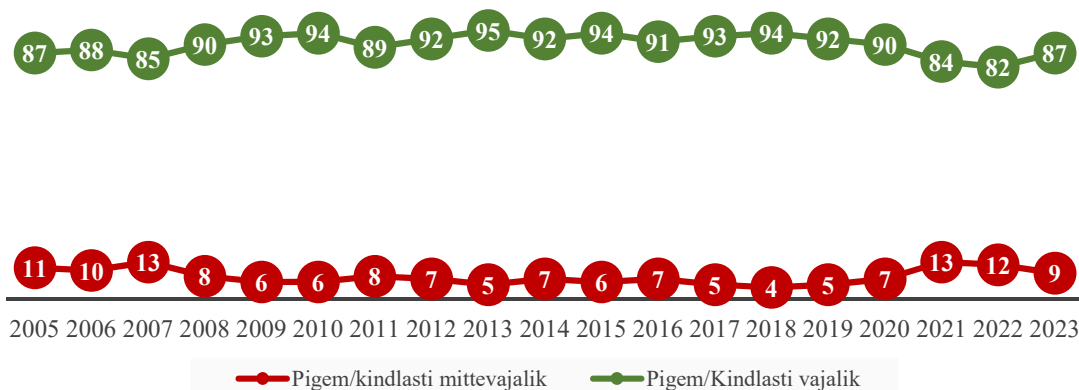
Kui aastatel 2018–2020 oli Eesti elanike toetus noormeeste ajateenistusele väga kõrge, siis 2021–2022. aastal see mõnevõrra langes. 2023. aastal on aga taas näha positiivset muutust – täiesti või pigem vajalikuks peab noormeeste ajateenistust 87% ning pigem või täiesti ebavajalikuks vähem kui kümnendik elanikest (joonised 36, 37).

Joonis 36. Suhtumine noormeeste ajateenistuse vajalikkusesse 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

2023. aastal peab noormeeste ajateenistuse läbimist vajalikuks 92% eestlastest ning 74% muust rahvusest eestimaalastest. Muust rahvusest ajateenistuse pooldajate osakaal on võrreldes 2022. aastaga kasvanud (+7%).

Kindlasti vajalikuks peavad noormeeste ajateenistuse läbimist enim 60–74- (79%) ja 50–59-aastased (70%), kuni 800 eurot kuus teenivad (65%) ning Kesk-Eestis (70%) elavad eestimaalased.

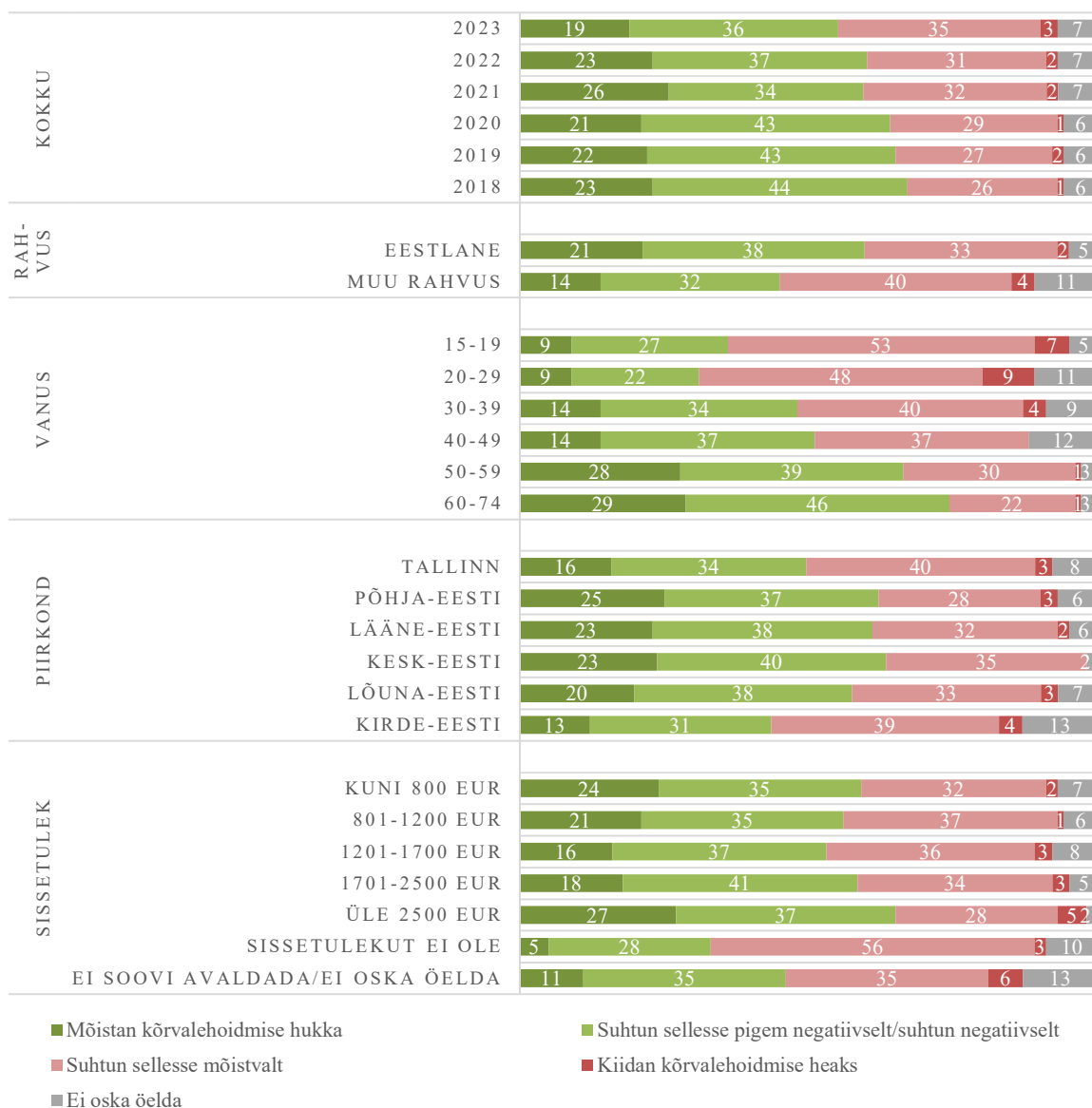
Joonis 37. Suhtumine noormeeste ajateenistuse vajalikkusesse aastate lõikes (%; N=kõik vastajad).

6.1.2 Ajateenistusest kõrvale hoidmine

2023. aastal suhtub 55% Eesti elanikest ajateenistuse kohustusest kõrvalehoidjatesse taunivalt – 36% suhtub sellesse pigem negatiivselt ja 19% mõistab sellise käitumise täielikult hukka (joonis 38).

Alates 2018. aastast on negatiivne hoiak ajateenistusest kõrvalehoidjatesse iga aastaga veidi vähenenud (67%-lt 55%-ni) ning kasvanud seda mõistva hoiaku osakaal (27%-lt 38%-ni). Ka 2023. aastal suhtutakse võrreldes eelneva aastaga ajateenistusest kõrvalehoidmisesse leebemalt – on toimunud 5% võrra nihe mõistva suhtumise poole.

Ajateenistusest kõrvalehoidmisesse suhtuvad taunivamalt eestlased (59%), 60–74- (75%) ja 50–59-aastased (67%), Kesk-, Lääne- ja Põhja-Eesti elanikud (61–63%) ning üle 2500 euro kuus teenivad eestimaalased.

Joonis 38. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

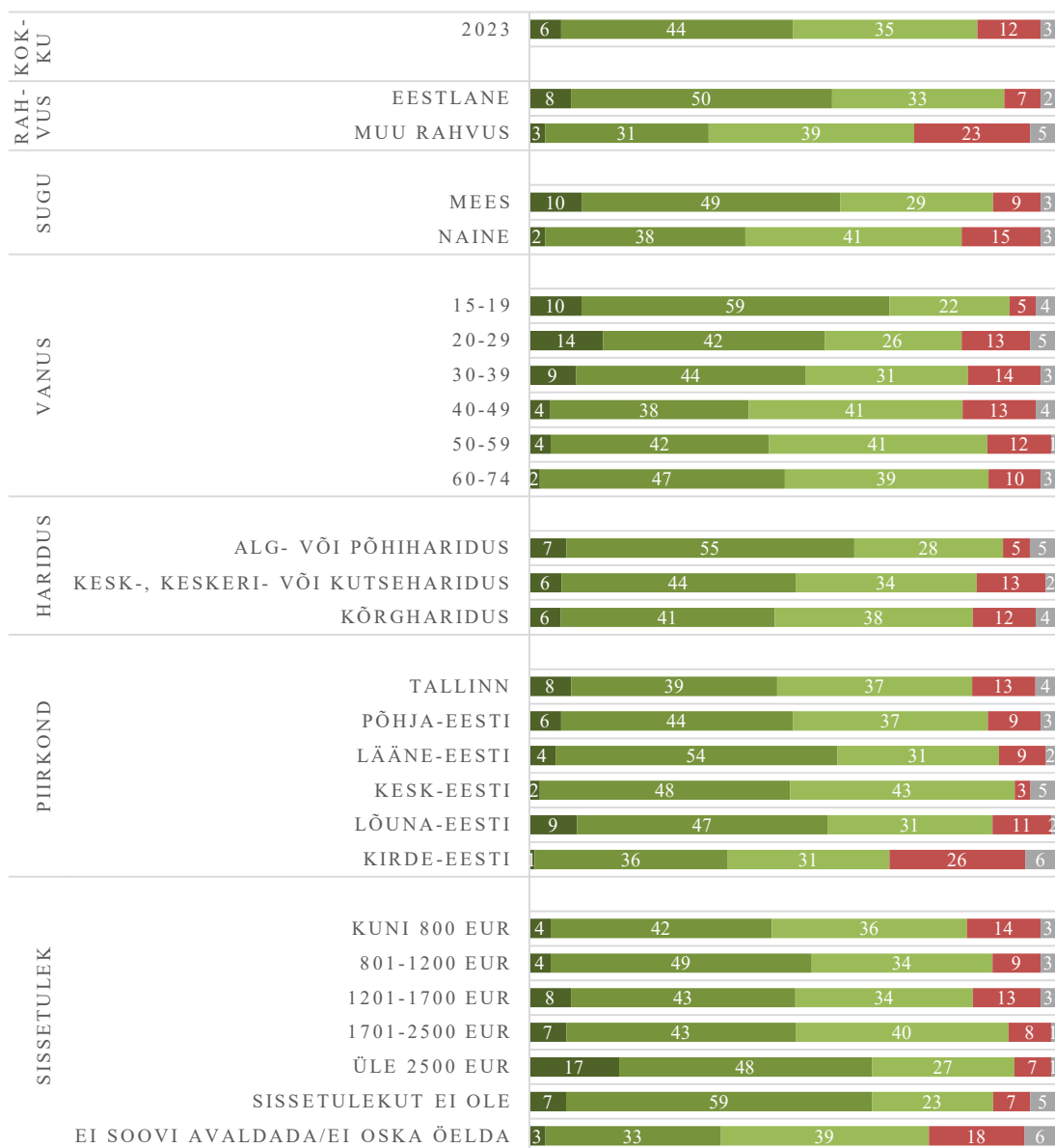
6.1.3 Naiste ajateenistuse läbimine

Toetus naiste kohustuslikus korras ajateenistuse läbimisele on väike (6%), küll aga leiab ligi 80% Eesti elanikkonnast, et naistel võiks olla võimalus läbida ajateenistus vabatahtlikus korras (joonis 39). Sealjuures ollase sagedamini seisukohal, et naised võiks sel juhul läbida ajateenistust samadel alustel meestaga (44%), kui eraldi programmi järgi (35%). 12% eestimaalaste hinnagul ei peaks aga naised üldse ajateenistust läbima.

Naiste kohustuslikus korras ajateenistuse läbimist toetavad enam eestlased kui muust rahvusest elanikud ning sagedamini mehed kui naised. Vanusegruppidest on sellele suurim toetus 20–29-aastaste seas (14%) ning sissetuleku kategooriatest üle 2500 euro kuus teenivate (17%) Eesti elanike hulgas.

Naiste vabatahtlikku ajateenistuse läbimist samadel alustel meestega toetavad enim samuti mehed ja eestlased, samuti lääne-eestlased (54%). Antud seisukohal on sagedamini ka noored, millele viitab suur toetajate osakaal nii 15–19-aastaste (59%), kui alg- või põhiharidusega (55%) ning sissetulekuta (59%) isikute seas.

Arvamusel, et naised ei peaks ajateenistust läbima, on keskmisest oluliselt sagedamini muust ahvusest eestimaalased (23%) ja Kirde-Eesti elanikud (26%), mis on suuresti kattuvad grupid.

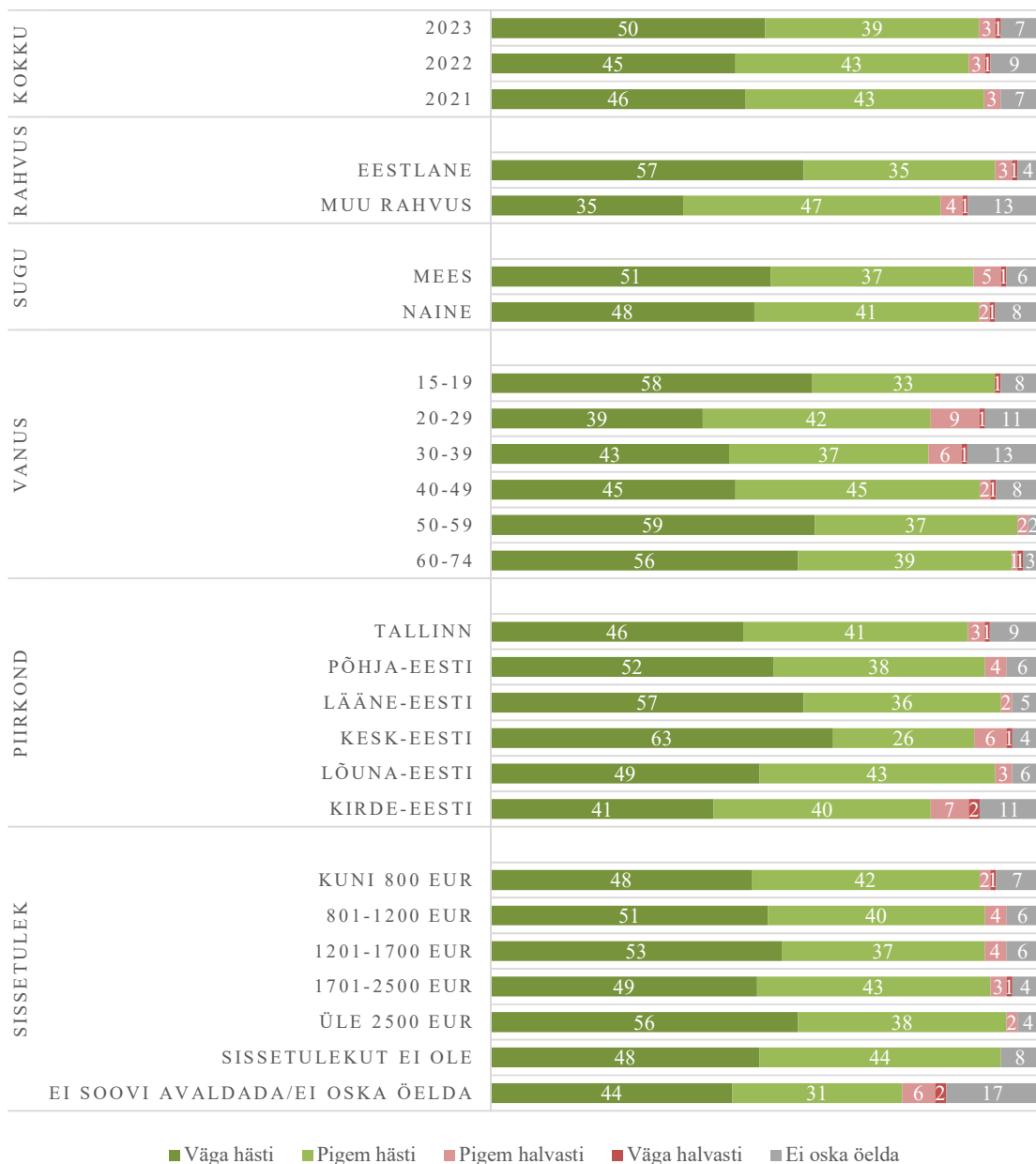
- Ajateenistus peaks olema naistele kohustuslik nagu meestelegi
- Naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistust soovi korral vabatahtlikult samadel alustel meestega
- Naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistust soovi korral vabatahtlikult eraldi programmi järgi
- Naised ei peaks ajateenistust läbima
- Ei oska öelda

Joonis 39. Suhtumine naiste osalemisse ajateenistuses 2023. aastal (% , N= kõik vastajad).

6.2 Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse

2023. aastal suhtub elukutselistesse kaitseväelastesse positiivselt kokku 89% Eesti elanikest, sealjuures 50% väga hästi ja 39% pigem hästi (joonis 40). Negatiivselt suhtus kutselistesse kaitseväelastesse vaid 4% elanikest, ent 7% ei osanud hinnangut anda.

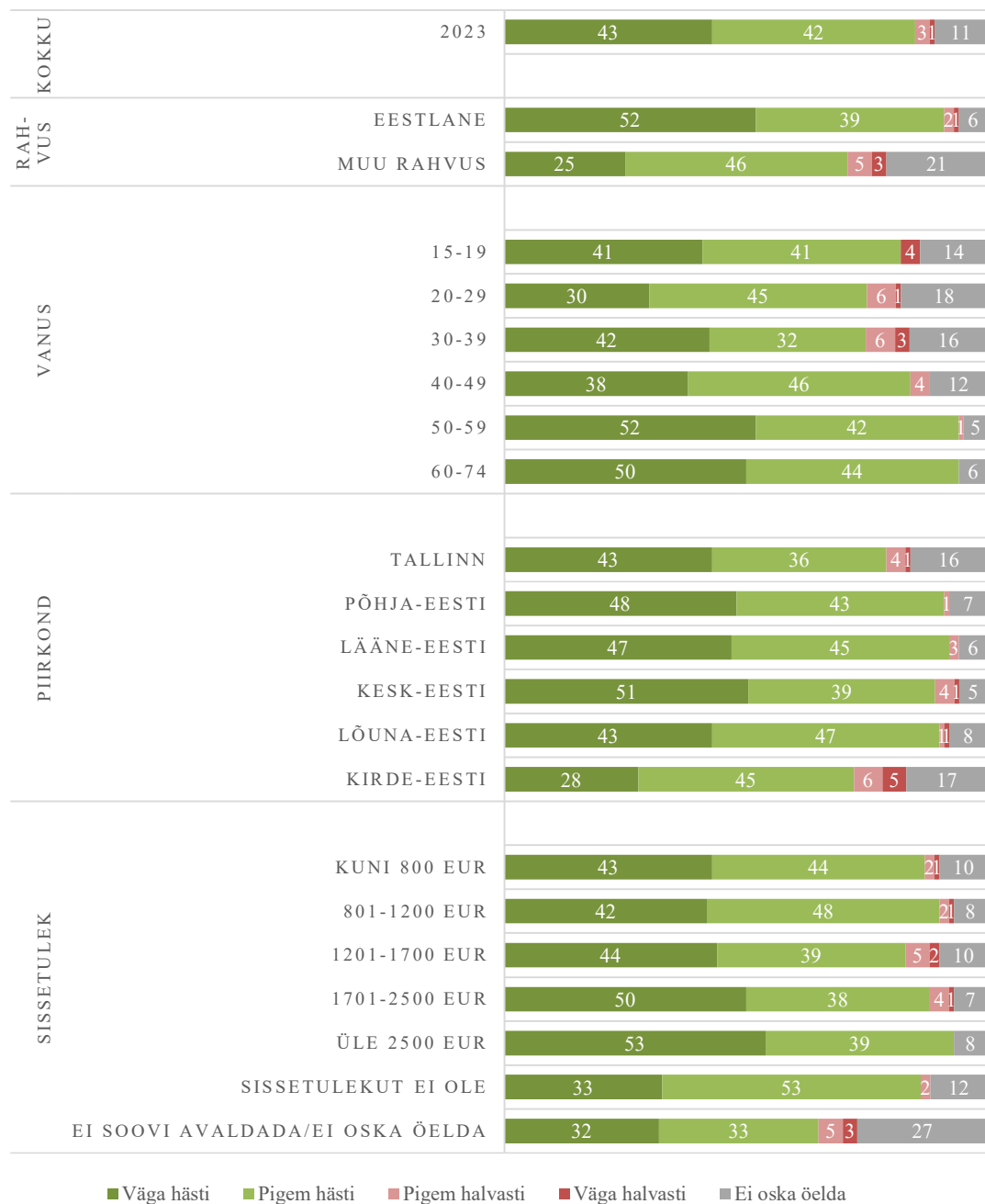
Võrreldes eelneva aastaga on 5% võrra kasvanud elukutselistesse kaitseväelastesse väga hästi suhtujate osakaal. Väga positiivselt suhtuvad elukutselistesse kaitseväelastesse enim eestlased, 15–19-aastased, 50-aastased ja vanemad ning üle 2500 euro kuus teenivad eestimaalased, samuti Kesk-Eesti elanikud.

Joonis 40. Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

6.3 Suhtumine reservteenistusse

Reservväelastesse suhtutakse 2023. aastal väga hästi veidi vähemal määral kui elukutselistesse kaitseväelastesse (–7%), kuid positiivsete hinnangute osakaal kokku oli siiski 85% ning negatiivset suhtumist väljendas samuti vaid 4% Eesti elanikest (joonis 41).

Joonis 41. Suhtumine reservväelastesse 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

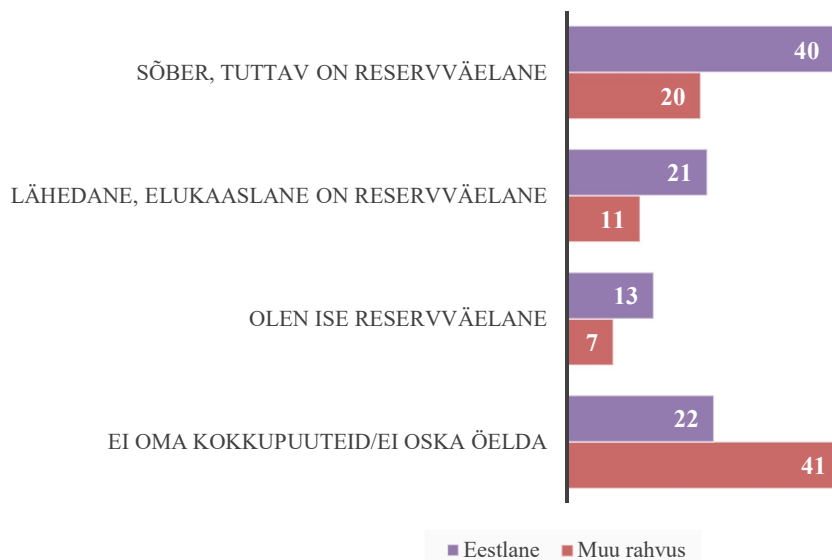
Väga positiivselt suhtuvad reservväelastesse enim eestlased, 50-aastased ja vanemad, üle 2500 euro kuus teenivad eestimaalased ning Kesk-Eesti elanikud.

Kokkupuuted reservteenistuse ja reservväelastega on eestimaalastel kõige sagedamini sõprade ja tuttavate kaudu – kolmandik tõi välja, et keegi nende tutvusringkonnast on reservväelane (joonis 42). Veidi vähem kui viiendikul on reservväelasest elukaaslane või muu lähedane isik, 14% töökaaslane ning 11% on ise on reservväelased. Reservväelastega üldse kokkupuuteid ei olnud 28%-l.

Joonis 42. Kokkupuuted reservteenistuse ja reservväelastega 2023. aastal (% , mitu vastust; N=kõik vastajad).

Eestlastel on reservväestest sõpru või tuttavaid kaks korda sagedamini kui muust rahvusest eestimaalastel, samuti on eestlased ise sagedamini reserväes või on seda mõni nende lähedane (joonis 43).

Joonis 43. Kokkupuuted reservteenistuse ja reservväelastega rahvuse lõikes 2023. aastal (% , mitu vastust; N=kõik vastajad).

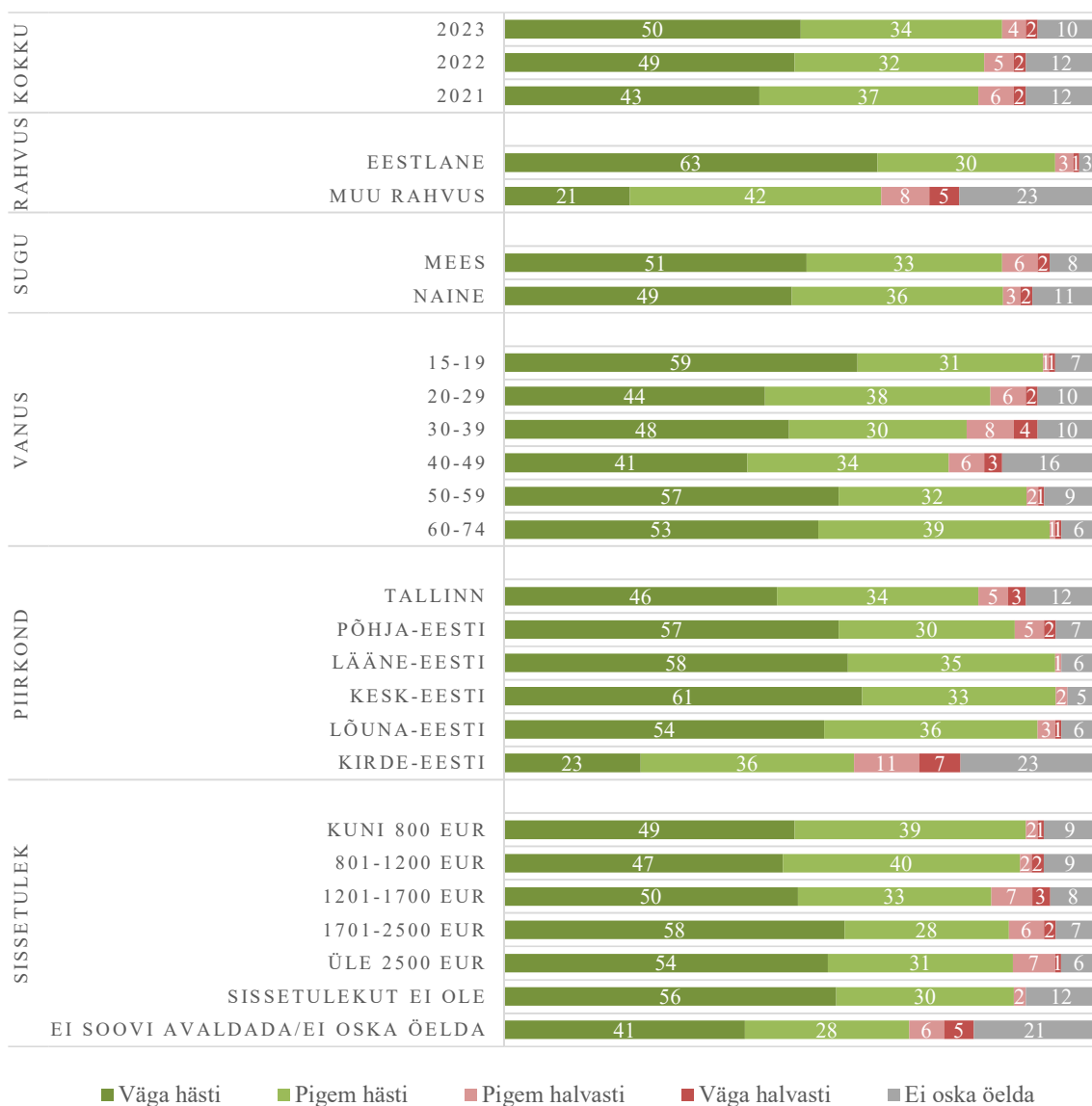
7. Riigikaitseorganisatsioonid

7.1 Suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse

2023. aastal suhtutakse vabatahtlikesse kaitseliitlastesse jätkuvalt valdavalt positiivselt (joonis 44). 84% Eesti elanikest suhtub vabatahtlikesse kaitseliitlastesse väga hästi või pigem hästi, samas kui negatiivset suhtumist väljendab 6% elanikest.

Võrreldes eelneva aastaga 2023. aastal olulisi muutusi suhtumises vabatahtlikesse kaitseliitlastesse toimunud ei ole.

2023. aastal suhtuvad vabatahtlikesse kaitseliitlastesse kõige positiivsemalt eestlased, 15–19- ja 50–59-aastased, 1701–2500 eurot kuus teenivad ning Kesk-Eestis elavad eestimaalased.

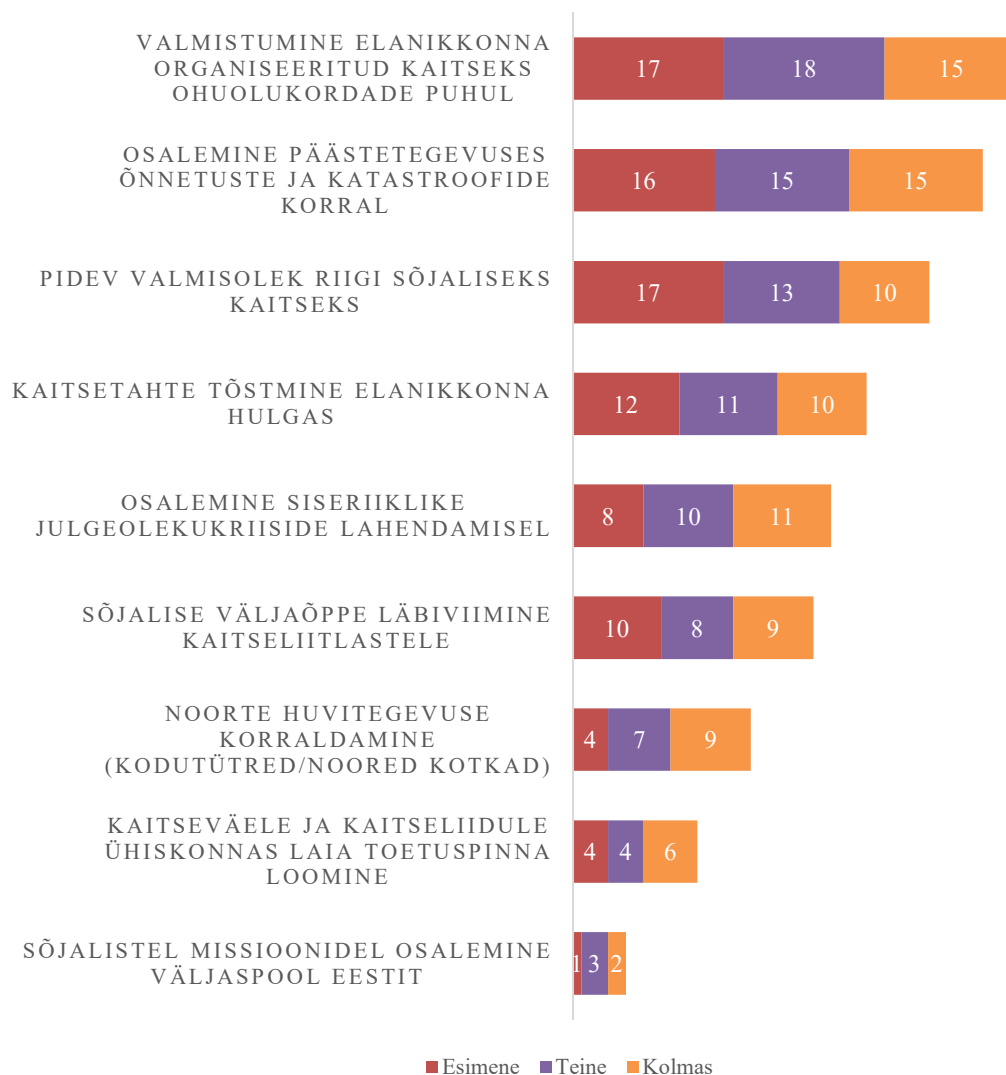

Joonis 44. Suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse 2023. aastal (%), N= kõik vastajad).

7.2 Kaitseliidu ülesanded

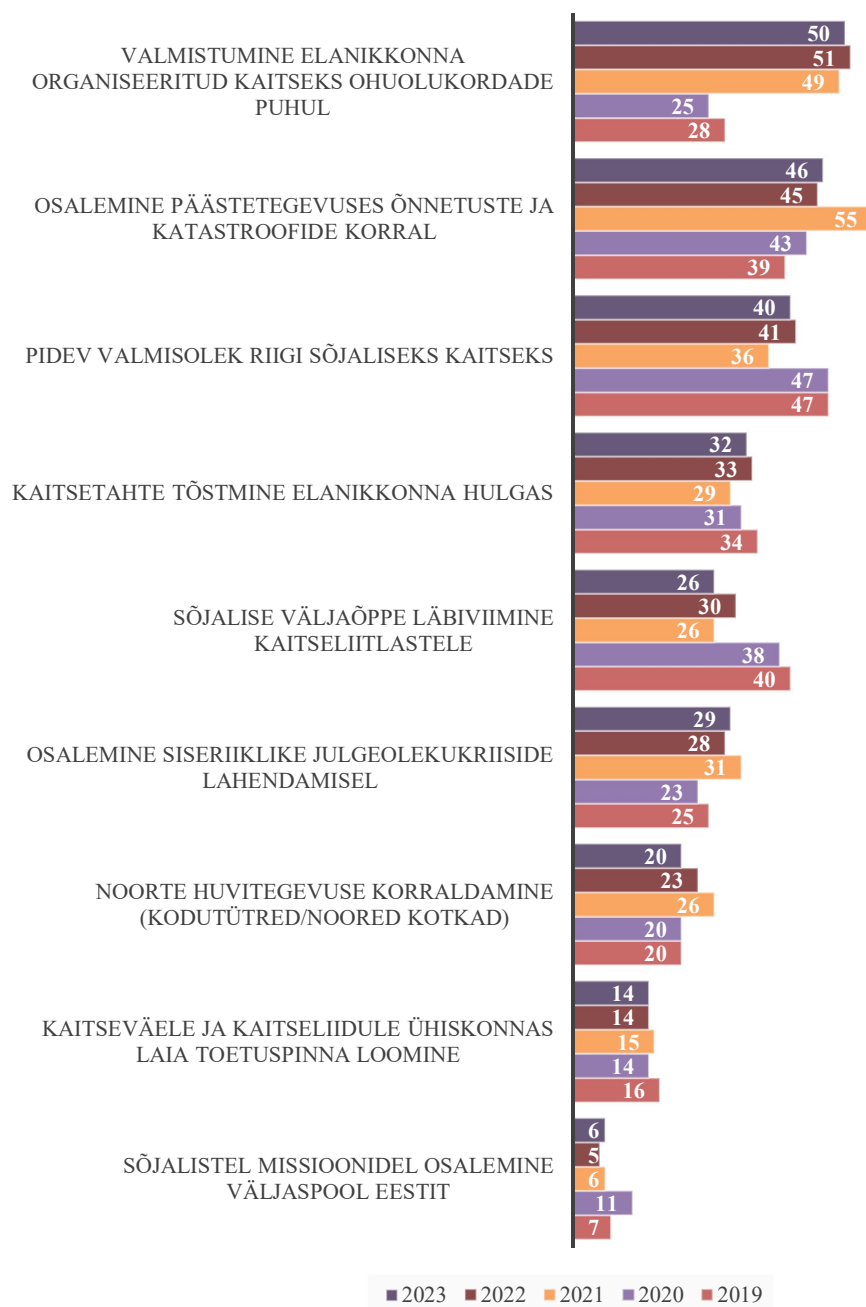
Selgitamaks inimeste arusaama Kaitseliidu tegevuse prioriteetidest, paluti vastajail valida etteantud loetelust kolm ülesannet, mida nad peavad Kaitseliidu tegevuses kõige olulisemaks. Tulemused fikseeriti järjestusena: milline on olulisuselt esimene, teine ja kolmas ülesanne (joonis 45).

Kaitseliidu kõige olulisemateks ülesanneteks peetakse 2023. aastal valmistumist elanikkonna organiseeritud kaitseks ohuolukordade puhul, osalemist päästetegevuses õnnetuste ja katastroofide korral ning pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks (joonised 43–44).

Joonis 45. Hinnangud Kaitseliidu kolmele peamisele ülesandele 2023. aastal (% , 3 valikut tähtsuse järjekorras, N= kõik vastajad).

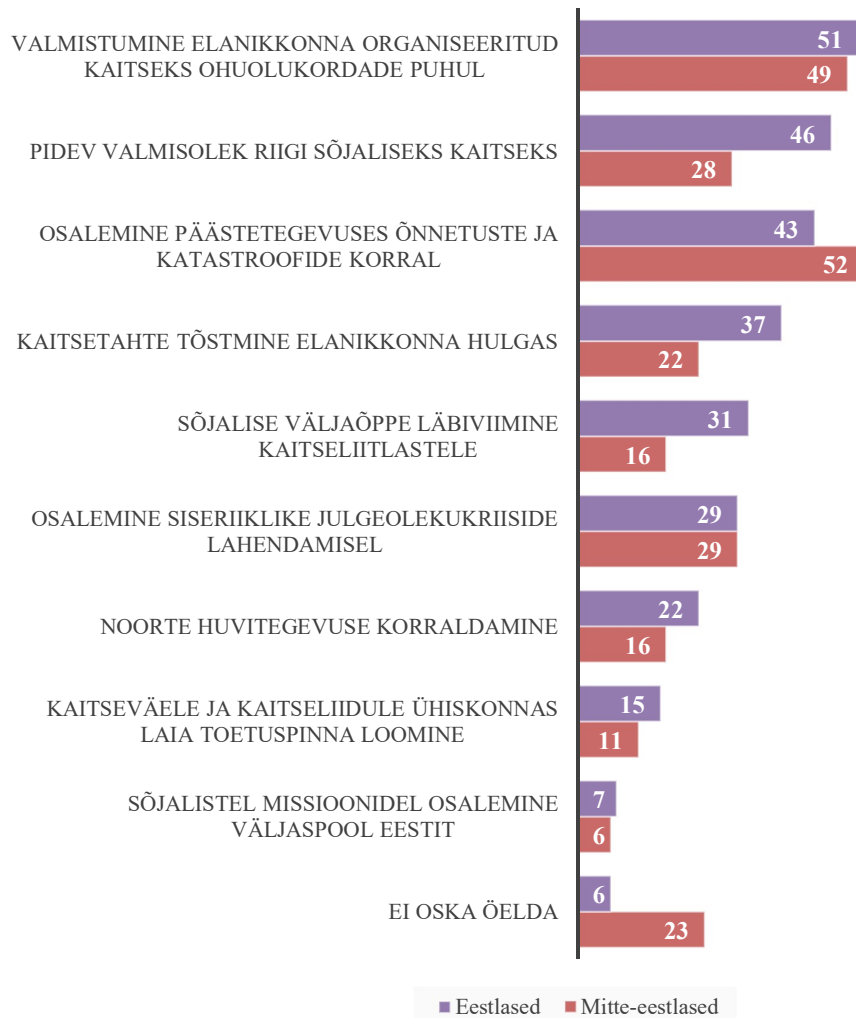
Kolmes Kaitseliidu kõige olulisemaks peetavas ülesandes ei ole viimase aasta jooksul olulisi muutusi toimunud (joonis 46). Võrreldes eelneva aastaga näevad Eesti elanikud 2023. aastal Kaitseliidu ülesandena mõnevõrra vähem sõjalise väljaõppe läbiviimist kaitseliitlastele (–4%) ja noorte huvitegevuse korraldamist (–3%).

Joonis 46. Hinnangud Kaitseliidu peamistele ülesannetele aastatel 2019–2023 (%; N=kõik vastajad).

Võrreldes eestlaste ja muu rahvuse esindajate arusaamu Kaitseliidu peamistest ülesannetest ilmneb, et eestlaste hinnangul on nendeks oluliselt sagedamini pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks, kaitsetahte tõstmine elanikkonna hulgas ning sõjalise väljaõppe läbiviimine kaitseliitlastele (joonis 47).

Muust rahvusest eestimaalased peavad aga Kaitseliidu peamiseks ülesandeks enam osalemist päästetegevuses õnnetuste ja katastroofide korral, samuti puudub neil sagedamini antud küsimuses seisukoht („ei oska öelda“).

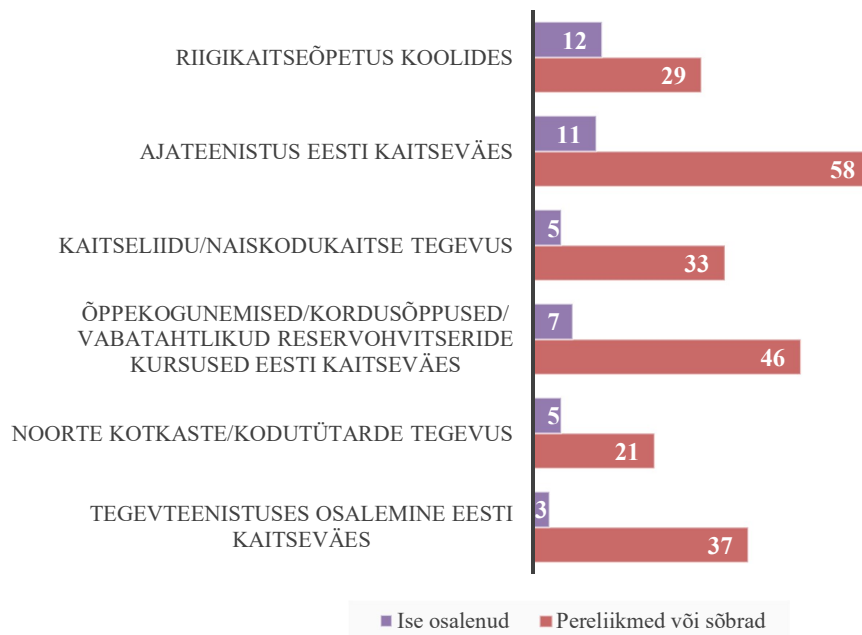

Joonis 47. Hinnangud Kaitseliidu peamistele ülesannetele aastatel rahvuse lõikes 2023. aastal (%; N=kõik vastajad).

7.3 Kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega

Eesti elanikelt uuriti ka, millised on nende enda ja nende lähedaste kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega.

2023. aastal on ajateenistusega kaitseväes pere või sõprade kaudu kokku puutunud 58%, õppekogunemiste, kordusõppuste ja vabatahtlike reservohvitseride kursustega kaitseväes 46%, tegevteenistuses osalemisega kaitseväes 37%, Kaitseliidu ja/või Naiskodukaitse tegevusega 33%, riigikaitseõpetusega 29% ning Noorte Kotkaste ja Kodutütardega 21% (joonis 48). Isiklikult ollakse kõige sagedamini kokku puutunud riigikaitseõpetusega koolis (12%) ning ajateenistusega kaitseväes (11%).

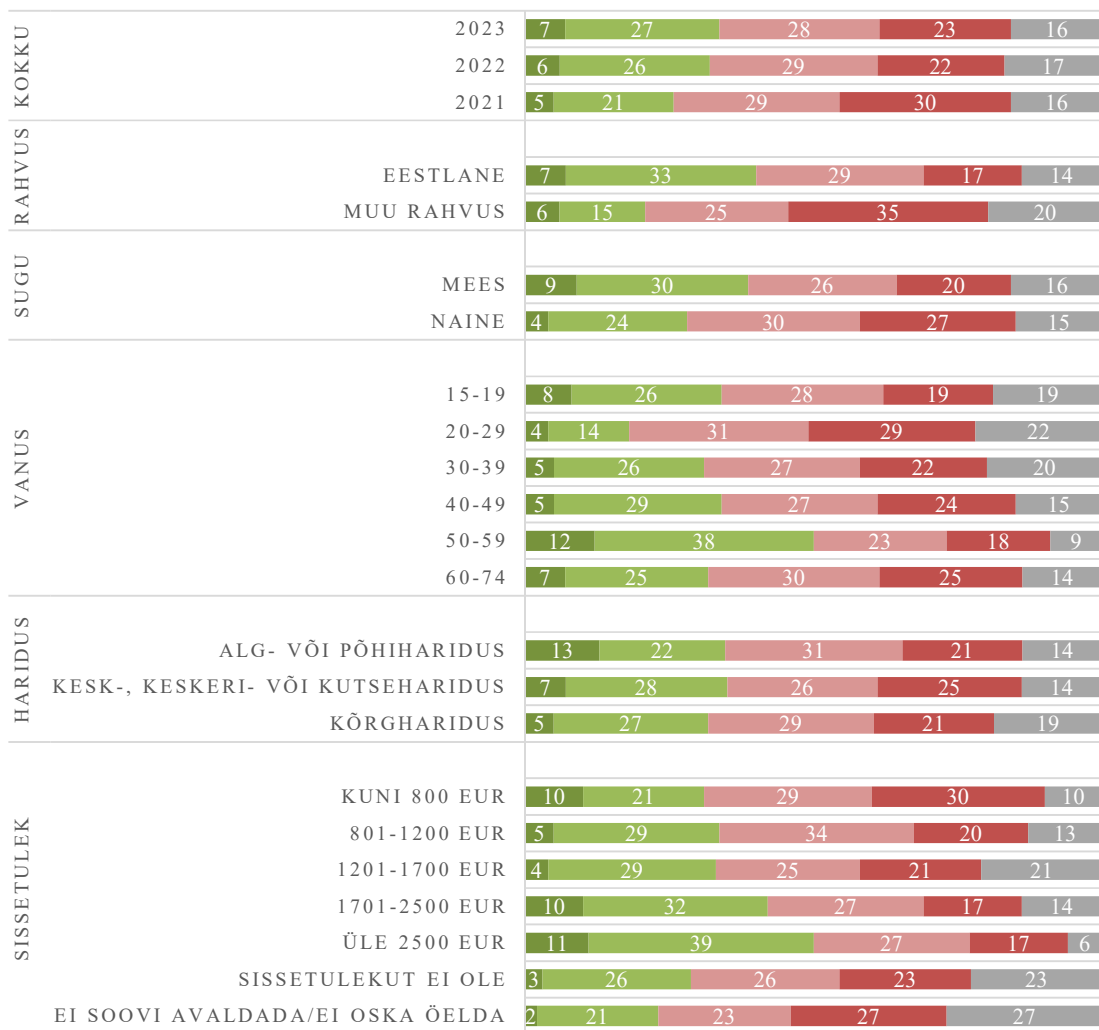
Joonis 48. Kokkupuude riigikaitseliste struktuuridega 2023. aastal (% , N= kõik vastajad).

Võrreldes eelneva aastaga ei ole 2023. aastal isiklikus kokkupuutes riigikaitseliste struktuuridega märkimisväärsed erinevusi toimunud ei ole, ent pereliikmete või sõprade kaudu on eestimaalastel olnud varasemast oluliselt rohkem kokkupuuteid tegevteenistuses osalemisega Eesti kaitseväes (+11%) ning õppekogunemiste, kordusõppuste ja/või vabatahtlike reservohvitseride kursustega Eesti kaitseväes (+9%).

7.4 Suhtumine liitumisse Kaitseliidu ja Naiskodukaitsega

Kaitseliidu ja Naiskodukaitse tegevuses mitte osalenud eestimaalastelt küsiti, kuidas nad suhtuksid ettepanekusse antud organisatsioonidega liituda.

Kummagi organisatsiooni töös isiklikult mitte osalenutest 7% arvab, et vastaks ettepanekule liikmeks astuda kindlasti jaatavalt ning 27% vastaks pigem jaatavalt, 28% pigem ei liituks ja 23% ei liituks kindlasti (joonis 49).

■ Kindlasti liituksin ■ Pigem liituksin ■ Pigem ei liituks ■ Kindlasti ei liituks ■ Ei oska öelda

Joonis 49. Suhtumine liitumisse Naiskodukaitse ja Kaitseliiduga 2023. aastal (% , N=1144).

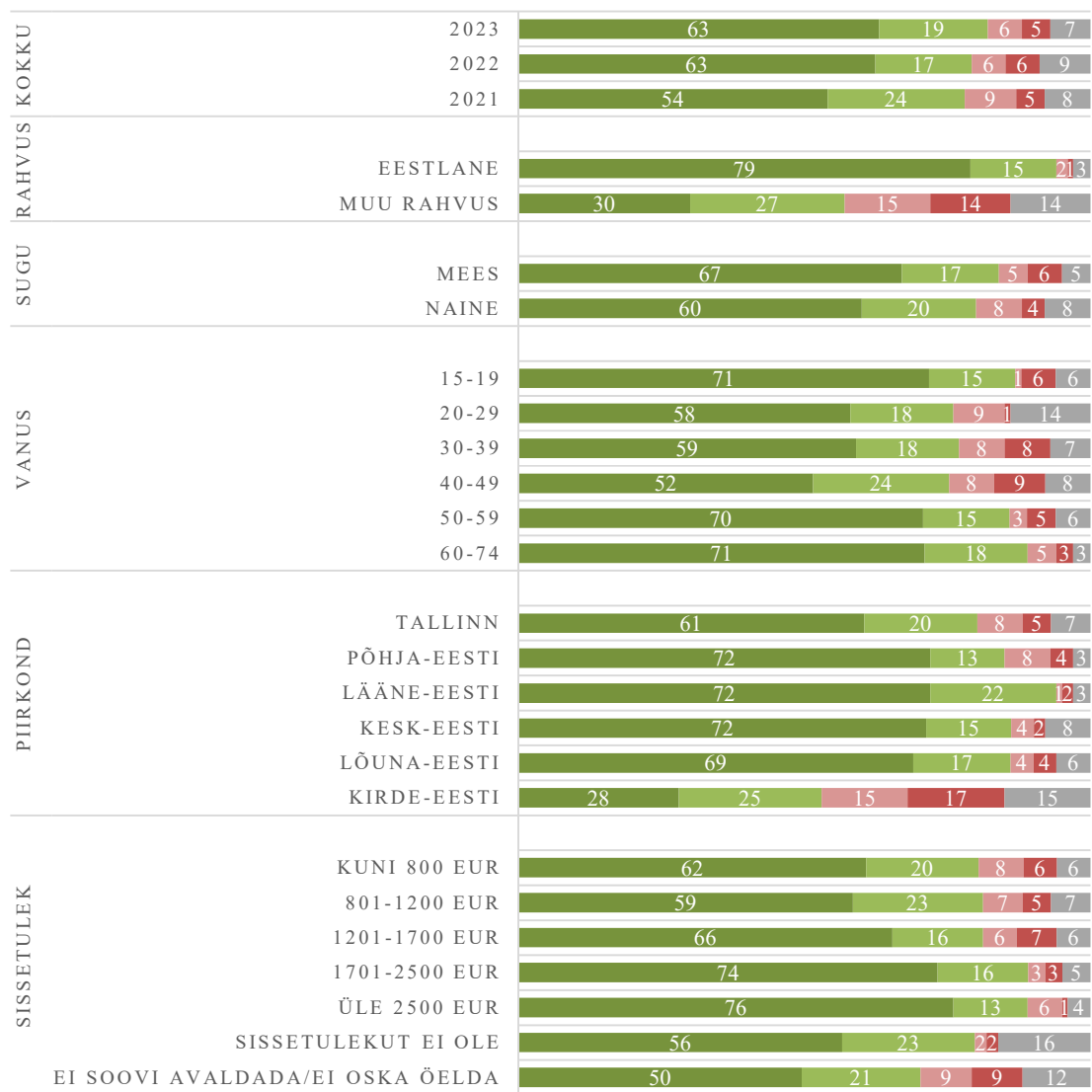
Võrreldes 2022. aastaga 2023. aastal valmisolekus Kaitseliidu või Naiskodukaitsega liituda olulisi muutusi toimunud ei ole.

Kaitseliidu või Naiskodukaitsega liitumist kaaluksid vastava ettepaneku korral 2023. aastal enim eestlased, mehed, 50–59-aastased, alg- või põhiharidusega ning üle 2500-eurose sissetulekuga inimesed.

8. NATO

8.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse

2023. aastal pooldab 82% eestimaalastest Eesti kuulumist NATO-sse, sealjuures on 63% kindlalt poolt ja 19% pigem poolt (joonis 50). Elanikest 11% on aga NATO-sse kuulumise vastu ning 7% ei oska selles küsimuses seisukohta võtta.

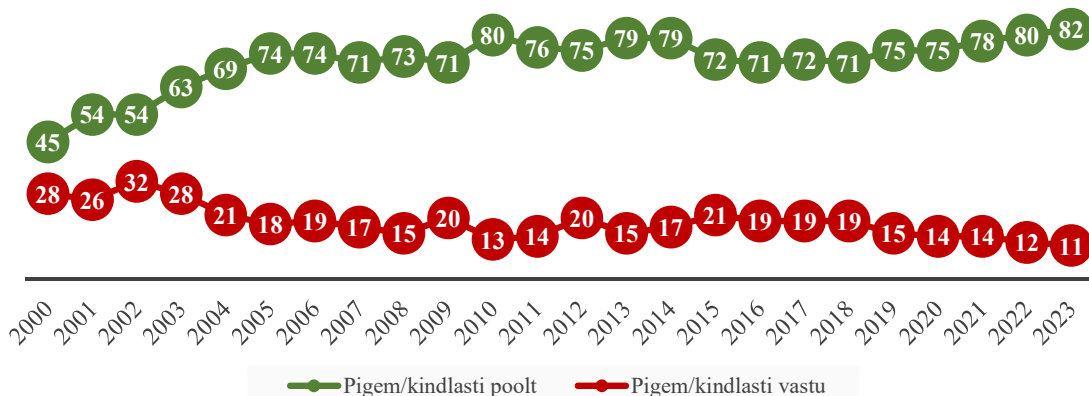
■ Kindlasti pooldan ■ Pigem pooldan ■ Pigem olen vastu ■ Kindlasti olen vastu ■ Ei oska öelda

Joonis 50. Hoiakud NATO-sse kuulumise suhtes 2023. aastal (%; N=kõik vastajad).

Rahvuse lõikes pooldavad enim NATO-sse kuulumist eestlased (94%) ja oluliselt vähem muu rahvuse esindajad (57%). Kindlalt pooldavad Eesti NATO-sse kuulumist enim mehed (84%), 60–74-aastased (90%), üle 1700-eurose sissetulekuga (89%) eestimaalased ning Lääne-Eesti elanikud (94%).

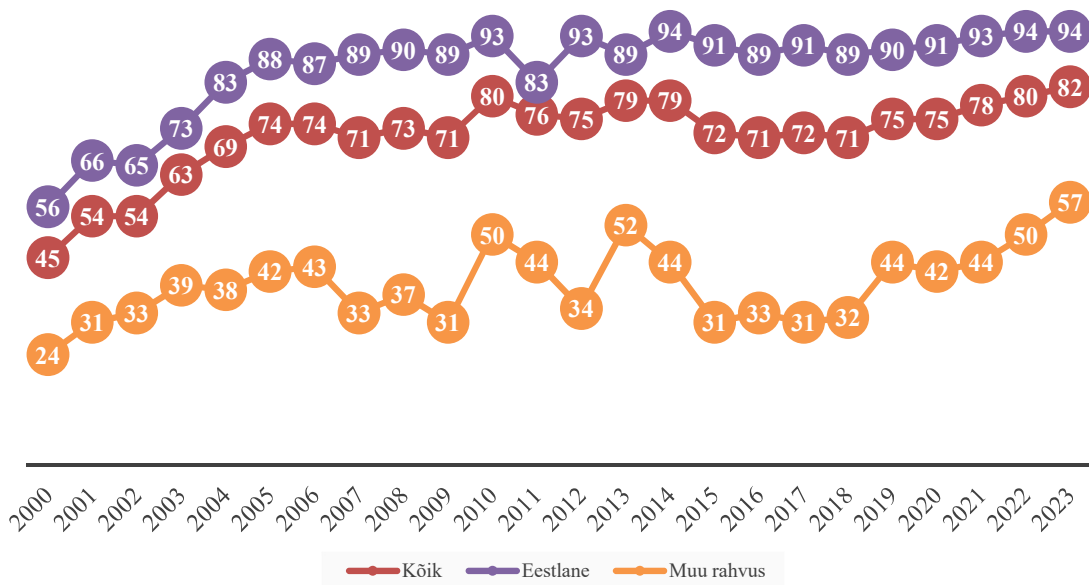
Kõige suurem vastuseis Eesti NATO-sse kuulumisele on lisaks muust rahvusest elanikele (29%) ka 30-49-aastaste (16–17%) ning Kirde-Eesti elanike hulgas (32%).

Perioodil 2000–2005 jäi elanike osakaal, kes pooldasid kuulumist NATO-sse, alla 70% (joonis 51). Aastatel 2006–2021 oli toetajate osakaal püsivalt üle 70%. Viimastel aastatel on toetus NATO-sse kuulumisele olnud kasvutrendis, jõudes 2023. aastal 82%-ni.

Joonis 51. Hoiakud NATO-ga liitumise/NATO-sse kuulumise suhtes aastate lõikes (%; N=kõik vastajad).

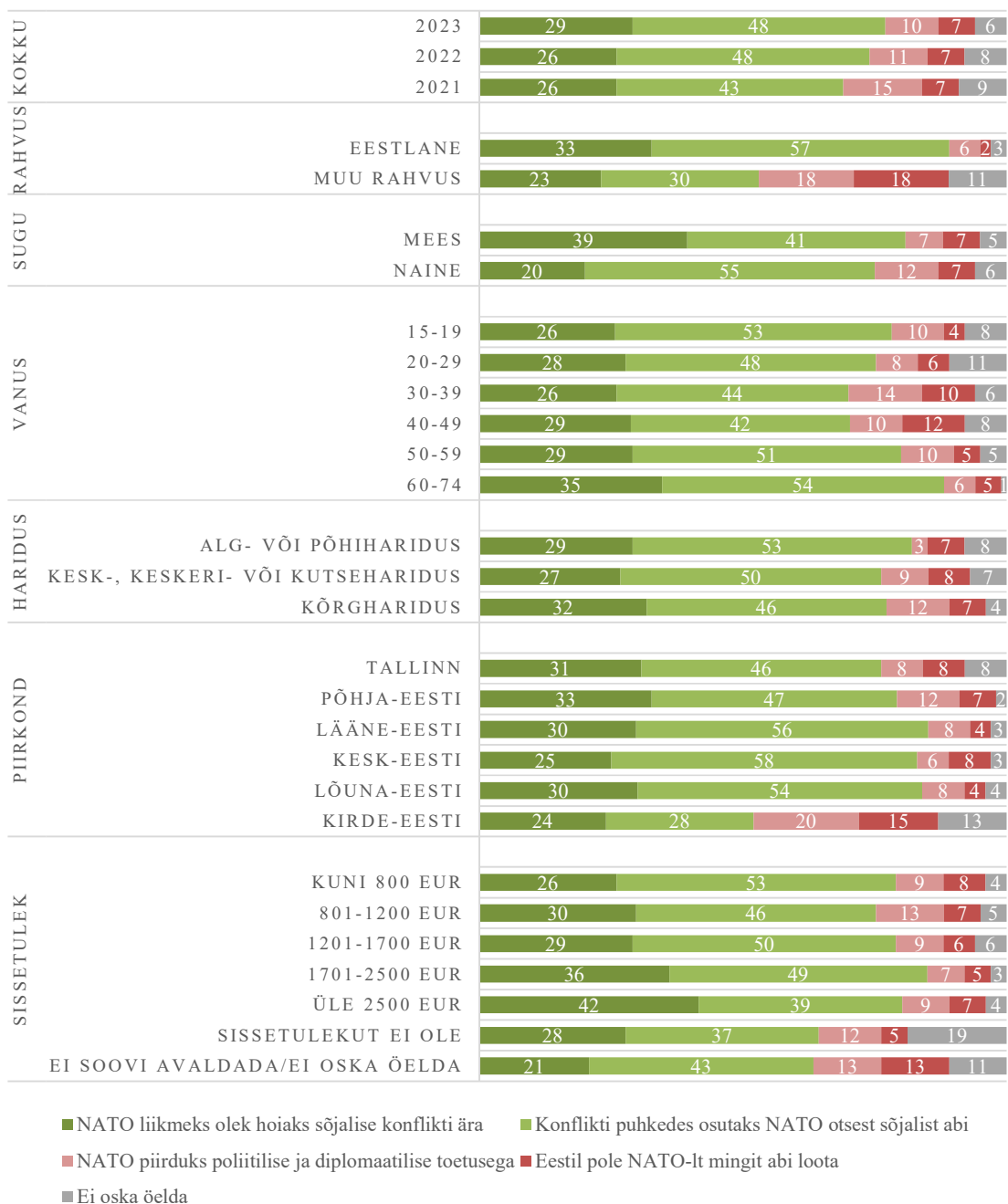
Kõigil uuringuaastatel on NATO-sse kuulumist pooldanud enam eestlased (joonis 52). Aastal 2023 pooldab NATO-sse kuulumist 94% eestlastest ja 57% muu rahvuse esindajatest. Kui eestlaste toetus NATO-sse kuulumisele on püsinud eelneva aastaga võrreldes samal tasemel, siis muust rahvusest eestimaalaste seas on toimunud 7%-line toetuse suurenemine. Samalaadne toetuse kasv leidis aset ka eelmisel aastal.

Joonis 52. Hoiakud NATO-ga liitumise/NATO-sse kuulumise suhtes aastate ja rahvuse lõikes (%; N=kõik vastajad).

8.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral

2023. aastal arvab ligi 30% Eesti elanikest, et NATO-sse kuulumine aitab ära hoida sõjalisi konflikte (joonis 53). Pea pooled Eesti elanikest usuvad, et konflikti puhkedes osutaks NATO Eestile otsest sõjalist abi, kümnendik on seisukohal, et NATO piiruks poliitilise ja diplomaatilise toetusega ning 7% elanike hinnangul ei ole Eestil NATO-lt mingisugust abi loota.

Joonis 53. Hinnangud NATO rollile Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

Eestlased on muust rahvusest elanikega võrreldes oluliselt sagedamini seisukohtadel, et NATO-sse kuulumine hoiab ära sõjalise konflikti ning konflikti puhkedes osutaks NATO otsest sõjalist abi. Muu rahvuse esindajatel on aga oluliselt sagedamini seisukohtadel, et sõjalise konflikti puhkedes piirduks NATO vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega ning Eestil pole NATO-lt mingit abi loota.

Mehed usuvad sagedamini, et NATO-sse kuulumine hoiaks sõjalise konflikti ära, naised on aga sagedamini seisukohal, et konflikti puhkedes osutaks NATO otsest sõjalist abi.

Vanusrühmadest on NATO käitumise suhtes kõige positiivsemalt meelestatud vanim, 60–74-aastaste eagrupp ning sissetuleku jaotuse põhjal üle 2500-eurose netosissetulekuga eestimaalased.

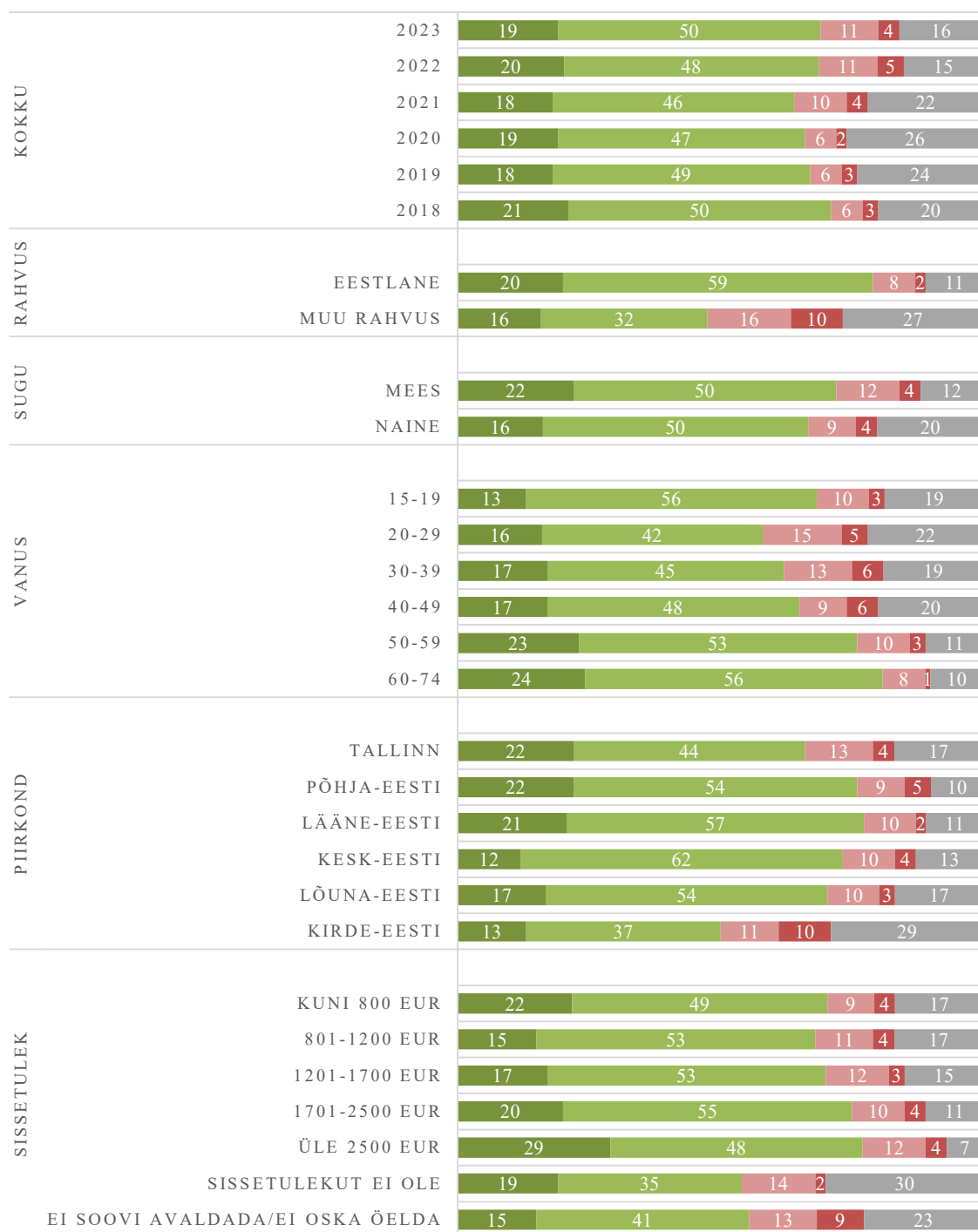
Võrreldes hinnanguid piirkondade lõikes, ilmneb, et Kirde-Eesti elanike seas on enim neid, kes arvavad, et NATO toetus piirduks sõjaohu korral vaid diplomaatilise toega või Eestil poleks NATO-lt oodata mingisugust abi.

8.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks

2023. aastal peab ligikaudu viiendik eestimaalastest NATO poolt ettevõetud samme Eesti julgeoleku tagamiseks täiesti piisavaks ning pooled pigem piisavaks (joonis 54). Võrreldes eelneva aastaga hinnagutes olulisi muutusi toimunud ei ole.

2023. aastal peab eestlastest NATO poolt ettevõetud samme Eesti julgeoleku tagamiseks piisavaks 79% elanikest, teistest rahvustest elanikest aga vaid 48%.

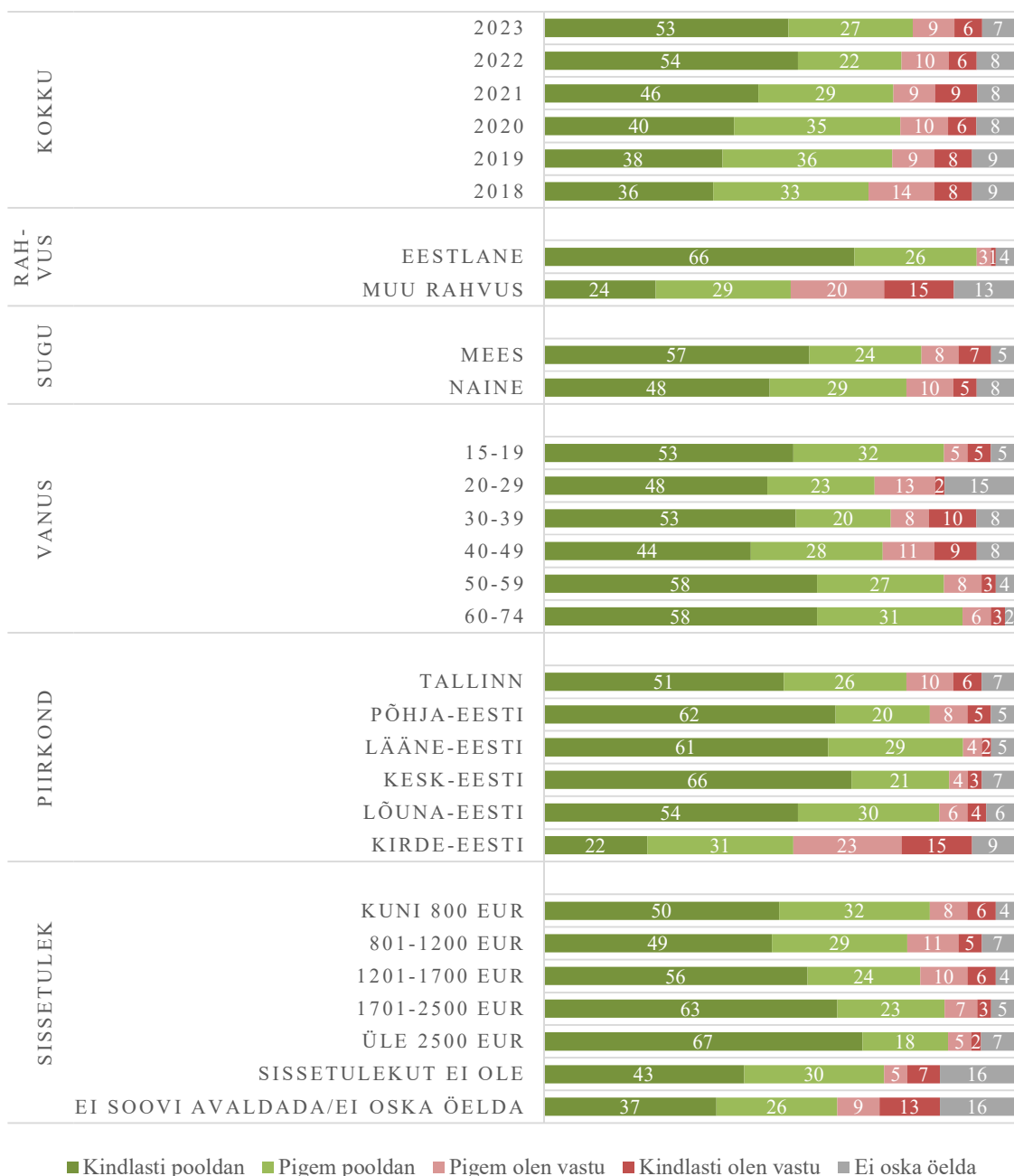
Täiesti piisavaks hindavad NATO panust Eesti julgeoleku tagamisel sagedamini mehed kui naised. Hinnangud NATO panusele on kõrgemaid 60–74-aastaste vanuserühmas, üle 2500-eurose kuu sissetulekuga elanike seas ning Põhja- ja Lääne-Eestis.

■ Täiesti piisavalt ■ Pigem piisavalt ■ Pigem ebapiisavalt ■ Täiesti ebapiisavalt ■ Ei oska öelda

Joonis 54. Elanike hinnang NATO panustamisele Eesti julgeoleku tagamisel 2023. aastal (%
N=kõik vastajad).

Toetus NATO liitlasvägede kohalolekule Eestis on viimase viie aasta jooksul kasvanud – 2023. aastal pooldab seda kindlasti 53% ning 27% on samuti pigem toetaval seisukohal (joonis 55).

Joonis 55. Elanike suhtumine NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis 2023. aastal (%
N=kõik vastajad)

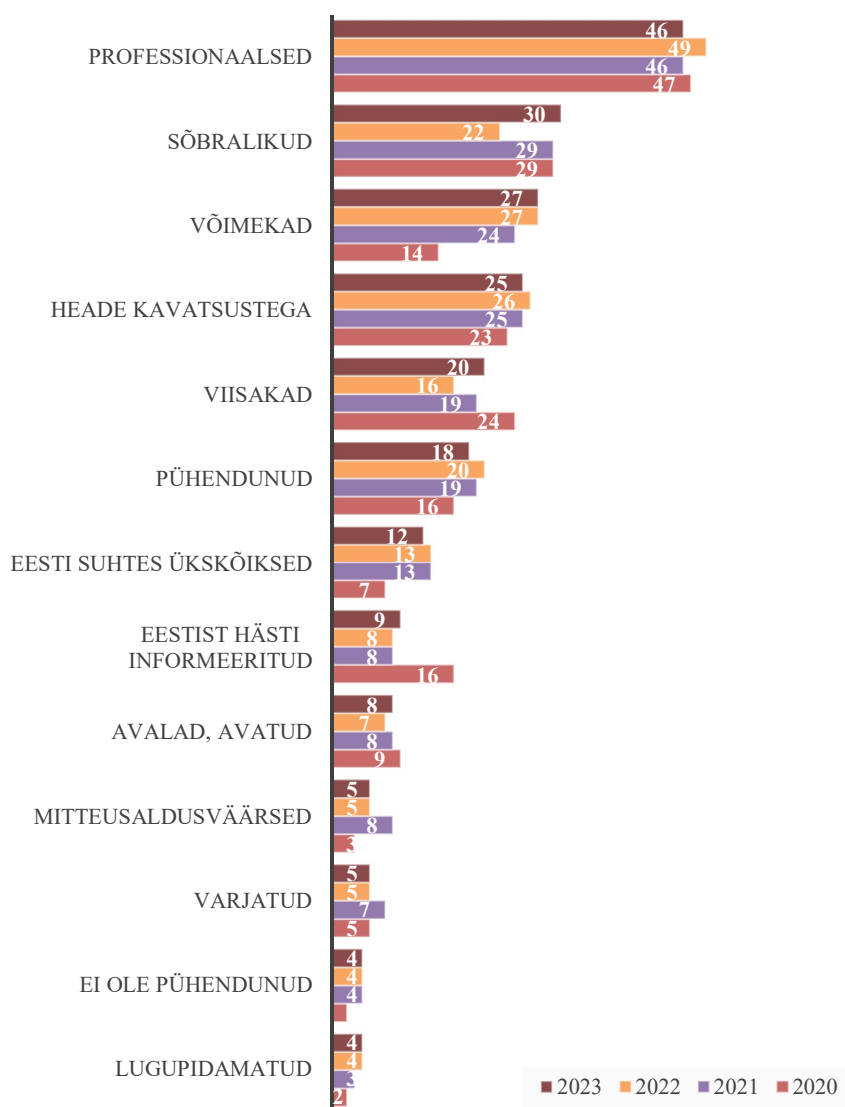
NATO liitlasvägede kohalolekut pooldab 92% eestlastest, muust rahvusest elanike puhul on see osakaal oluliselt väiksem – 53%, kuid samas on see viimase aasta jooksul 10% võrra kasvanud. Vaid 4% eestlastest ei poolda NATO liitlasvägede kohaolekut, muu rahvuse esindajatest aga 35%.

NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis suhtuvad toetavamalt mehed kui naised, vanusegruppidest on kõige positiivsemalt meelestatud 50–74-aastased ning sissetuleku osas kuus üle 2500 euro teenivad eestimaalased. Piirkondadest eristub teistest enim Kirde-Eesti, mille elanikest on 38% NATO liitlasvägede kohaloleku vastu.

8.4 Hinnangud NATO lahingugrupi sõduritele

2023. aastal näevad Eesti elanikud NATO lahingugrupi sõdureid jätkuvalt kõige sagedamini professionaalsetena (46%) ning leitakse, et nad on sõbralikud (30%), võimekad (27%), heade kavatsustega (25%), viisakad (20%) ja pühendunud (18%) (joonis 56). Negatiivseid omadussõnu seostatakse NATO lahingugrupi sõduritega suhteliselt harva.

Paari protsendi ulatuses leitakse ka, et NATO lahingugrupi sõdurid on tõrksad, vaenulikud, ebaprofessionaalsed, vähevõimekad ning pole koostööaltid (1–2%). Sama harva peeti neid ka õnnelikeks (2%).

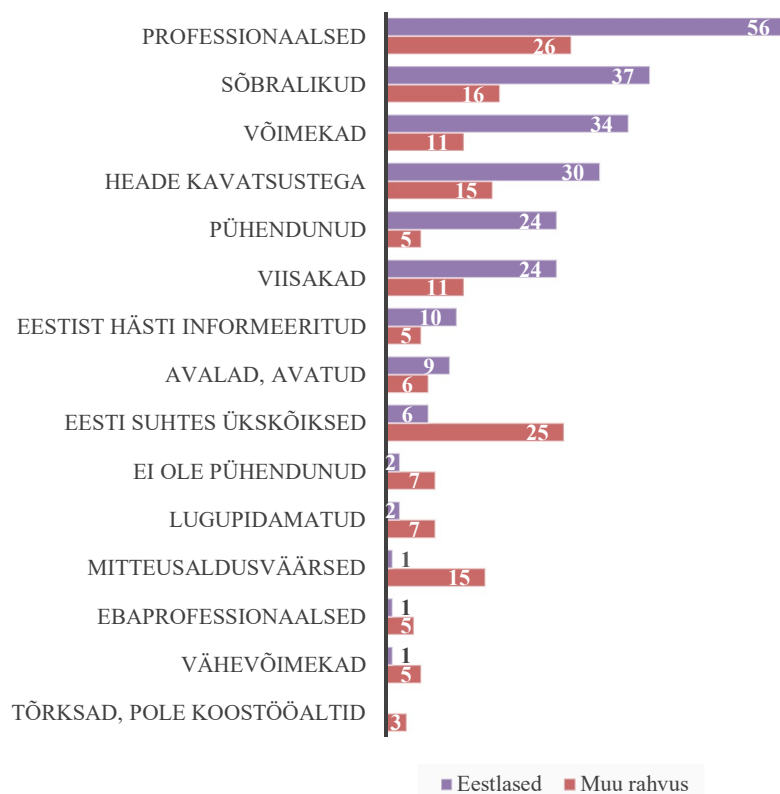
Joonis 56. Hinnangud NATO lahingugrupi sõduritele 2020–2023 (%; N=kõik vastajad).

Võrreldes 2021. aastaga pole Eestis paiknevate NATO lahingugrupi sõdurite kuvand märkimisväärselt muutunud. Kui 2022. aastal oli suurimaks muutuseks eelneva aastaga see, et NATO sõdureid peeti harvemini sõbralikeks (–7%), siis 2023. aastaks on hinnangud nende sõbralikkusele taas paranenud (+8%). Võrreldes 2022. aastaga peetakse sõdureid 2023. aastal mõnevõrra enam ka viisakateks (+4%).

Eestlaste ja muu rahvuse esindajate hinnangud NATO sõdurite kuvandi osas on üsna polariseerunud. Teistest rahvustest elanikud kirjeldavad NATO liitlasvägesid pigem negatiivsete omadussõnadega, kuid esineb ka positiivset. Kõige sagedamini näevad teistest rahvustest elanikud NATO liitlasvägede sõdureid Eesti suhtes ükskõiksetena (25%), kuid samas siiski professionaalsetena (26%) (joonis 57).

Eestlaste puhul on valdavalt kirjeldatud NATO lahingugrupi sõdureid positiivsete omadussõnadega. Kõige sagedamini näevad eestlased liitlasvägede esindajaid professionaalsete (56%), sõbralike (37%), võimekate (34%), heade kavatsustega olevate (30%), pühendunute (24%) ja viisakatena (24%).

Muust rahvusest elanike seas suhteliselt sagedane ka kindla kuvandi puudumine (37% jättis vastuse andmata), eestlaste seas on neid mõnevõrra vähem (24%).

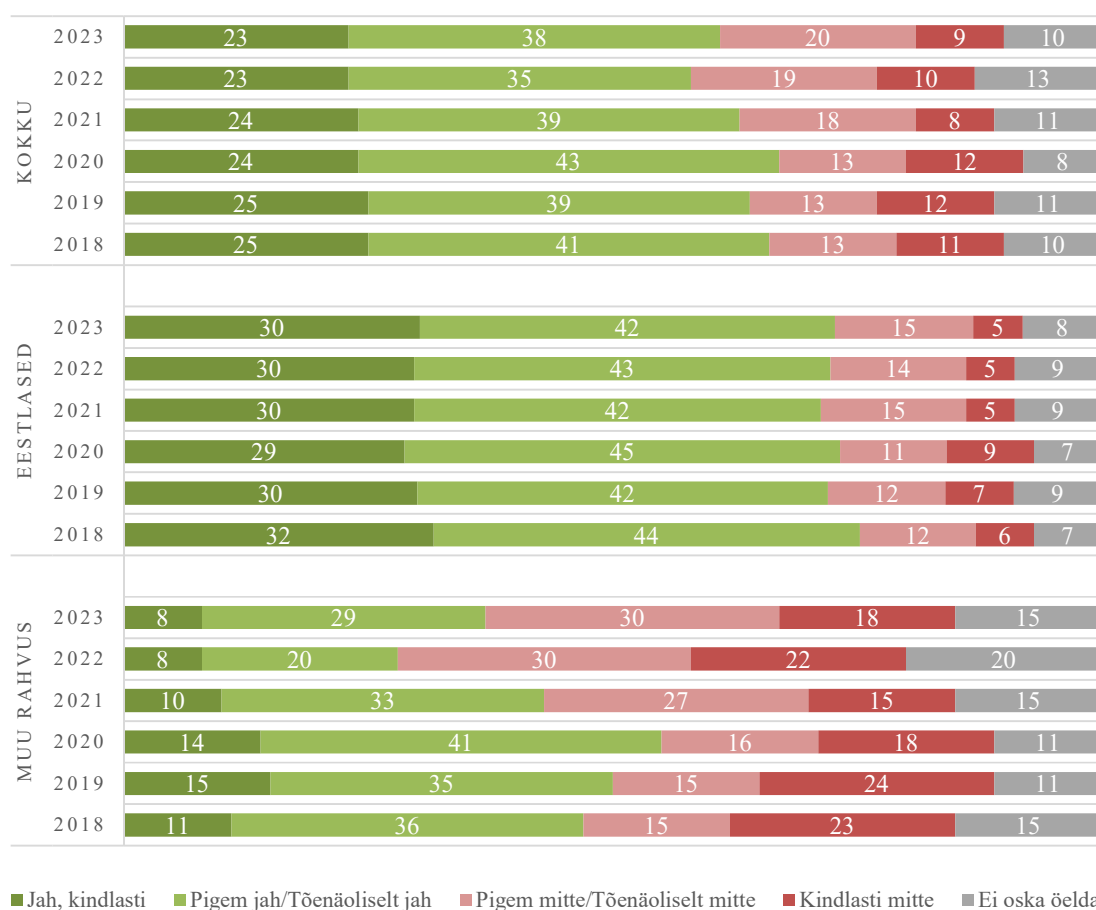
Joonis 57. Hinnangud NATO lahingugrupi sõduritele rahvuse lõikes 2023 (% , N=kõik vastajad).

9. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

Järgnevalt analüüsitakse elanikkonna hoiakuid rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise suhtes – kui vajalikuks peetakse Eesti osalemist sellistel operatsioonidel ning mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel osalema.

9.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides

Elanike suhtumine Eesti rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise vajalikkusesse on 2023. aastal jätkuvalt positiivne – pooldajaid on 61%, vastaseid 29% ning kümnendikul puudub selles osas arvamused (joonis 58). Võrreldes eelneva aastaga märkimisväärsed muutusi toimunud ei ole.

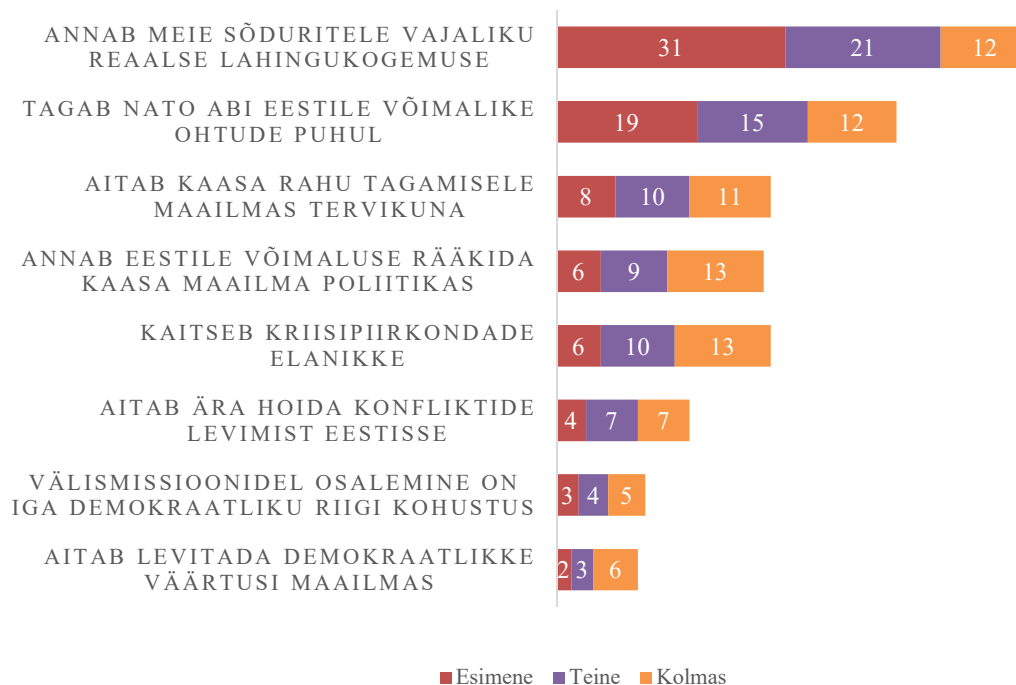
Joonis 58. Hinnang Eesti kaitsejõudude üksuste osalemise vajalikkusele sõjalistes operatsioonides maailma pingekolletes (%; N=kõik vastajad).

Eestlaste seas on toetus rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisele olnud läbivalt kõrgem kui muust rahvusest elanike seas. 2022. aastal Venemaa sõja eskaleerumisel Ukrainas muutusid muust rahvusest elanikkonna hinnangud oluliselt madalamaks, kuid aastal 2023. on ka nende toetus rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisele kasvanud (+9%).

9.2 Rahvusvahelistes operatsioonides osalemise argumendid

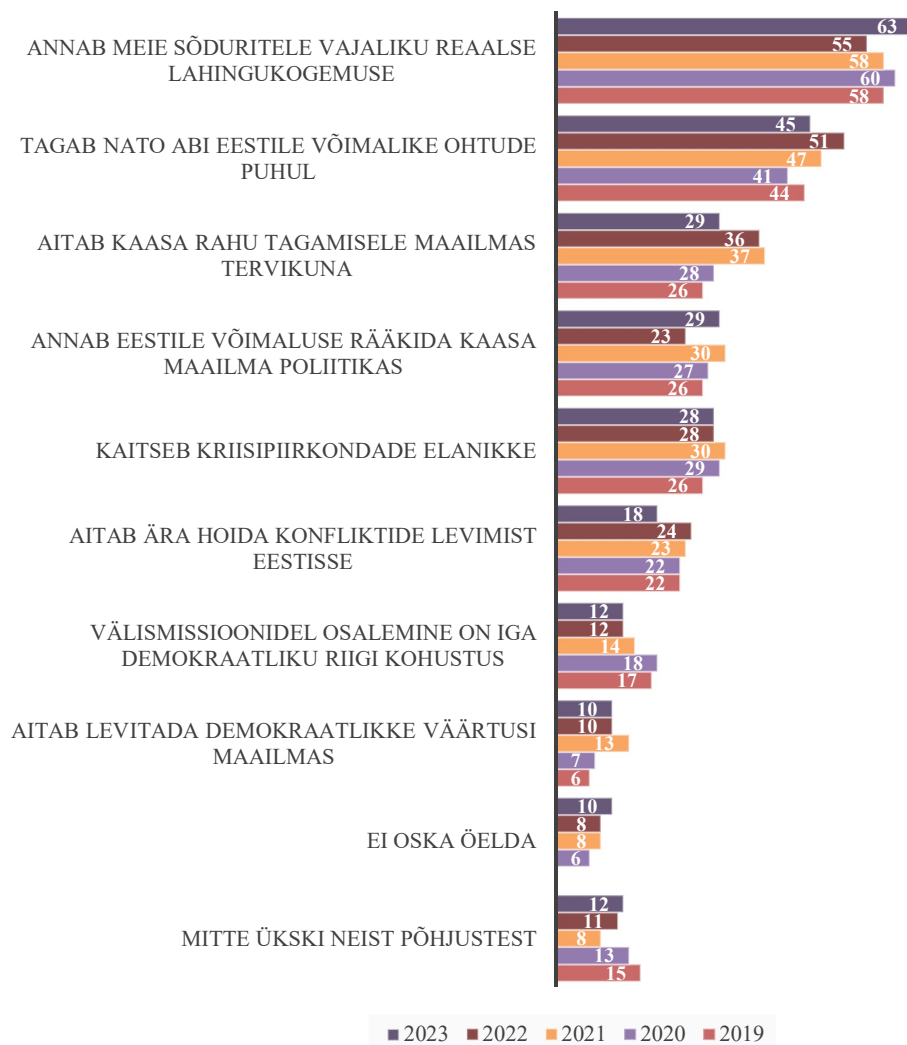
Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, teine ja kolmas põhjus.

Kõige olulisemate põhjustena, miks osaleda rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides, märgiti, et see annab meie sõduritele reaalse lahingukogemuse ning tagab Eestile võimalike ohtude korral NATO abi (joonis 59).

Joonis 59. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides 2023. aastal (%; 3 valikut tähtsuse järjekorras, N=kõik vastajad).

Viimaste aastatega on elanike hinnangud rahvusvahelistes missioonides osalemise peamistele põhjustele püsinud suhteliselt stabiilsena (joonis 60).

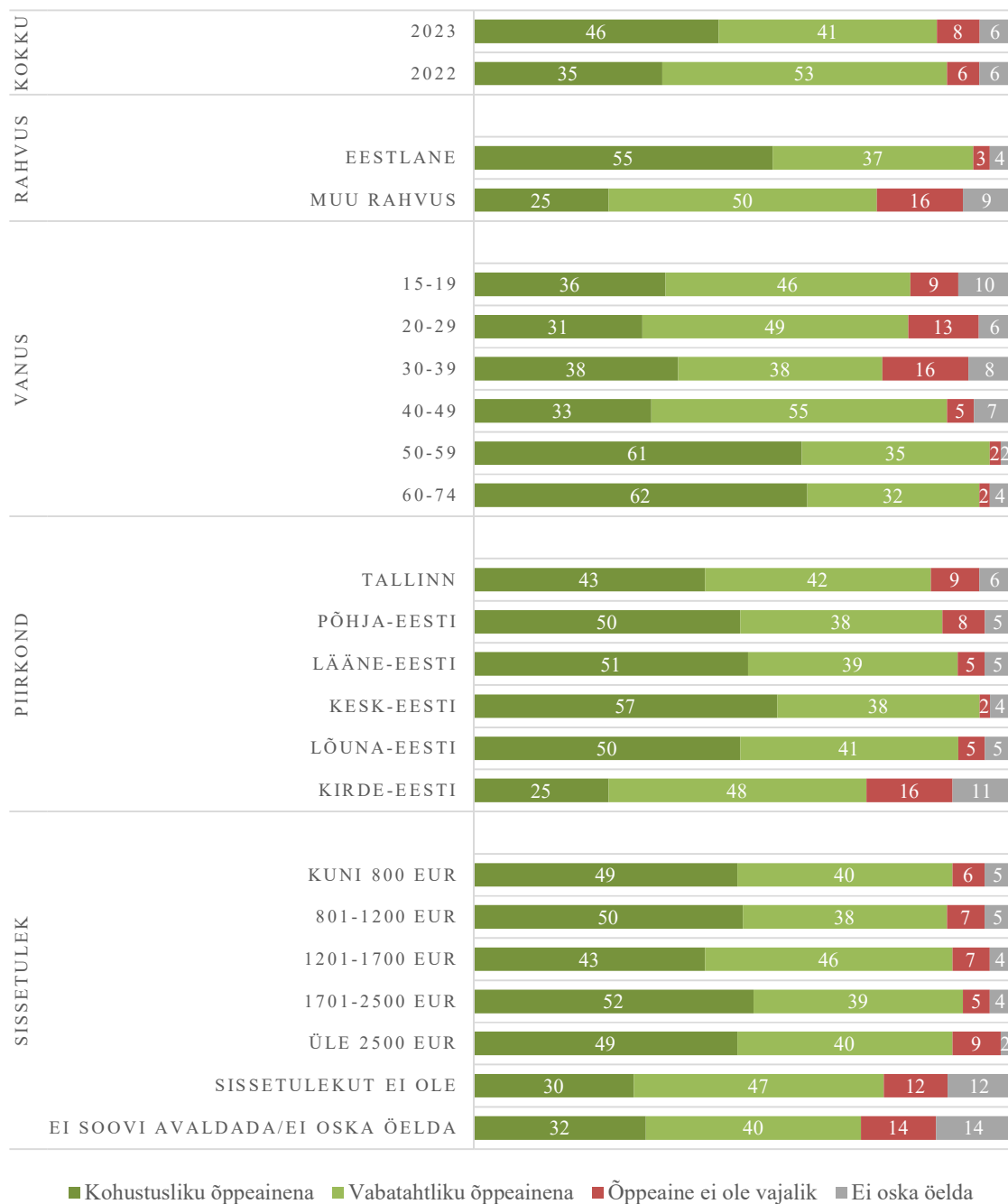
Joonis 60. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides 2019–2023 (%; N=kõik vastajad).

2023. aastal peetakse varasemast olulisemaks meie sõdurite vajaliku reaalse lahingukogemuse saamist (+8%) ja Eestile maailma poliitikas kaasa rääkimise võimaluse andmist (+6%). Vähemal määral toodi aga esile rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonide kaasa aitamist rahu tagamisele maailmas tervikuna (–7%), Eestile võimalike ohtude puhul NATO abi tagamist (–6%) ning abi konfliktide Eestisse levimise ära hoidmisel (–6%).

Elanikest 12% hinnangul ei põhjenda rahvusvahelistes missioonides osalemist miski.

10. Riigikaitseõpetus koolides

2023. aastal on eestimaalaste suhtumine riigikaitseõpetuse läbiviimise korraldusse keskharidust andvas õppeasutuses muutunud – kui varem nähti seda sagedamini vabaaine kui kohustusliku ainenä, siis aine kohustuslikuna õpetamise pooldajad juba veidi ülekaalus (joonis 61).

Joonis 61. Suhtumine riigikaitseõpetuse läbiviimise vormi keskharidust andvas õppeasutuses 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

Ligikaudu poolte eestimaalaste arvates võiks keskharidust andvast õppeasutuses (gümnaasium või kutsekool) olla riigikaitseõpetus kohustuslik õppeaine, üle 40% nägi seda vabatahtliku õppeainena, 8% pidas aine õpetamist ebavajalikuks ning 6% puudus selles küsimuses seisukoht.

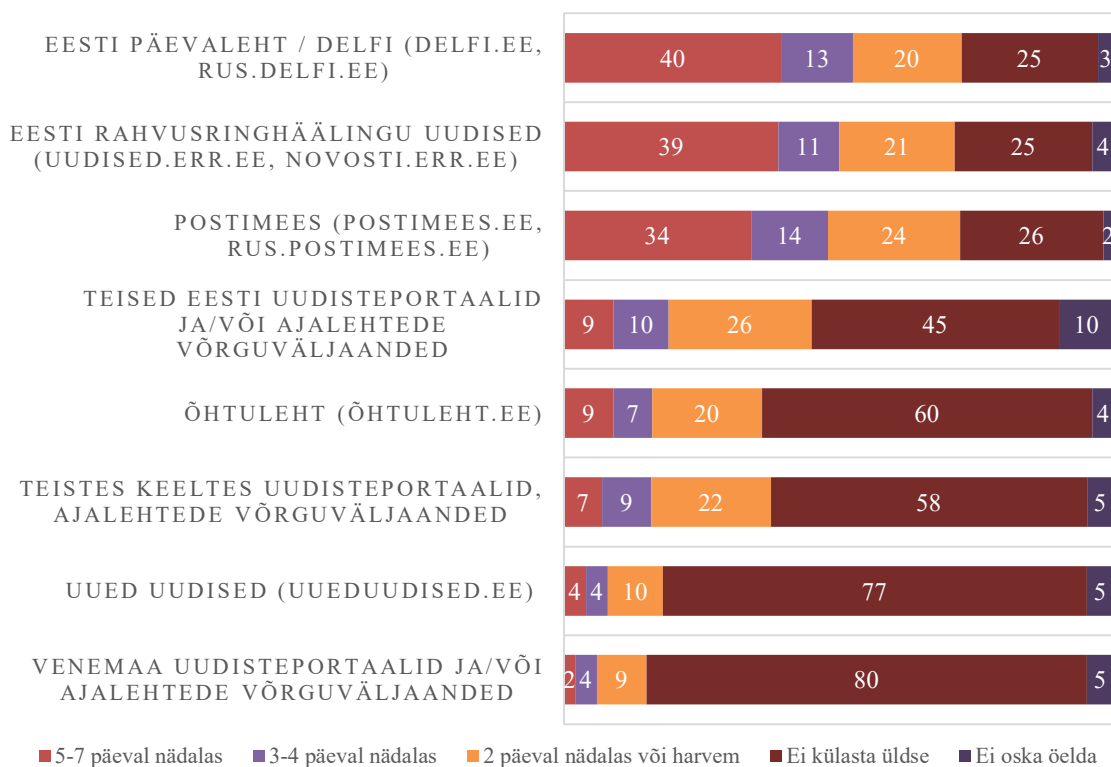
Kohustusliku õppeainena nägid riigikaitseõpetust keskharidust andvas õppeasutuses sagedaimini eestlased, 50–74-aastased ja Kesk-Eesti elanikud. Sissetuleku gruppidest pooldasid aine kohustuslikuna õpetamist teistest vähemal määral 1201–1700 kuus teenivad eestimaalased.

11. Meediatarbimine

Selleks, et hinnata meediatarbimise seost riigikaitse alaste hoiakutega, sisaldus küsitlusannekdis ka ulatuslik meediatarbimise plokk. Kaardistati erinevate meediakanalite jälgimise sagedust ning hinnanguid erinevate meediakanalite olulisusele riigikaitse alase teabe saamisel.

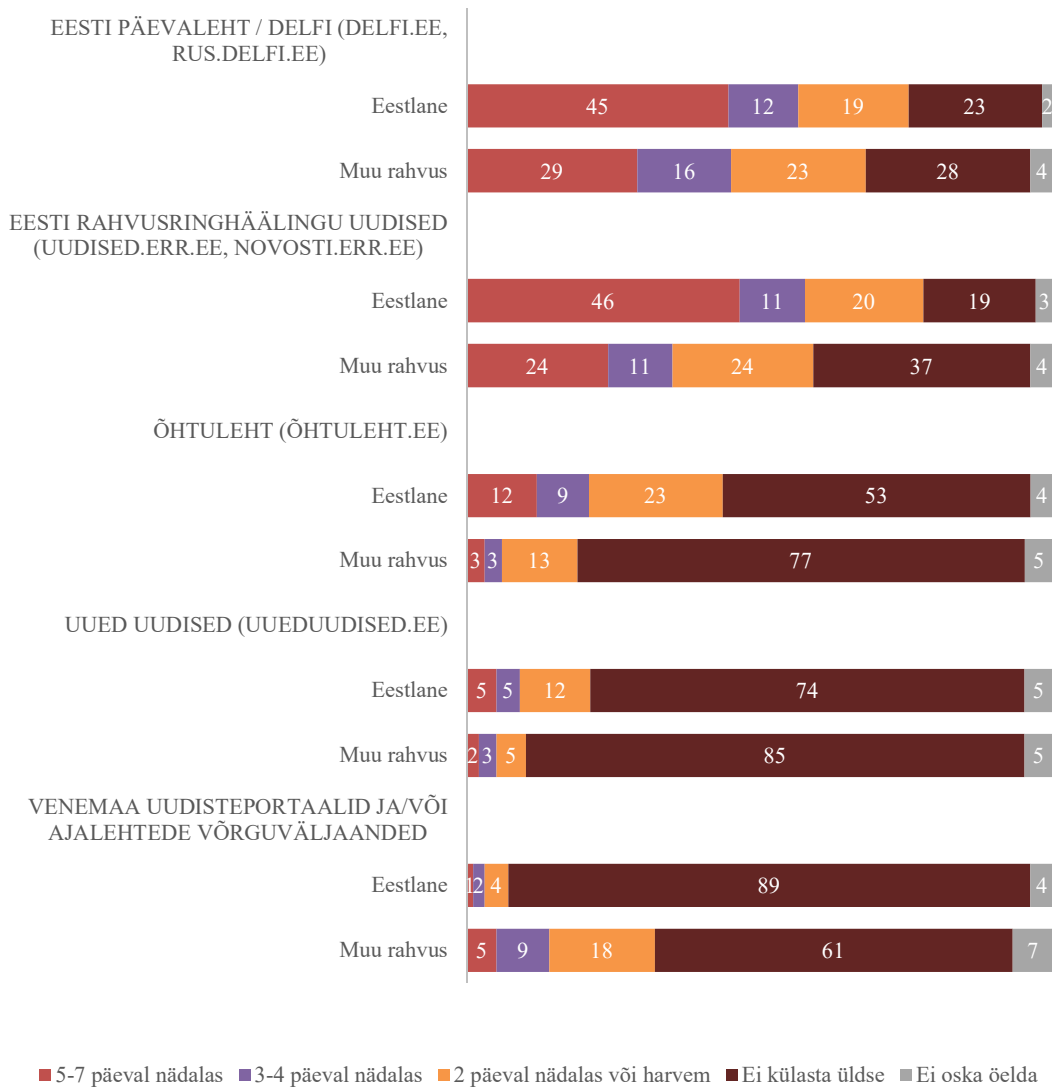
11.1 Infokanalite jälgimine

Eesti uudisteportaalidest on kõige enam jälgijaid Eesti Päevalehel/Delfil (73%), Postimehel (72%) ja Eesti Rahvusringhäälingu uudistel (71%) (joonis 62). Venemaa uudisteportaalet ja ajalehtede võrguväljaandeid ning Uued Uudised portaali jälgitakse kõige vähem (15–18%).

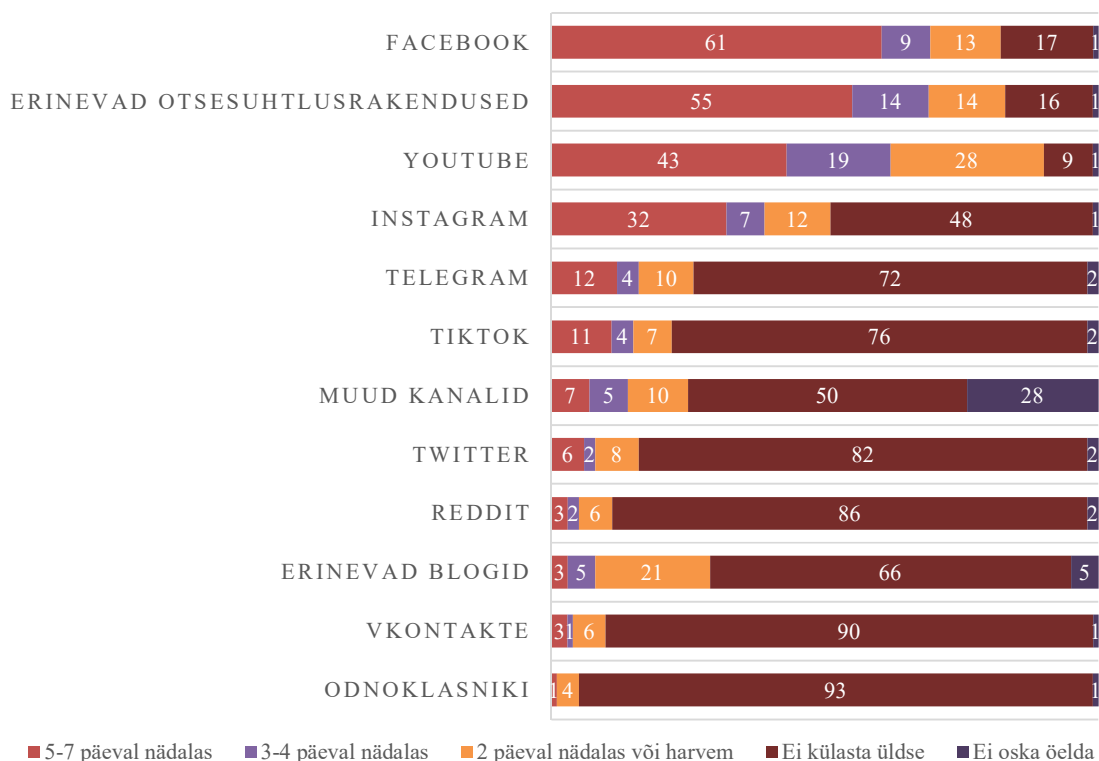
Joonis 62. Uudisteportaalide ja ajalehtede võrguväljaannete jälgimise sagedus 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

Muust rahvusest eestimaalased jälgivad eestlastest oluliselt vähem kõiki Eesti uudisteportaale ning rohkem Venemaa uudisteportaale (joonis 63). Vaid Postimehe lugemise sageduses ei olnud rahvuste vahel olulisi erinevusi.

Joonis 63. Uudisteportalide ja ajalehete võrguväljaannete jälgimise sagedus rahvuste lõikes 2023. aastal (%; N=kõik vastajad).

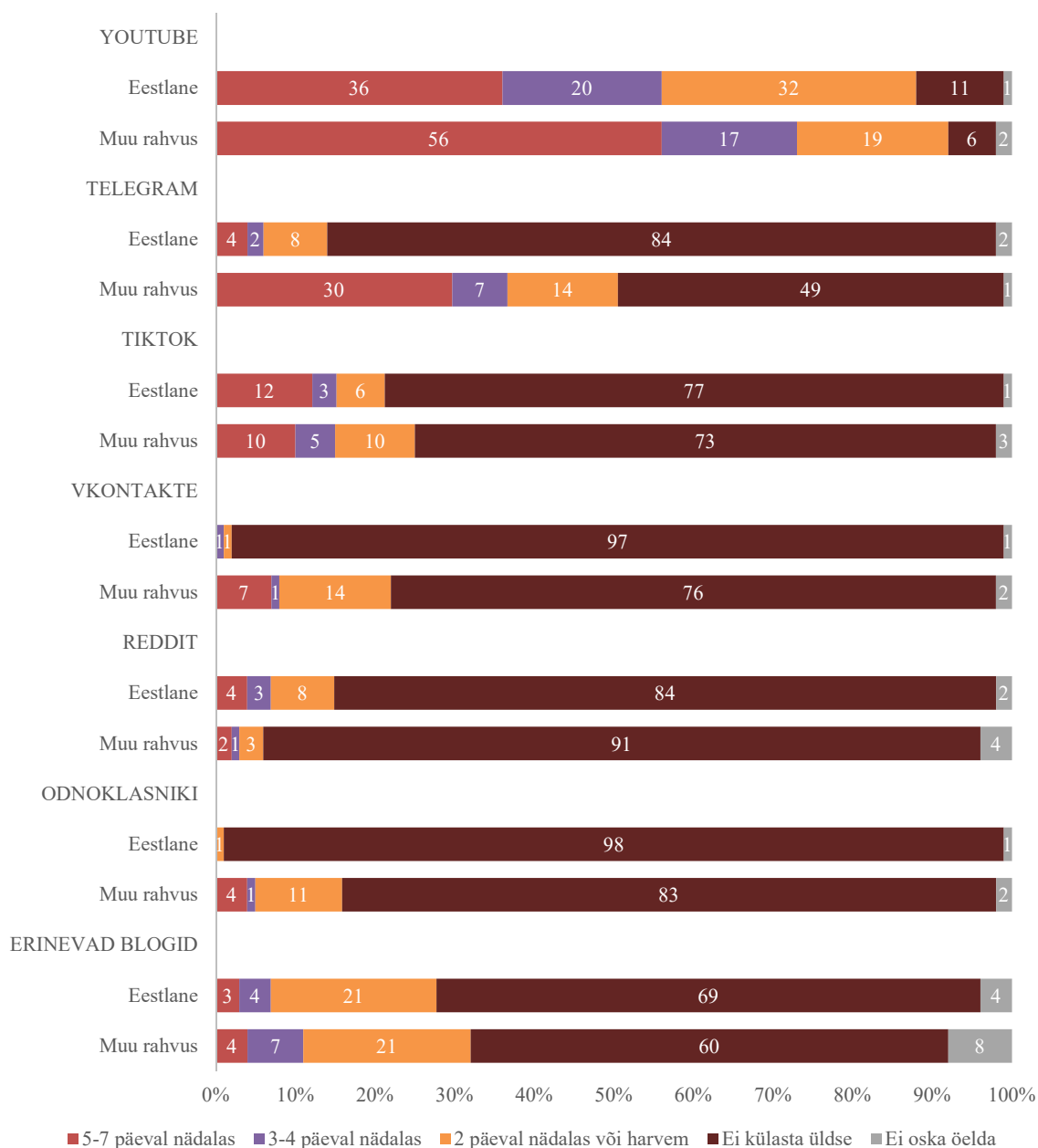
Sotsiaalmeediakanalitest jälgitakse kõige enam Youtube-i (90%), Facebook-i (83%) ning kasutatakse laialdaselt ka otsesuhtlusrakendusi (83%) (joonis 64). Mõnevõrra vähem kasutatakse Instagram-i (51%) ja blogisid (29%). Teisi sotsiaalmeediakanaleid kasutab veerand või vähem eestimaalasi.

Joonis 64. Sotsiaalmeediakanalite jälgimise sagedus 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

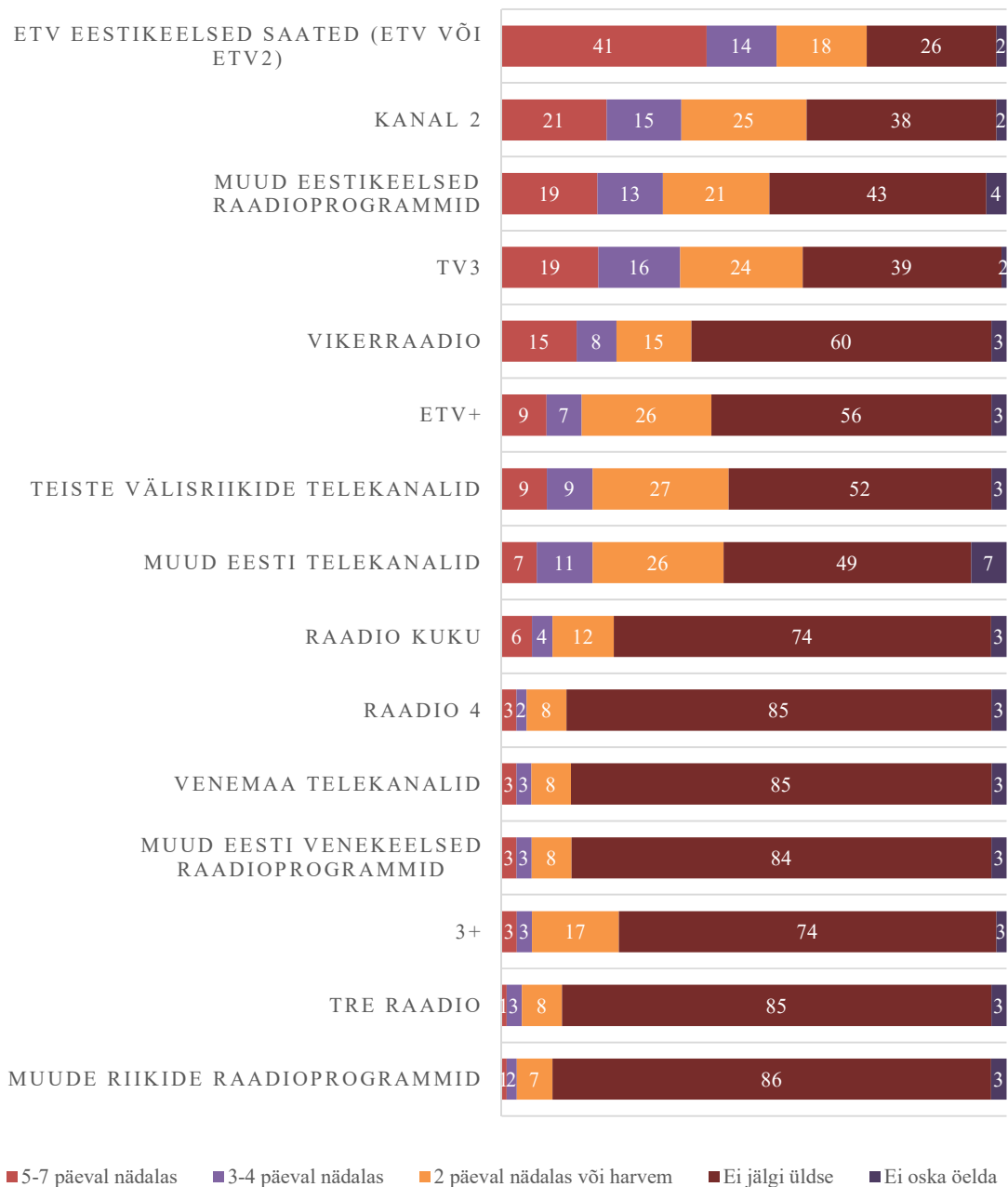
Muust rahvusest eestimaalased tarbivad sotsiaalmeediakanaleid rohkem kui eestlased ning nende sotsiaalmeediakanalite tarbimine on ka varieeruvam – nad jälgivad lisaks muudele kanalitele eestlastest enam Telegrami, Vkontakte-t ja Odnoklasnikit (joonis 65).

Mitte ühtegi sotsiaalmeediakanalit ei kasuta 8% eestlastest ja 2% teistest rahvustest elanikest.

Joonis 65. Sotsiaalmeediakanalite tarbimise sagedus rahvuste lõikes 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

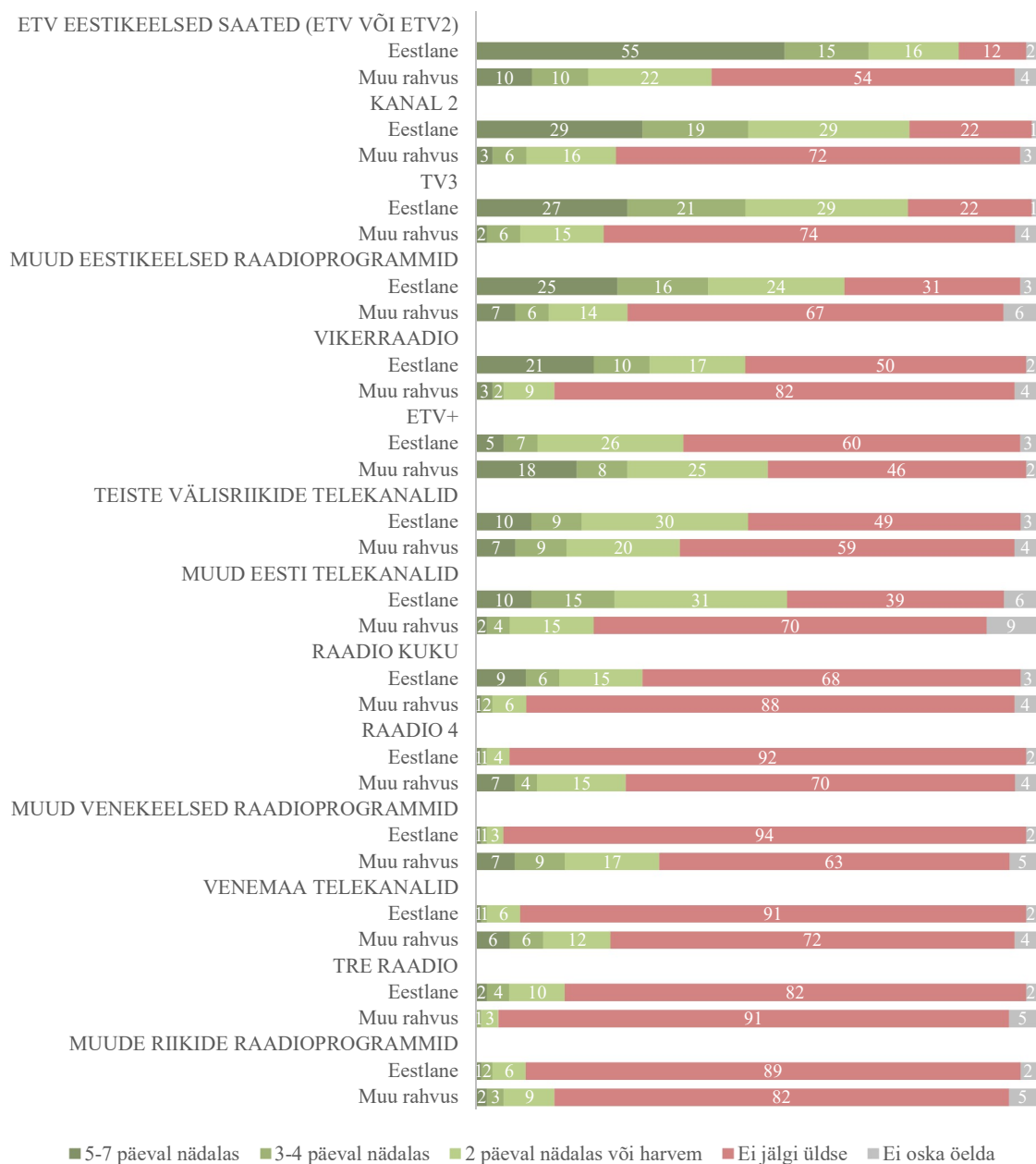
Tele- ja raadiokanalitest jälgivad Eesti elanikud kõige enam ETV eestikeelseid saateid (73%), Kanal 2 (61%) ja TV3 (59%) (joonis 66). Ülejäänud kanaleid jälgivad ligi pooled või vähemad eestimaalased.

Joonis 66. Tele- ja raadiokanalite jälgimise sagedus 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

Eestlased jälgivad peamiselt eestikeelseid kanaleid, teistest rahvustest elanikest ka muukeelseid (joonis 67). Eestlased jälgivad enim ETV eestikeelseid saateid (86%), Kanal 2 (77%) ja TV3 (77%). Muust rahvusest elanike jaoks on kõige sagedamini jälgitavateks telekanaliteks ETV+ (51%), ETV eestikeelsed saated (42%) ja teiste välisriikide telekanalid (36%).

Peale 2022. aastal Venemaa sõja eskaleerumise järel Ukrainas kehtestatud piirangute rakendamist on Venemaa telekanalite vaadatavus vähenenud muust rahvusest elanike seas kahe aastaga 63%-lt 24%-le.

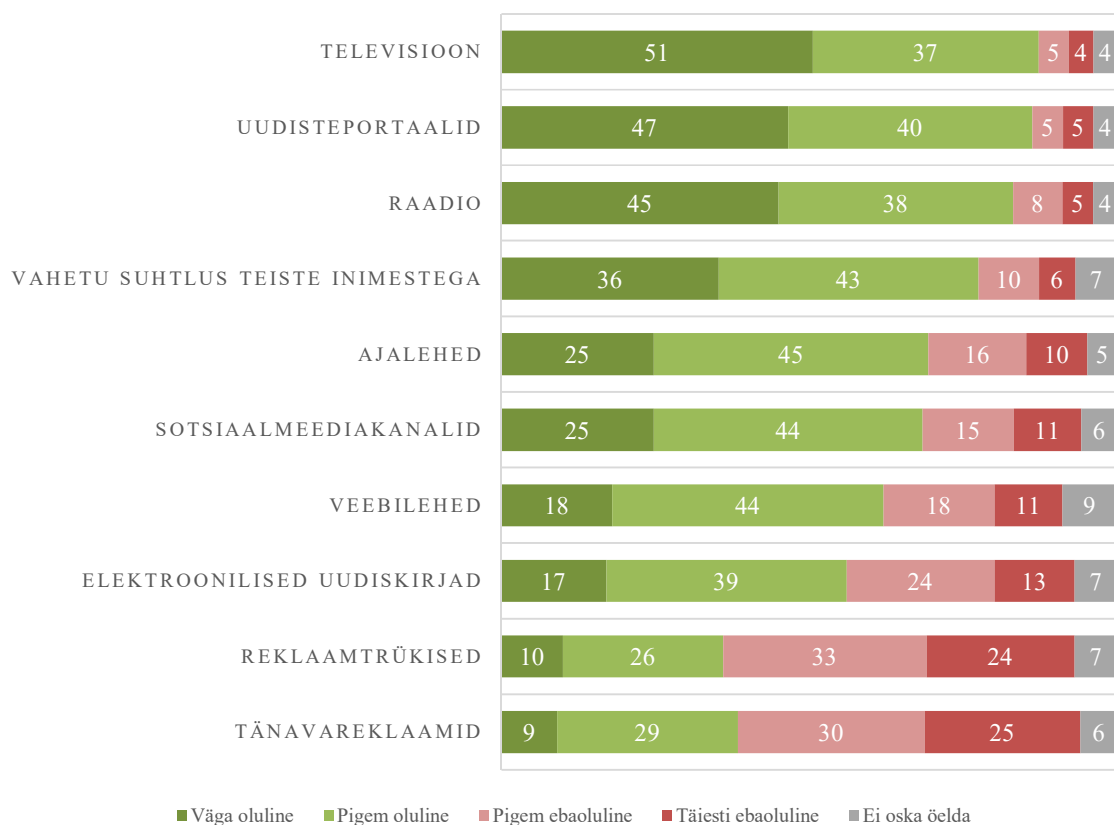
Joonis 67. Tele- ja raadiokanalite jälgimise sagedus rahvuste lõikes 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

11.2 Infokanalite olulisus riigikaitse alase teabe saamisel

Viimase teemana küsiti vastajailt, kui oluliseks peavad nad erinevaid infokanaleid riigikaitse alase teabe saamisel.

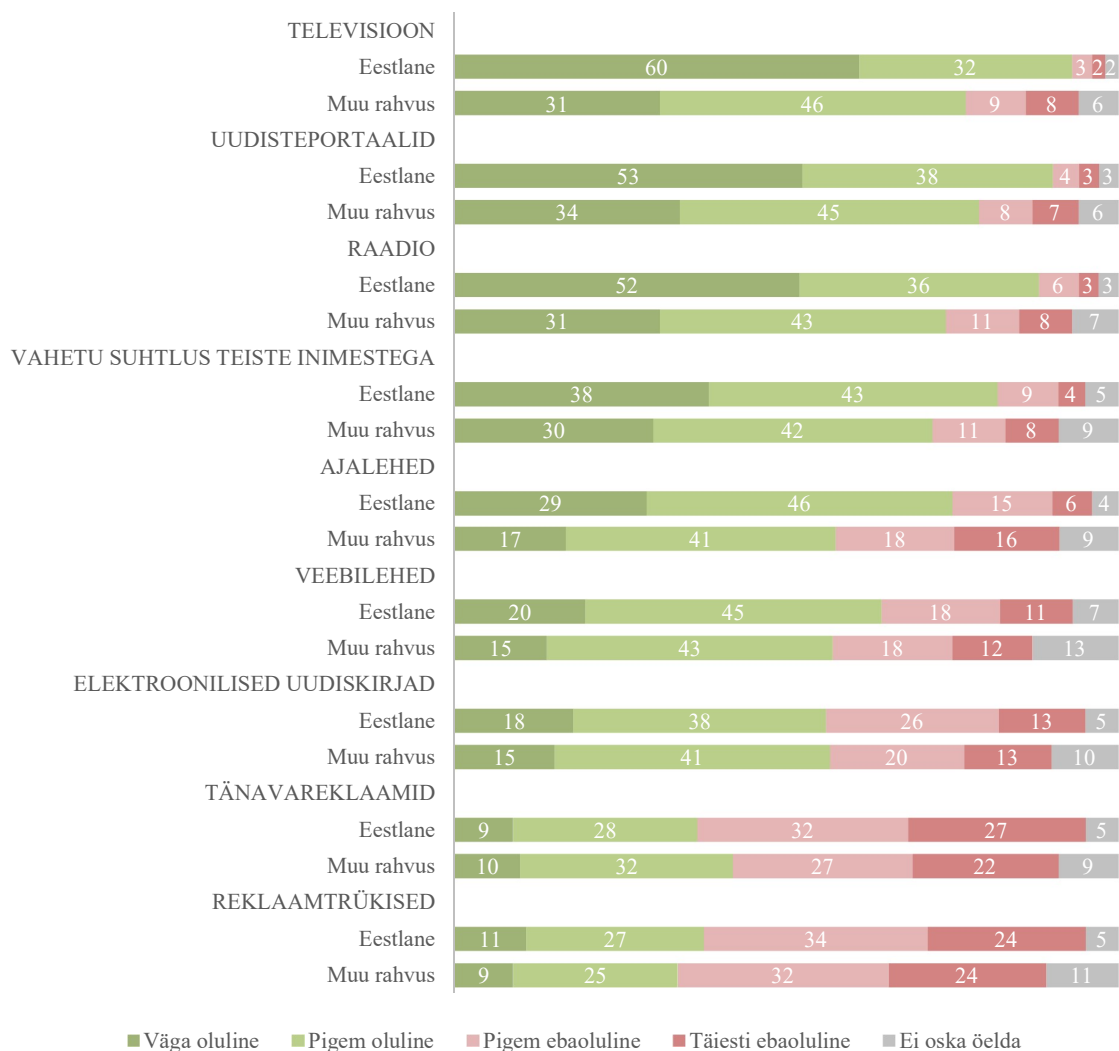
Kõige olulisemateks riigikaitse alase teabe allikateks peetakse televisiooni (väga või pigem oluline 88%), uudisteportaale (87%) ning raadiot (83%) (joonis 68). Võrreldes 2022. aastaga siinkohal olulisi muutuseid toimunud ei ole.

Pigem või täiesti ebaolulisteks kanaliteks peetakse jätkuvalt kõige enam reklaamtrükiseid (57%) ning tänavareklaame (55%).

Joonis 68. Hinnangud meediakanalite olulisusele riigikaitse teemalise informatsiooni allikana 2023. aastal (% , N=kõik vastajad).

Eestlased peavad riigikaitse teemalise informatsiooni jagamisel pea kõiki kanaleid (va tänavareklaamid) muust rahvusest eestimaalastega võrreldes olulisemaks. Kõige suuremad erinevused on siinkohal ajalehtede, televisiooni, raadio ja uudisteportaalide puhul (joonis 69). Sotsiaalmeedia puhul samas rahvuse kohapealt olulised erinevused kanalite eelistuses puudusid.

Joonis 69. Hinnangud meediakanalite olulisusele riigikaitse teemalise informatsiooni allikana rahvuse lõikes 2023. aastal (%; N=kõik vastajad).